ارمغان تربیت (۳)

سید محمد طاهر مدرسی حجازی

نوجوان و جوان

دختران

پسران

جنین

کودک

فرزند بیشتر

بسم الله الرحمن الرحیم

ارمغان تربیت (ارمغان ۳)

نویسنده:

محمدطاهر مدرسی

ناشر چاپی:

ولایت

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

ارمغان تربیت (ارمغان ۳)

مشخصات کتاب

سرشناسه : مدرسی حجازی، سیدمحمدطاهر، ۱۳۳۷ -

عنوان و نام پدیدآور : ارمغان تربیت (ارمغان ۳)

مشخصات نشر : مشهد : انتشارات ولایت، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۲۴۰ ص.

شابک : ۱۲۶۰۰۰ ریال :۹۷۸-۹۶۴-۶۱۷۲-۷۴-۶

وضعیت فهرست نویسی : فیپای مختصر

یادداشت : فهرستنویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است

شماره کتابشناسی ملی : ۳۷۹۸۶۰۶

تلفن نویسنده: ۰۹۱۵۳۲۲۶۳۲۴

ص: ۱

اشاره

ص: ۲

ارمغان تربیت (ارمغان۳)

نویسنده: سیّدمحمّدطاهر مدرّسی حجازی

ناشر: انتشارات ولایت

صفحه آرا و طراح: سیّدمحمّدعلی مدرّسی حجازی

حروفچینی: س.م. حسینی و س.ز. مدرسی حجازی

امور رایانه ای: سیّدمحمّدرضا مدرّسی حجازی

نوبت چاپ: اوّل.۱۳۹۴ش

شمارگان: ۳۰۰۰ مجلّد

خدمات چاپی: انتشارات آستان قدس رضوی

شابک: ۶ ۷۴ ۶۱۷۲ ۹۶۴ ۹۷۸

بهاء: ۱۲۶۰۰تومان. و در خارج ایران ۹ یورو

تلفن نویسنده: ۰۹۱۵۳۲۲۶۳۲۴

ص: ۳

دانش ویژه ی کودک ، نوجوان و جوان

نویسنده:سیّدمحمّدطاهر مدرّسی حجازی

ص: ۴

در این کتاب می خوانید:

جایگاه فرزند در فرهنگ اسلام.

چرا فرزند نمی خواهید؟! فرزندِ بیشتر آری؛ کمتر نه.

تربیت پیش از ولادت و آداب مهم و اساسی نوزادان.

گلواژه ی دختران در آیینه ی فرهنگ اسلام.

آموزش های طلایی برای فرزندان.

حقوق فرزندان بر والدین. (حقوق متقابل)

برخوردهای اخلاقی با کودکان.

پرتوی از تربیت و رسالت جوانان و نوجوانان.

سود و زیان های اینترنت، ماهواره، تلویزیون،گوشی همراه و... و رسالت خانواده ها، نوجوانان و جوانان.

و مطالب مهم و ارزنده ی دیگر...

لطفاً فهرست کتاب را یک بار مطالعه فرمایید.

با قرآن و کتاب انس گرفته و دیگران را تشویق کنید.

ص: ۵

فهرست مطالب

ص: ۶

ص: ۷

ص: ۸

ص: ۹

ص: ۱۰

ص: ۱۱

ص: ۱۲

ص: ۱۳

ص: ۱۴

ص: ۱۵

ص: ۱۶

ص: ۱۷

ص: ۱۸

پیشگفتار

n

الحَمْدُ لِلّهِ الَّذِی أَدَّبَ رَسُولَهُ بِأَحْسَنِ الآدَابِ لِیَکُونَ لِلْعَالَمِینَ رَحْمَهً وَ بَعَثَهُ لِتَتْمِیمِ مَکَارِمِ أَخْلَاقِ الْأُمَّهِ وَ الصَّلَاهُ وَ السَّلَامُ عَلَی آلِهِ وَ ذُرِّیَّتِهِ الطَّیِّبَهِ.

خدای بزرگ را حمد و سپاس که توفیق عنایت فرمود تا برخی از کتاب هایی که احساس نیاز می شد را به جامعه ی فرهنگی ارائه دهم.

با توجه به نیازجوانان «ارمغان ازدواج» (ارمغان۱) را نوشتم و تاکنون ۳ بار چاپ و مورد استقبال جوانان قرار گرفته است؛ و «ارمغان خانواده» (ارمغان۲) در انتظار چاپ می باشد؛ اینک کتاب حاضر «ارمغان تربیت» (ارمغان۳) (دانش ویژه ی کودک، نوجوان و جوان) که در دست شما است، جالب ترین و سودمندترین کتابی است برای هر خانواده به ویژه نسل جوان و آینده سازان عزیز.

اُمید آن که بنای زندگی و زندگانی جامعه با تربیت سالم اسلامیِ نونهالان از تهذاب به اساس جهان بینیِ توحید ی و اخلاق اسلامی، قوی، محکم، مدبّرانه و مطابق مقتضیات شایسته ی زمان گذاشته شود تا کاخ سعادت بشریت به بلندای ثریّا راست و استوار بالا رود. به امید سعادت و خوشبختی جامعه ی اسلامی در جهان. «وَ اللهُ مِن وَّرآءِ القَصْدِ»

ص: ۱۹

کتاب حاضر در ۹ فصل تنظیم و به این ترتیب ارائه می شود امید آن که با طرح ها و نقدهای سالمِ خویش افتخار ببخشید.

فصل اوّل: جایگاه فرزند در فرهنگ اسلام. [فرزند بیشتر، نه کمتر]

فصل دوّم: سرآغاز رسالت (تربیت پیش از ولادت.)

فصل سوّم: آداب ویژه و تربیت از آغاز ولادت.

فصل چهارم: عادت های زیبای کودکانه.

فصل پنجم: گلواژه ی دختران در آیینه ی فرهنگ اسلام.

فصل ششم: آموزش های طلایی کودکانه.

فصل هفتم: والدین و برخی حقوق فرزندان.

فصل هشتم: برخوردهای اخلاقی با کودکان.

فصل نهم: پرتویی از رسالت جوانان و نوجوانان.

ص: ۲۰

فصل اول: جایگاه فرزند در فرهنگ اسلام

اشاره

در این فصل موقعیّت فرزند از منظر دین اسلام را به نظاره خواهیم نشست و در این باره به برخی مطالب فهرست گونه خواهیم پرداخت:

۱/۱. فرزند، نور چشم و عطرِ جان

بدون تردید بیشترین انسان ها در زندگی به داشتن فرزند عشق می ورزند تا درخت زندگی شان همواره بارور باشد و تداوم وجودشان را در وجود فرزندان خود می دانند، امّا برخی دیگر از این عشق بی بهره اند و یا اشتیاق کم تر دارند؛ مکتب انسان ساز و زندگی آفرین اسلام، مردم را به داشتن فرزند تشویق کرده است تا این فیض همواره پایدار باشد.

! عن رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم:«أُطْلُبُوْا الْوَلَدَ وَ الْتَمِسُوهُ، فَإِنَّهُ قُرَّةُ الْعَینِ وَ رَیْحانَهُ القَلْبِ، وَ إِیّاکُمْ و الْعَجْزَ وَ الْعُقْرَ.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «با التماس و توجّه، فرزند بخواهید؛ زیرا فرزند نور چشم و گل عطرآگین دل و جان است، و بپرهیزید از ناتوانی و نازایی.» [مبادا اظهار ناتوانی کنید یا آن قدر سهل انگاری، بی توجّهی و امروز و فردا کنید تا ناتوان، ضعیف یا نازا شوید.]

۱-) بحار:۱۰۴/۸۴ ، وسائل الشیعه:۱۵/۹۸، مکارم الاخلاق:۲۵۶.

ص: ۲۱

۲/۱. فرزند، میوه ی دل

فرزنـد از نظر مـادّی و معنوی از جایگـاه ویژه ای بهره ور است و در تربیت و پرورش علمی و عملی، جایگـاه او تغییرپـذیر است و از یک نظر فرزند، تداوم وجود انسان، ثمره ی دل و روان و امید زندگی انسان است.

! عَن رَسولِ اللّهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«إِنَّ لِکُلِّ شَجَرَهٍ ثَمَرَهٌ وَ ثَمَرَهُ الْقَلْبِ الْوَلَدُ.»(۱)

پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «هر درختی میوه ای دارد، و فرزند میوه ی دل و جان است.»

! عَنْ أَبی عَبدِاللهِ علیه السلام:«مِنْ سَعَادَهِ الرَّجُلِ الْوَلَدُ الصَّالِحُ.»(۲)

امام صادق علیه السلام: «داشتن فرزند شایسته (سرمایه ی) خوشبختی است.»

۳/۱. پاره ی جگر با شفاعت و نیایش

فرزند همانند جگر است و از نظر مادّی و معنوی برای والدین سودمند. (به شرط تربیت سالم و...)

! عَنِ النَّبِیِّ صلی الله علیه و آله و سلم:«اَلْوَلَدُ کَبِدُ الْمُؤْمِنِ إِنْ مَاتَ قَبْلَهُ صَارَ شَفِیعاً...»(۳)

پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم: «فرزند برای انسان مؤمن (همانند) جگر است، هرگاه پیش از او بمیرد، شفیع او خواهد بود؛ و اگر پس از وی درگذرد، برایش از خدا آمرزش می خواهد و خدا نیز او را می آمرزد.»

۴/۱. فرزند صالح، همای سعادت

فرزندان شایسته از نظر مادّی و معنوی جلوه های سعادت و همای

۱-) کنزالعمال:۴۵۴۱۵.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۹۷؛ فروع کافی:۲/۸۲.

۳-) مستدرک الوسائل:۲/۶۱۴.

ص: ۲۲

خوشبختی برای پدر بلکه برای خانواده هستند.

! عَن رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«مِنْ سَعَادَهِ الْمَرءِ الْخُلَطَآءُ الصَّالِحُونَ وَ الْوَلَدُ الْبَارُّ»(۱)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «از مایه های خوشبختی انسان، دوستان و همنشینان صالح و شایسته و فرزند نیکوکار می باشد.»

! عَنِ الْإمامِ زَیْنِ الْعابِدینَ علیه السلام:«مِنْ سَعَادَهِ الرَّجُلِ، أن یَّکُونَ لَهُ وُلدٌ یَسْتَعِینُ بِهِمْ»(۲)

امام زین العابدین علیه السلام: «از وسیله های خوشبختی انسان این است که فرزندانی (خوب) داشته باشد که از آنان کمک و یاری بجوید.»

! عَنْ رَسولِ رَبِّ العالَمینَ صلی الله علیه و آله و سلم:«مِیرَاثُ اللهِ عَزَّوَجَلَّ مِنْ عَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ، وَلَدٌ یَعْبُدُهُ مِنْ بَعْدِهِ»(۳)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «میراث خداوند از بنده ی مؤمنش فرزندی است که پس از او، خدا را عبادت کند.» یعنی فرزند صالح و مؤدّب در خانواده ی مذهبی برترین کمک برای عبادت و خداپرستی است.

۵/۱. فرزند، وارث ارزش ها

پیشوایان مکتب وحی از نداشتن فرزند رنج می برند و با کمال اُمید به رحمت حق به عنوان هبه ی ارزنده ای از خدای سبحان فرزند می خواستند، چنانچه حضرت زکریا علیه السلام از ذات هستی بخش فرزند را به

۱-) مستدرک الوسائل:۲/۶۱۴.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۹۵؛ فروع کافی/۲/۸۱.

۳-) بحار:۱۰۴/۱۰۱، عده الداعی/۵۹.

ص: ۲۳

عنوان یک عطیّه ی الهی خواست...(فَهَبْ لِی مِن لَّدُنْکَ وَلِیًّا یَرِثُنِی وَ یَرِثُ مِنْ آلِ یَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِیًّا)(۱)

... [(خدایا!] تو از جانب خود جانشینی به من عطا کن و ببخش، که وارث من و دودمان یعقوب باشد و او را مورد رضایت خود قرار ده).

۶/۱. فرزند گلواژه ی خیر

عنایات و الطاف خداوند سبحان جَلَّ جَلالُهُ به بندگانش افق ها ی فراوانی دارد که یکی از برجسته ترین افق ها عطا کردن فرزند است:

! در روایتی از امام رضا علیه السلامآمده است: «إِنَّ اللّهَ تَبارَکَ وَ تَعالی إِذا أَرادَ بِعَبْدٍ خَیْراً لَمْ یُمِتْهُ حَتّی یُرِیَهُ الْخَلَفَ.»(۲)

«هرگاه خداوند بلند مرتبه برای بنده ای خیری بخواهد، تا فرزندی به او عطا نکند او را نمی میراند.» [البته برخی را روی حکمت فرزند نمی دهد.]

۷/۱. فرزند برکت خانه

یکی از پنجره های نزول برکتِ خدای سبحان داشتن فرزند است.

! در حدیثی از رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم آمده است: «یَابْنَ عَبّاسٍ! بَیْتٌ لا صِبْیانَ فیهِ لا بَرَکَتَ فیهِ»(۳)

«ای ابن عباس! خانه ای که [زن و مرد از داشتن فرزند جلوگیری کنند و] در آن فرزندی نباشد، بی برکت است.» [فرزند نداشتن عیب نیست، امّا فرزند نخواستن، عیب بزرگی است، اگرچه به هر بهانه و دلیلی.]

۱-) مریم: آیه۶.

۲-) من لایحضره الفقیه،۳/۳۰۹.

۳-) کنزالعمال،۱۶/۲۸۱.

ص: ۲۴

لطیفه

جوانی به همسرش گفت: مواظب باش حامله نشوی، زیرا با داشتن فرزند لذّت نخواهیم برد، من تو را دوست دارم نمی خواهم دارای فرزند شوی. همسر دیگری انتخاب می کنم که برای مان فرزند بیاورد! عروس گفت: اگر این نظر مزخرف را داری عروسی را به عزا تبدیل می کنم!!! .

۸/۱. فرزند و تداوم انسان

از نظر روانی اکثر انسان ها می خواهند در دنیا عمر طولانی داشته باشند و نیز پس از خود تداوم شان را در فرزندان شایسته ی شان می دانند که پس از مردن باز هم زنده اند، زیرا نسل و فرزندان شان جای گزینند.

! این حقیقت را در بیان امیر بیان، امام أمیرالمؤمنین علی علیه السلام می خوانیم: «کسی که بدون فرزند از دنیا برود [و اندیشه فرزند داشتن نداشته باشد] گویا در بین مردم نبوده است.(وَ مَنْ ماتَ وَ لَهُ خَلَفٌ فَکَأَنَّهُ لَمْ یَمُتْ(۱)) و هرکس بمیرد و فرزند [صالح و شایسته] از او مانده باشد گویا نمرده است.»

۹/۱. جایگاه فرزند در اندیشه ی اندیشمندان

اندیشمندان دنیا توجّه عمیق به داشتن فرزند در خانواده ها داشته و به زبان های گوناگون آن را ابراز کرده اند.

ویل دورانت: «ازدواج به خاطر فرزند داشتن به وجود آمده است...»

نیچه: «زن معمّایی است که حلّ آن بچّه داشتن است.»(۲)

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۹۶.

۲-) لذّات فلسفه: ۱۸۹.

ص: ۲۵

جان بی کایزل: «در خانواده ی بی فرزند، آن مایه ی محبّت، خوشی و سرگرمی که باید، وجود ندارد.» و نیز صدها اندیشمند دیگر.

در مکتب اسلام، فرزند به عنوان نعمت، رحمت و حسنه گفته شده است و نیز وارث زندگانی انسان که در قرآن عظیم الشأن و سخنان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه ی طاهرین علیهم السلام که جوشش گاه وحی اند، بسیار عالی و گاهی با حکمت و فلسفه ی آن مطرح شده است.

۱۰/۱. فرزند کمتر یا بیشتر؟

سال هاست که در کشورهای اسلامی و غیر اسلامی از طریق رسانه ها و حتّی از زبان برخی علمای مسلمان و اندیشمندان، داشتن فرزندِ کمتر تبلیغ می شود و میلیاردها دلار، یورو و... خرج می شود که از داشتن فرزند بیشتر جلوگیری شود در حالی که اسلام عزیز، مسلمانان را به داشتن فرزند بیشتر سفارش کرده است، و می فرماید: دختران حسنه و پسران نعمت اند. پس چه بهتر که فراوان باشند، و خداوند رزق همه را عنایت می فرماید:

(نَحْنُ نَرْزُقُکُمْ وَ إِیّاهُمْ)...(۱) (ما شما و آنان را روزی می دهیم...) پس نگرانی چرا؟. در این باره روایات فراوان است که به ذکر یک روایت بسنده می شود.

! عَنْ رَسولِ اللهِ۲:«أَکْثِرُوا الْوَلَدَ اُکاثِرُ بِکُمُ الْأُمَمَ غَداً.»(۲)

پیامبر ۷: «فرزند فراوان بیاورید، در فردای قیامت زیاد بودن شما را با امّت های دیگر مطرح و بیان خواهم کرد.»

۱-) الانعام/۱۵۱.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۹۶/۸.

ص: ۲۶

فشرده ی سخن این که ازدواج شرعی و قانونی، تشکیل خانواده، تکثیر نسل و زاد و ولدهای مشروع فواید فراوانی دارد و نیز حکمت هایی در آن نهفته است، و ازدواج گریزی، گسترش فساد اخلاقی، جلوگیری از زاد و ولد قانونی، سقط جنین و... آسیب های جبران ناپذیرِی همانند انقراض نسل و... را به دنبال دارد.

یک آمار ناگوار

جام جم می نویسد:...آمار می گویند:۴/۱۴ درصد خانواده های ایرانی فرزند ندارند و حدود ۱۹ درصد نیز تک فرزند هستند و... (۱).

در ایران پس از یک دوره ی طولانی تبلیغ، تلاش و سخت گیری به نام کنترل جمعیّت؛ یک بیانیّه ی تحلیلی، اندیشمندانه، عالمانه و حکیمانه ی مقام معظم رهبری (مدّ ظلّه العالی) جو را عوض کرد و اوضاع را کاملاً تغییر داد و به راستی پنجره های امید را فراروی جامعه ی جوان گشود؛ البتّه در صحنه های عملی، فرهنگ سازی و فرهنگ پروری باید کرد.

یک نمونه ی مهم و خطرناک (انقراض نسل کره ی جنوبی)

دیلی تلگراف: طبق نتایج بررّسی تحقیقات مجلس ملّی در سئول چنانچه جلوِی نرخ پایینِ زاد و ولد در کره ی جنوبی گرفته نشود، نسل مردم کره ی جنوبی تا سال ۲۷۵۰م منقرض می شود.

نرخ زاد و ولد درکره ی جنوبی ۱۹/۱ فرزند به ازای هر زن در سال ۲۰۱۳م رسید. جمعیّت آن کره تا سال ۲۰۵۶م به ۴۰ میلیون تَن و در

۱-) روزنامه ی خراسان: تاریخ ۳۱/۶/۹۳ ص۱۶ شماره ی ۱۸۷۹۱ به نقل از جام جم.

ص: ۲۷

۲۱۳۶م به ۱۰ میلیون تَن می رسد، آخرین شهروندکره ی جنوبی در سال ۲۷۵۰م می میرد و نخستین جایی است که نسل آن منقرض می شود.(۱)

۱۱/۱. فرزند ناشایسته، ویران گر ارزش ها

آن گونه که فرزندان صالح مایه ی افتخار و سربلندی خانواده هستند، فرزندان ناپاک، سرکش و لااُبالی، بر باد دهنده ی افتخارات و نام و نشان خانوادگی و ارزش ها خواهند بود.

! عَنْ أَميرِ الْمُؤْمِنينَ علیه السلام:«وَلَدُ السِّوْءِ يَهْدِمُ الشَّرَفَ وَ يَشْينُ السَّلَفَ، وَلَدُ السَّوءِ يَعُرُّ السَّلَفَ وَ يُفْسِدُ الخَلَفَ.»(۲)

امام أمیرالمؤمنین علیه السلام: «فرزند بد، شرافتِ انسان را از بنیاد ویران می کند و پیشینه ی خانوادگی را زشت و لکّه دار می سازد. فرزند ناشایسته گذشته های انسان را تباه و آینده را به فساد و تباهی می کشاند.»

۱۲/۱. ادب زشت تا نژاد زشت

آن گونه که برخی از انسان ها از نژاد و اصل و نسب فرومایه هستند، باعث ننگ جامعه اند، ! چنان چه امام حسین علیه السلام درباره ی عبیدالله بن زیاد فرمود: «إِنَّ الدَّعِيَّ بْنَ الدَّعِيِّ قَد رَكَزَ بَينَ اثْنَتَيْنَ بَينَ السِّلَّهِ وَ الذِّلَّهِ وَ هَيْهَاتَ مِنّا الذِّلَّهُ...»(۳) «انسان فرومایه ی پست، فرزند انسان پست، مرا در بین دو چیز مخیّر ساخته است، بین شهید شدن و بیعت کردن با یزید، و پذیرفتنِ ذلّت و زبونی از ما بسیار بسیار دور است ... .»

۱-) روزنامه ی خراسان: یکشنبه۹/۶/۱۳۹۳ش شماره ی ۱۸۷۷۲ ص۳.

۲-) مستدرک الوسائل:۲/۶۳۵.

۳-) فرهنگ سخنان امام حسین علیه السلام

ص: ۲۸

حضرت پیامبر مکرّم اسلام صلی الله علیه و آله و سلم نقش تخریبی ادب و روش پست را همسانِ نژادِ پست و آلوده دانسته است.

! عَنِ النَّبِيِّ الخاتَمِ۷«أَدَبُ السَّوْءِ كَعِرْقِ السَّوْءِ.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «ادب و فرهنگ زشت همانند نژادِ زشت و پست می باشد.»

۱۳/۱. بدترین فرزندان (عاق شدگان)

هر عملکرد و برخورد ناسالم و نامشروع فرزند که موجب ناراحتی و نارضایتی والدین شود وسیله ی عاق است، و عاق والدین از بزرگ ترین گناهان و سبب محروم شدن از رحمت خدا و بهشت برین است.

! عَنْ أميرِالْمُؤْمِنينَ عَليٍّ عليه السلام:«شَرُّ الْأَوْلادِ الْعَاقُّ.»(۲)

امیر مؤمنان امام علی علیه السلام: «بدترین فرزندان، آن است که (نسبت به والدین خود) سرکشی و نافرمانی کند»

! عَنْ أميرِالْمُؤْمِنينَ عَليٍّ عليه السلام:«وَلَدٌ عُقُوقٌ مِحْنَةٌ وَ شُؤْمٌ.»(۳)

امیرمؤمنان علی علیه السلام: «فرزندی که سرکشی و نافرمانی کند (در برابر پدر و مادر) سراسر محنت، رنج و نامبارکی است.»

! عَنْ أميرِالْمُؤْمِنينَ عَليٍّ عليه السلام:«أَشَدُّ الْمَصَآئِبِ سُوءُ الْخَلَفِ.»(۴)

امیرمؤمنان علی علیه السلام: «از بدترین مصیبت ها برای انسان (فرزندان) بدی است که بعد از انسان جایگزین گردند.»

۱- ۲) کنزالعمال:۳/۴۴۲.

۲-) غررالحکم: ح ۵۶۸۸.

۳-) غررالحکم: ح ۵۶۸۸.

۴-) غررالحکم: ح ۵۶۸۸.

ص: ۲۹

لطیفه

مردی به فرزنـدش گفت: من تو را عاق می کنم. فرزنـد ناخلف گفت: من تو را قاق می کنم. دوسـتش خندید گفت: قاق چیست؟! گفت: همه جا مردم آزاری می کنم تا مردم پدرم را نفرین کنند و فحش بدهند.!!!

۱۴/۱. فرزند و ناگواری ها

بزرگ کردن و تربیت فرزند، آن گونه که مایه ی امید و آرزوهاست، مایه ی نگرانی و ناگواری ها نیز خواهد بود.

! عَنِ الرَّسولِ صلی الله علیه و آله و سلم:«الْوَلَدُ مَجْبَنَهٌ، مَبْخَلَهٌ، مَحْزَنَهٌ.»(۱)

پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم: «فرزنـد مایه ی ترس و نگرانی (از عاقبت امر او) و بخل ورزی (به فکر حفظ جان و موفّقیت او) و مایه ی اندوه و غصّه (از مصائبی که بر او فرود می آید) می باشد».

۱-) جامع الاخبار: ۲۸۴.

ص: ۳۰

فصل دوّم: سرآغاز رسالت [تربیت پیش از ولادت]

اشاره

رسالت والدین به ویژه مادر، پیش از ولادت فرزند، بسیار مهم است و از نظر روان شناختی، تربیتِ اساسی کودک پیش از تولّدش آغاز می شود.

در صورتی می توان کودک شایسته، نخبه، نابغه و دارای شخصیّت بالا تحویل جامعه داد که به فرمان های مکتب وحی عمل شود. با توجّه به این آرمان نخستین رسالت ها را به این شرح باید در نظر داشت:

۱. انتخاب همسر شایسته از خانواده ی سالم [اعمّ از دختر و پسر].

۲. رعایت مقرّرات دینی در امر ازدواج.

۳. فرزندخواهی به روشِ مشروع، معقول و سالم.

۴. رعایت دستورهای حیاتی اسلام در انعقاد نطفه.

۵. مواظبت و مراقبت مادر به عنوان مهم ترین امانت دار، در دوران بارداری از نظر وضعیّت روحی، روانی، تقیُّد به وظایف شرعی [انجام واجبات و ترک محرّمات] توجّه ویژه به خوردنی ها و آشامیدنی ها [از نظر حلال و حرام و نیز از نظر کمّیّت و کیفیّت] بلکه در تمام رفت و آمدها و برخوردها که بدون تردید اثرشگفت انگیز مادّی و معنوی خواهندگذاشت.

ص: ۳۱

در این فصل برخی از آن مطالب به طور فشرده مطرح و مورد ارزیابی قرار خواهدگرفت. [در این باره مطالب فراوانی در کتاب ارمغان ازدواج (ارمغان۱) و ارمغان خانواده (ارمغان ۲) بیان شده است.]

۱/۲. مهم ترین حقوق فرزند

از نظر اسلام و جایگاه ویژه ی انسانی، از مهم ترین ویژگی های بشری رعایت حقوق متقابل است. بنابراین، آن گونه که والدین حقوق فراوانی بر فرزندان دارند، فرزندان نیز حقوق قابل توجّهی بر پدر و مادر دارند و جالب است که نخستین حقوق فرزندان بر پدر پیش از انعقاد نطفه ی آنان، انتخاب مادر خوب برای آن هاست و در تداوم آن، نام شایسته، ادب ارزنده و حرفه ی مناسب و نیکو برگزیدن است.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم لَمّا سُئِلَ عَنْ حَقِّ الْوَلَدِ:«تُحَسِّنَ إِسْمَهُ وَ أَدَبَهُ وَ تَضَعَهُ مَوْضِعاً حَسَناً.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم (در پاسخ پرسش از حق فرزند): «نام نیکو و خوب بر او بگذاری و خوب تربیتش کنی و شغل و حرفه ی خوب و مناسبی برای او انتخاب کنی.»

دین مقدّس اسلام، توجّه به معنویّات و مادّیّات، به دین و دنیا، به فرد و جامعه دارد. شغل و حرفه ی شایسته یک ضرورت است و باید انسان به ویژه جوانان دارای کسب و کار باشند که ! امیرمؤمنان علیه السلام می فرمایند: «برترین چیزی که انسان را صیقل می دهد (آماده می سازد) کار است.»

۱- ۱) بحار/۷۴/۸۵/۹۹.

ص: ۳۲

۲/۲. فرزند نخبه از مادر وارسته

! عَنِ الإمامِ الصَّادِقِ علیه السلام:«تَجِبُ لِلْوَلَدِ عَلیٰ وَالِدِهِ ثَلاثُ خِصالٍ: إِخْتِیارُهُ لِوَالِدَتِهِ وَ تَحْسِینُ اِسْمِهِ وَ المُبالَغَهُ فی تَأْدِیبِهِ»(۱)

امـام صـادق علیه السـلام: «[از مهم ترین حقوق] برای فرزنـد سه حق بر پـدر لازم است: مـادری شایسـته برای او برگزینـد؛ نام نیکو برایش انتخاب کند، و در تربیت و ادب سالم او تلاش فراوان به خرج دهد.»

! عَنْ أَبِی الْأَئِمَّهِ عَلیّ علیه السلام:«أَلوَلَدُ مَطْبُوعٌ عَلیٰ أُمِّهِ»(۲)

ابوالأئمه امام علی علیه السـلام: «فرزنـد بر [رفتار و هماننـد] مادر خویش سرشـته شده است.» آری نقش مادر مهم تر و برجسـته تر از نقش پدر است.

۳/۲. فرزند خجسته از پدر شایسته

در ارمغـان ازدواج (ارمغان۱) بیـان شـد که انتخـاب همسـر طرفینی است و بایـد زنان نیز مردان صالـح و سالم را انتخاب کننـد، زیرا فرزندان ارزنده از پدران شایسته به بار خواهند آمد.

! عَنِ الْإمامِ الْباقِرِ علیه السلام:«یُحْفَظُ الْأَطْفالُ بِصَلاحِ آبآئِهِمْ»(۳)

امام باقر علیه السلام: «کودکان و فرزندان با شایستگی پدران شان حفظ و نگهداری خواهند شد.»

! عَنِ الْإمامِ الصّادِقِ علیه السلام:«إِنَّ اللهَ لَیُفْلِحُ لِفَلاحِ الرَّجُلِ الْمُؤْمِنِ وُلْدَهُ وَ وُلْدَ وُلْدِهِ»(۴)

۱-) بحار، ۷۸/۲۳۶.

۲-) غرر الحکم؛۲/۶۴.

۳-) بحار،۱۵/ ۱۷۸.

۴-) بحار،۱۵/ ۱۷۸.

ص: ۳۳

امام صادق علیه السلام: «همانا خداوند با رستگاری و خوشبختی مرد مؤمن فرزندان و نوادگانش را شایسته و رستگار می سازد.»

پس روشن شد که انتخاب همسر در واقع انتخاب فرزند است. با آن هم باید باور داشت که نقش مادر به مراتب بالاتر از نقش پدر خواهد بود.

چه زیباست گفته ی سعدی:

«زمین شوره سنبل بر نیارد در او تخم عمل ضایع مگردان.»

امّا اگر مادر شایسته بود [دین دار، باتقوا، خوش اخلاق، بانظم، آگاه، خردمند، دور اندیش و...] فرزندِ با افتخار تحویل جامعه خواهد داد.

چه خوشایند است این سروده ی سهیلی:

رخساره ی همسرم بود گلشن من - باشد زنِ من راحت جان و تن من

خوب و بدِ گل ز باغبان باید دید - پس خُرّمُ و زنده باد، مادر زن من.(۱)

والدینِ همسر همانند والدینِ خود انسان دارای حقوق مهم شرعی می باشند و باید رعایت گردند؛ اما آدم های بی فرهنگ، بی دیانت و خدانشناس نه تنها حقوق آنان را رعایت نمی کنند که به آنان بی احترامی می کنند، دشنام می دهند و حتّی به آنان ستم می کنند. [نعوذ بالله منه]

۴/۲. رعایت مقرّرات آمیزش

اگر مقرّرات اسلام در مواقع آمیزش رعایت شود، فرزندان شایسته و سالم به بار خواهند آمد. مثلاً اگر آمیزش با وضو، با نام خدا، در مکان مناسب، در زمان مناسب و... صورت بگیرد و نیز اگر خشونت یا افسردگی وجود نداشته باشد فرزند سالم به وجود خواهد آمد. [در این باره در کتاب

۱-) کتاب خیام و سهیلی: ۷۶.

ص: ۳۴

ارمغان خانواده (ارمغان۲) به تفصیل سخن گفته شده است.

(مثلاً: ! از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نقل شده است هرگاه مردی با زنی در حال حیض آمیزش کند و فرزند جزامی و یا پیس به وجود آید، تنها باید خود را سرزنش کند و... .)(۱)

۵/۲. فرزند نداشتن

گفته شد که فرزند نخواستن عاقلانه نیست، امّا فرزند نداشتن ممکن است مصالحی داشته باشد و از اختیار انسان بیرون است. گاهی خداونـد کسانی را بر اساس حکمتش از داشـتن فرزنـد محروم می کند که حتماً مصالحی در کار است و بشـر از درک آن ها عاجز است.

فرزنددارشـدن و نشـدن انسان، تنها کار خـداست که در قرآن بسـیار عالی و روشن بیان شده است... <:یَهَبُ لِمَن یَّشَآءُ إِنَاثًا وَ یَهَبُ لِمَن یَّشَآءُ الذُّکُورَ أَوْ یُزَوِّجُهُمْ ذُکْرَانًا وَ إِنَاثًا وَ یَجْعَلُ مَن یَشَاءُ عَقِیمًا إِنَّهُ عَلِیمٌ قَدِیرٌ) (۲)

... <به هر کس اراده کند دختری می بخشد و به هر کس بخواهد پسـر؛ یا [اگر بخواهد] پسر و دختر هر دو را برای آنان عنایت می کند، و هر کس را بخواهد عقیم و نازا قرار می دهد؛ زیرا او دانا و توانا است.)

۶/۲. فرزند نخواستن (نازایی خودخواسته)

گـاهی انسـان در اثر بی تـوجّهی، بی تجربگی، لجـاجت و... زمینـه ی نـازایی خـود را فراهـم می سـازد. چنـان چـه دکـتر «سـاموئل رینورمیکر» آمریکایی، متخصص زنان و زایمان می گوید: «قسمت عمده ی نازایی ها

۱-) من لایحضره الفقیه:۳/۲۵۶.

۲- الشوری: آیه ۴۹ و ۵۰.

ص: ۳۵

در نتیجه ی نـامطلوب بودن سـلامت عمومی بـدن است؛ نامساعـد بودن آب، هوا، تغـذیه، رعایت نکردن بهـداشت، میکروبی شـدن دندان ها، چرک لوزه ها، نامنظّم بودن قاعدگی، مسـمومیّت های مزمن از شراب، مرفین، الکل و ... در سطح وسیعی زمینه ی نازایی را فراهم می سازد.

* از پیـامبر اکرم صـلی الله علیه و آله روایت شـده است: «عروس را تـا هفت روز از خـوردن سیبِ تُرش، سرکه، گشـنیز و شـیر منع کنید.» امیرالمؤمنین علیه السـلام عرض کرد: برای چه؟ حضـرت فرمود: «برای این که خوردن این چهار چیز در این ایّام رحم را سرد و عقیم می سازد.» (۱)

۷/۲. چهره ی نوینِ جاهلیّت

برخی از انسان ها به داشـتن فرزند عشق می ورزند امّا متأسـفانه از هزینه ی زندگی در هراس اند غافل از آن که خداوند رازق مطلق است.

این انـدیشه سابقه ی ننگینی در تاریـخ دارد که برخی از مردمِ دور از تمـدّن و بی فرهنگِ دورانِ جاهلیّت، فرزنـدانِ شان را به خاطر ترس از فقر زنده به گور می کردند. خداوند برای سرزنش آنان و بیان یک حقیقت مسلّم می فرماید:

... (وَ لاتَقْتُلُوا أَوْلادَکُمْ خَشْیَهَ إِمْلاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَ إِیّاکُمْ)...(۲)

... (و فرزندان خویش را از ترس فقر نکشید؛ ما آنان و شما را روزی می دهیم، کشتن آن ها گناه بزرگی است).

و نیز می فرماید: (وَ مَا مِنْ دَآبَّهٍ فِی الأَرْضِ إِلّا عَلَی اللهِ رِزْقُهَا) ...(۳)

۱- مکارم الاخلاق: ۲۵۰، وسائل الشیعه:۱۴/۱۸۶، علل الشرایع: باب، ۲۸۹، بحار: ۱۰۳/ ۲۸۰.

۲-) الاسراء: آیه ۳۱.

۳-) هود: آیه ۶.

ص: ۳۶

(هیچ جنبد ه ای در زمین نیست مگر آن که روزی او بر خداست)...

! چه زیبا است بیان امام کاظم علیه السلام که برای بکر بن صالح نوشت: «... اُطْلُبِ الْوُلْدَ فَإِنَّ اللهَ یَرْزُقُهُمْ.»(۱)

«... از خداوند فرزندانی بخواه. همانا خدا آنان را روزی می دهد.» [جالب است که فرمود: فرزندانی بخواه؛ آری فرزند بیشتر، نه کمتر.]

ترس از فقر و تنگدستی ناشی از ضعف ایمان و تلقین غلط شیطان است؛ خدای سبحان می فرماید (: الشَّیْطَانُ یَعِدُکُمُ الْفَقْرَ وَ یَأْمُرُکُمْ بِالْفَحْشَاءِ)...(۲)(شیطان شما را (در هنگام انفاق) [و نیز در مواقع مهم دیگر مثل ازدواج کردن، فرزندآوردن و...] وعده ی فقر و تهی دستی می دهد؛ و به فحشا و زشتی ها امر می کند، و خداوند وعده ی آمرزش و فراوانی به شما می دهد، و قدرت خداوند وسیع و به همه چیز دانا [و توانا] است).

۸/۲. خیانت نازا ساختن دیگران

گاهی ممکن است انسان های جانی و خائن که دین شان را معامله می کنند، کسانی را با دارو، غذا و... نازا بسازند که سخت خطرناک است. از نظر اسلام آنان در دنیا و آخرت قابل مجازات می باشند.

مسئولانِ سازمان های جهانی و کشوری برای کنترل جمعیّت، حق ندارند کسی را بدون اجازه او و همسرش عقیم و نازا بسازند، و در صورت تخلّف باید محاکمه شوند.

زن دائمی نباید بدون رضایت شوهرش خود را عقیم و نازا بسازد.

۱-) بحار: ۱۰۴/۸۴ ، وسائل الشیعه؛

۲-) البقره: ۲۶۸.

ص: ۳۷

زن و شوهر حق ندارند که همدیگر را مجبور به قطع لوله و نازایی کنند، و در صورتی که مفسده و ضرر نداشته باشد می توانند از حامله شدن جلوگیری کنند. [البته در تمام مسائل شرعی مطابق فتوای مرجع تقلیدشان باید عمل کنند.]

۹/۲. راه های فرزند خواهی

اشاره

انسان های مؤمن با امید و آرزو از خدای سبحان فرزند طلب می کنند، و باید توجّه داشت که فرزند خواستن راه های مختلف مادّی و معنوی دارد. در این مختصر به برخی به این شرح اشاره می شود:

۱ دعا و نیایش

دعا و نیایش برای طلب فرزند به روش های مختلفی در روایات مطرح شده است؛ ! در روایتی است که مردی شصت ساله محضر امام محمّد باقر علیه السلام از کمیِ فرزند شکایت کرد، حضرت فرمود: «در سه روز پیاپی پس از نماز عشاء و نماز صبح، هفتاد بار «سُبْحانَ اللهِ» و هفتاد بار «أَسْتَغْفِرُ اللّهَ» بگو، سپس این آیات را تلاوت کن(: إِسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كانَ غَفّاراً، يُرْسِلِ السَّمآءَ عَلَيْكُمْ مِدْراراً، وَ يُمْدِدْكُمْ بِأَمْوالٍ وَ بَنِينَ، وَ يَجْعَلْ لَكُمْ جَنّاتٍ وَ يَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَاراً).و در سوّمین شب با همسرت آمیزش کن، به خواست خدای سبحان دارای پسری نیک و سالم خواهی شد.» آن مرد چنین کرد و سالی نگذشت که خدا برایش فرزندی عنایت فرمود.(۱)

۱-) بحار: ۱۰۴/۸۴؛ طب الائمه: ۱۲۹.

ص: ۳۸

! و نیز امام رضا علیه السلام به علی بن محمد صَیْمُری فرمود: «انگشتر فیروزه انتخاب کن و روی نگین آن بنویس:

(رَبِّ لاتَذَرْنِی فَرْداً وَ أَنْتَ خَیْرُ الْوَارِثِینَ).(۱)(پروردگارا مرا تنها نگذار و تو بهترینِ وارثان هستی).دارای فرزند خواهی شد.»(۲)

۲ آوای اذان برای فرزند خواهی

یکی دیگر از راه های طلب فرزند گفتن ندای ملکوتی اذان با صدای بلند در منزل ذکر شده است. (! عَنْ هِشامِ بْنِ إِبْراهیمَ: إِنَّهُ شَکَا إِلَی أَبِی الْحَسَنِ علیه السلام سُقْمَهُ وَ أَنَّهُ لایُولَدُ لَهُ فَأَمَرَهُ أَنْ یَرْفَعَ صَوْتَهُ بِالْأَذَانِ فِی مَنْزِلِهِ، قالَ:«فَفَعَلْتُ، فَأَذْهَبَ اللهُ عَنِّی سُقْمِی وَ کَثُرَ وُلْدِی.»(۳))

از هشام بن ابراهیم روایت شده است که نزد امام کاظم علیه السلام از این که به دلیل بیماری فرزند دار نمی شود شکوه کرد، امام به او سفارش کرد که در خانه اش با صدای بلند اذان بگوید. او می گوید: «چنین کردم خدای سبحان بیماریم را درمان بخشید و فرزندان بسیار یافتم.»

۳ اثر کاسنی و... در فرزند دار شدن

خوردن گیاه کاسنی در موارد زیادی از جمله درباره ی فرزند خواستن سفارش شده است. ! از حضرت امام رضا علیه السلام روایت شده است: «... هر کس دوست دارد که دارایی فراوان و فرزندان بسیار داشته باشد، پیوسته از گیاه کاسنی بخورد.»(۴)

۱-) الأنبیاء: ۸۹

۲-) بحار: ۱۰۴/۷۸، امالی طوسی:۱/۴۷.

۳-) وسائل الشیعه:۱۵/ ۱۰۹؛ فروع کافی:۲/۸۴. الفقیه:۲/ ۹۳.

۴-) بحار: ۱۰۴/۸۱؛ المحاسن: ۵۰۸.

ص: ۳۹

! از امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام روایت شده است: «یکی از پیامبران به خدای سبحان شکوه کرد که امّتش فرزندان اندک به جا می گذارند، خدا دستور داد تا امّتش را به خوردن تخم مرغ سفارش کند، آنان نیز چنین کردند و فرزندانِ بسیار یافتند.»(۱)

فشرده ی فهرست گونه ای از برخی وسایل طلب فرزند:

در گفتار پیشوایان دین، حکما، پزشک های متخصّص قدیم و جدید برای باروری، مسائل و مطالب فراوانی مطرح شده است، در این جا به برخی فهرست وار اشاره می شود:

۱.دعا و نیایش، ۲. طلب استغفار، (که شاید کفران کرده و حق را نادیده گرفته باشد)، ۳. بلند اذان گفتن در داخل خانه، ۴. دو رکعت نماز بخواند و پس از نماز ۷۱ بار در سجده «أَسْتَغْفِرُاللَّه» بگوید، آن گاه با همسرش آمیزش کند و بگوید: «اَللّهُمَّ ارْزُقْنی وَلَداً لِأُسَمِّیَهُ بِاسْمِ نَبِیِّکَ (مُحَمَّد۲) و بعد از آن که غسل کرد در سجده بیش از هفتاد بار طلب استغفار کند. (خدا برایش فرزند عنایت خواهد کرد.)(۲) ۵. خوردن کاسنی، ۶.خوردن تخم مرغ با گوشت. ۷.خوردن شیر با عسل ۸. استفاده کامل از مواد پروتئینی (گوشت، تخم مرغ، ماهی، پنیر و...) ۹. ویتامین ها، مواد معدنی مانند کلسیم، فسفر و ویتامینE و... به قول دکترساموئل) ۱۰. از همه مهم تر این که با آزمایش فنّی از نظر متخصّصان ارزیابی شود که اگر آویل

۱-) بحار: ۱۰۴/۸۱؛ المحاسن: ۵۰۸.

۲-) مکارم الاخلاق: ۳۸۹.

ص: ۴۰

یـا ژن ضـعیف باشـد، بایـد تقویت شود یـا شایـد قابـل بـاروری نیست، امّا در مورد کِشت، لقاح و... مطابق شـریعت بایـد عمل کرد. [درباره لقاح و باروری از نظر پزشکی و... به ارمغان خانواده (ارمغان۲) مراجعه شود.]

۱۰/۲. سن و وزن دوران حاملگی زن

کارشـناسان گفته انـد که نخستین آمـادگی برای بارداری زن از نظر سن ۱۷سـالگی و از نظر وزن بیشتر از ۴۵ کیلـوگرم است. و در طول حاملگی افزایش وزن تدریجی زن اگر به این ترتیب باشد مناسب است:

۱ از لحظه ی انعقاد نطفه از یک تخمک و یک اسپرم، تا مدت سه ماه اگر ۵/۱ کیلوگرم باشد طبیعی خواهد بود.

۲ در مدّت شش ماه آخر، در هر ماه اگر ۸/۱ کیلوگرم افزایش وزن داشته باشد، مناسب خواهد بود.

۳ افزایش وزن دفعیِ زنِ حامله خطرناک است.

۴ اندازه ی افزایش وزنِ زن بستگی مستقیم با تحرّک زن و نیز با دارو و غذا [از نظر کمّی و کیفی] خواهد داشت.

۱۱/۲. نام گذاری پیش از تولّد

در سیره سعادت آفرین پیامبر اسلام۲ و ائمه ی طاهرین علیهم السلام نامگذاری فرزند پیش از ولادت شان به عنوان یک سنّت حسنه است. چنانچه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آخرین فرزندِ حضرت زهراJرا محسن نام کرد.

ص: ۴۱

! عَنْ أَمیرِالمُؤْمِنینَ عَلیٍّ علیه السلام: «سَمُّوا أَوْلادَکُمْ قَبْلَ أَنْ یُولَدُوا...».(۱)

امیرمؤمنان علیه السلام: «فرزندان تان را پیش از ولادت شان نامگذاری کنید؛ و اگر نمی دانیدکه پسر است یا دختر نام مشترک را برگزینید.» [فعلاً-سونوگرافی این مشکل را حل کرده است.] در ادامه امیرمؤمنان امام علی علیه السلام می فرمایند: «(یَقُولُ السِّقْطُ لِأَبیهِ: أَلاسَمَّیْتَنِی؟) در روز رستاخیز فرزند سقط شده ی بدونِ نام برای پدر ش می گوید: چرا برای من نامی را انتخاب نکردی و نگذاشتی؟»

۱۲/۲. رسالت والدین درباره ی جنین پیش از تولد

از منظر فرهنگ اسلام پایه گذاری سعادت یا شقاوت فرزند در شکم مادر و پیش از تولّد او دو مرحله دارد: مرحله ی اول تا زمان انعقاد نطفه است، لذا والدین از آغاز برنامه ها تا هنگام آمیزش، حساب شده و مطابق عقل و شرع باید عمل کنند وگرنه مصائب ناگواری به بار خواهد آمد.

مرحِله ی دوّم، تربیتِ فرزند پیش از تولّد در دوران بارداری است. بنابراین پس از آن که زن از راه مشروع و با رعایت آداب اسلامی باردار شد رسالتش برای حفظ و پرورش جنین (این امانت الهی و انسان آینده) فوق العاده سنگین و حسّاس خواهد شد، در دوران بارداری که جسم جنین رشد می کند، شخصیّت او نیز شکل می گیرد.(۲). لذا تمام حرکات، سکنات، خورد و خواب، و حالات مادّی و معنوی مادر بر جنین اثر جدّی

۱-) فروع کافی:۲/۷۶، وسائل الشیعه:۱۵/۱۲۱.

۲-) به ارمغان ازدواج و ارمغان خانواده به قلم مؤلف مراجعه شود.

ص: ۴۲

دارد. بنابراین والدین و حتّی بستگان باید مراقب باشند، به ویژه مادر (نه آن که از خود سلب مسؤلیّت کند و حاملگی را بهانه قرار دهد.!)

لطیفه

به تازه عروسی، هر کاری را محوّل می کردند، می گفت: از توان من خارج است، من حامله ام. یک روز که همه کنار سفره ی غذا جمع شده بودند، گربه خود را نزدیک کرد که چیزی بخورد. یکی از بچه ها گربه را عقب زد، مادر شوهرِ عروس با صدای خشن صدا زد. بچه ها به گربه نگاه تند نکنید که حامله است!!! (همه خندیدند اما عروس قهر کرد از کنار سفره برخاست و... .)

۱۳/۲. مراقبت های دوران بارداری

مادری که می خواهد فرزند سالم، قوی و کاملاً طبیعی به دنیا بیاورد باید مراقبت های لازم را داشته باشد که برخی از مراقبت ها عبارتند از:

۱. افزون بر رعایت زمان، مکان و روش شرعی انعقاد نطفه نخستین چیزی که برای مادرِ باردار لازم است توجّه به خدا و معنویّت است. مثل انجامِ به موقعِ عبادت های واجب و حتّی مستحب، خواندن قرآن، ذکر، دعا، رعایت حجاب اسلامی و... [زیرا عبادت و معنویّتِ مادر اثر مستقیم بر جنین می گذارد.]

۲. پیش از ۱۷ سالگی و پس از ۳۸ سالگی حامله نشود.

۳. پیش از حامله شدن آزمایش های لازم را انجام دهد که مبادا فرزند

ص: ۴۳

معیوب، معلول و مریض به دنیا بیاورد.

۴. پیش از حامله شدن باید با نظم مناسب از نظر غذا و تحرّک خود را تقویت وآماده ی باروری کند.

۵. نعوذ بالله، به شراب، الکُل، مواد مخدر، داروهای نامطلوب و به دخانیات و... آلوده نباشد. و از داروهای ناشناخته و از خود درمانی و... باید بپرهیزد و نیز بدون نظر پزشک از دارو نباید استفاده نماید.

۶. از ترس، کم خوابی، نگرانی زایمان، دعوا، ناراحتی و افسردگی پرهیز کند زیرا حالات روانی و استرس زن بر جنین اثر می گذارد.

۷. از برداشتن چیزهای سنگین،کارهای دشوار و طاقت فرسا بپرهیزد.

۸. اگر حالت تهوّع، کاهش اشتها، بدبینی به غذا و احساس بوی نامطبوع در دوران بارداری دارد، نباید غذایش را کاهش دهدکه مضرّ است.

۹. ازخوردنِ غذاها و میوه های فاسد شده، دیرمانده، میکروبی، نجس و نیز از غذاهای آماده (کالباس، همبرگر و...) باید خودداری کند.

۱۰. از گناه و قانون شکنی مثل غیبت، تهمت، فحش، دروغ، موسیقی، اهانت به مسلمانان، بی حجابی و بهره برداری از حرام، شبهه ناک و... جداً بپرهیزد. [اعم از خوراکی، پوشاکی، رفتاری و گفتاری.]

۱۱. از انواع اشعه باید دوری کند که بسیار خطرناک است. [برخی آنتن ها نیز ضرر و خطر جدّی دارند.]

۱۲. از آب، غذا، میوه های شیرین، سبزی و ... [مثل: به، سیب، انار، انگور رسیده، خرما، کشمش، موز، انجیر، عسل، اسفناج، تره، کاسنی و...]

ص: ۴۴

به طور منظّم، فنّی و بهداشتی باید استفاده کند.

بنابرآن چه که بیان شد شوهر و سایر بستگانِ زنِ باردار باید با او خوش رفتاری کرده و احترامش کنند، از محبّت و مهرورزی آنان، زن احساسِ خوشبختی وآرامش کند تا اثر مثبت به جنین بگذارد.

۱۴/۲. نقش حیاتی غذا برای کودک و مادر

بدون تردید هر انسان و زنده جان دیگر در تداوم حیات و زندگی خود نیاز به آب و غذا دارد تا با جذب آن حرارت و انرژی در وجودشان ایجاد شود و سبب رشد و ترمیم بافت ها گردد.

! عَنْ أَمیرِالمُؤْمِنینَ عَلیٍّ علیه السلام: «... ثُباتُ النَّفْسِ بِالغِذاءِ ...»(۱)

امیرمؤمنان علیه السلام :«... ثبات و پایداری بدن و جسم به غذا است ...»

اندیشمندان انواع غذاهای انسان را بیش از ۵۰ نوع گفته اند، که از نظر کیفی و ظاهری به چهار دسته تقسیم شده اند:

۱. گروه غلات: مانند گندم، جو، ذرّت، حبوبات و... .

۲. انواع گوشت های قرمز و سفید مثل: گوشت گاو، شتر، بوقلمون، گوسفند، مرغ، ماهی و... .

۳. فرآورده های لبنی مثل: شیر، ماست، پنیر، کره و... .

۴. گروه میوه ها و سبزی ها مثل: سیب، آلو، موز، مرکّبات، اسفناج، تره، کدو، شلغم، چغندر، کاسنی، کاهو، کلم، هویج و... .

۱-) سخنان علی: باب ث

ص: ۴۵

تمام آن چه را که تحت عنوان غـذا، خداونـد حلال فرموده است، فوایـد فراوانی دارد از قبیل پروتئین ها، ویتامین ها، کربوهیـدرات، چربی ها، املاح، کالری، اسیدها، مواد معدنی و... .

استفاده کردن زن حامله و شیرده از این مواد مایه زنـدگی و سـلامت او و جنین و کودک او خواهد بود، و فقدان هر یک از آن ها ضررهای فراوان و جبران ناپـذیری خواهد داشت [به هیچ چیز نباید بدبین بود، بلکه از هر قسم غذا، میوه، سبزی و... به طور متناسب و متنوع باید استفاده کرد. نفرت از غذاها نفرت از سلامت است.]

۱۵/۲. نقش لبنیّات، بِه و انار در جنین

دربـاره ی اثر معجزه آسـای غـذاها و میوه ها بر جنین روایات فراوانی وجود دارد، به منظور رعایت اختصار به بیان برخی بسـنده می شود:

! از پیـامبر اکرم صـلی الله علیـه و آله و سـلم روایت شـده است: «به زنـان باردارتـان لبنیِات بدهیـد؛ زیرا عقـلِ کـودک را افزون می کند.»(۱)

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«أَطْعِمُوا حِبالاکُم السَّفَرجُلَ فَإِنَّهُ یُحَسِّنُ أَخْلاقَ أَولادِکُم.»(۲)

پیامبر خـدا صـلی الله علیه و آله و سـلم: «به زنان باردار خویش «به» بخورانید؛ زیرا «به» اخلاق فرزندان را نیکو می سازد.» در روایت دیگر آمده است: («به» فرزندان را خوش صورت می سازد.)

۱-) مکارم الاخلاق: ۱۷۲.

۲-) مستدرک الوسائل:۲/۶۱۹

ص: ۴۶

! قالَ الْخُراسانِیُّ عَنِ المَعْصومِ علیه السلام:«أَکْلُ الرُّمّانِ یَزیدُ فِی مَاءِ الرَّجُلِ وَ یُحَسِّنُ الْوَلَدَ.»(۱)

خراسانی از امام معصوم علیه السـلام روایت کرده است که: «خوردن انار به توان جنسـی مرد می افزاید و فرزند را خوش صورت بار می آورد.»

۱۶/۲. معجزه کُندُر بر جنین

! از پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است: «به زنان باردار خویش کندُر بخورانید، کودکی که در شکم مادرش با کندُر تغذیه شود، عقل و خردش افزون می گردد؛ اگر پسـر باشد شجاع می شود و اگر دختر باشد، سرین او بزرگ خواهد شد و در دل همسر [آینده اش] جای می گیرد.»(۲)

۱۷/۲. اثر خرما در جنین

! عَنْ أَبی عَبْدِاللهِ الصّادِقِ علیه السلام:«أَطْعِمُوا الْبَرنَی نِسائَکُمْ فِی نِفاسِهِنَّ تَحْلُمُ أَوْلادُکُمْ.»(۳)

امـام صـادق علیه السـلام: «در دوران [پیرامون] زایمان به زنان [باردار] خویش خرمای سـرخ بخورانیـد تا فرزنـدان تان حلیم و بردبار گردند.»

۱۸/۲. بهره وری زن باردار از خربزه

!عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«ما مِن امْرَأَةٍ حامِلَةٍ أَکَلَتِ الْبِطّیخَ لایَکُونُ مَوْلُودُهَا اِلّا حَسَنَ الْوَجْهِ وَ الْخُلْقِ.»(۴)

۱-) بحار: ۱۰۴/۸۲، المحاسن: ۵۴۶.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۳۶، فروع کافی۲/۸۷.

۳-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۳۶، فروع کافی۲/۸۷.

۴-) مستدرک الوسائل:۲/۶۳۵.

ص: ۴۷

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هر زن بارداری که خربزه بخورد بی تردید فرزندش زیبا روی و نیکوخلق خواهد شد.»

لطیفه:

زن حامله ای از شوهرش خواست که سیب و خربزه بیاورد، امّا مرد از بازار فلفل قرمز و کلم سفید آورد!!! خانم او بسیار خندید. گفت: لابد فرزندی می خواهی چون آتش سوزنده و چون فیل گل چهره.

۱۹/۲. جنایت سقط کردن جنین

سقط کردن جنین غیر از سقط شدن آن است. از دیدگاه مکتب وحی پیش از آن که جنین به طور طبیعی به دنیا بیاید اگر او را سقط کنند و حقّ طبیعی و مسلّم زندگی او را سلب نمایند، جنایتی است نابخشودنی، خلاف شرع، خرد و منطق. با کمال تأسّف و تأثّر امروز فاجعه ی سقط جنین در برخی کشورها و مجامع جهانی قانونی شده است. سقط جنین از نظر اسلام ممنوع و حرام و بر ضدّ حقوق بشر است که از نظر فقه اسلام کسی که سقط جنین کند مرتکب جنایت بزرگی شده است.

در تحریرالوسیله آمده است: «اگر زن چیزی بنوشد که موجب سقط جنین او شود، عملش حرام و نامشروع است.»(۱)

سقط کردن جنینِ خود یا جنینِ کسی دیگر برای راحت طلبی، پوشش گذاشتن بر فساد اخلاقی، عوامل اقتصادی، دشمنی، کینه توزی و... افزون بر عذابِ اُخروی دارای دیه و خون بها می باشد.

۱-) تحریرالوسیله:۱/۱۶۹.

ص: ۴۸

! از حضرت امام صادق علیه السلام این چنین روایت شده است: «بچه ی سقط شده اگر نطفه باشد خون بها (دیه)ی او ۲۰ مثقال طلا، اگر عَلَقَه و خون بسته باشد، ۴۰ دینار طلا، اگر به مرحله مضغه و گوشت رسیده باشد ۶۰ دینار طلا، اگر استخوان بندی شده باشد ۸۰ دینار طلا، اگر به صورت انسان درآمده باشد ۱۰۰ دینار طلا و اگر دارای روح انسانی شده باشد دیه اش، دیه ی یک انسان کامل می باشد.»(۱)

م۴۵. «سقط حمل برای خود زن حامله، شوهرش، دکتر و سایر مکلّفین حرام است. و بر فرض اقدام، مستحقّ اجرت نمی شود.»(۲)

گزارش های تکان دهنده

«سازمان بهداشت بین المللی در سال ۱۹۸۴ گزارش داده بود که سالانه بیشتر از ۲۵ میلیون سقط جنین حرام در جهان صورت می گیرد...» [جواز سقط جنین ترویج فحشا و بی عفّتی است].(۳)

قرار گزارش های رسمی فعلاً- سالانه در جهان بیش از پنجاه میلیون سقط حرام صورت می گیرد. [آمار غیر رسمی که قابل ثبت نیست!!!](۴)

در سال ۱۳۹۱ در ایران ۲۲۰ هزار سقط جنین صورت گرفته است، به گفته ی زوجین ۱۰۰ هزار مورد آن به دلایل پزشکی بوده است، و ۱۲۰هزار مورد آن غیر قانونی صورت گرفته است؛ آقای دکتر لاریجانی

۱-) وسائل الشیعه:۱۹/۱۵

۲-) توضیح مسائل طبی: ۳۰ م۴۵.

۳-) همان در پاورقی: ۳۰

۴-) تلویزیون ایران.

ص: ۴۹

در همایش روز جهانی جمعیّت در دانشگاه علوم پزشکی تهران از این فاجعه به شدّت انتقاد کرد.(۱)

موارد جواز سقط جنین

در فقه اسلام برخی موارد جواز سقط جنین عبارتند از:

۱.جنین در شکمِ مادرش مرده باشد.

۲.بقای جنین برای حیات و زندگی مادر ضرر و خطر داشته باشد در صورتی که هنوز روح در آن تعلّق نگرفته باشد.

۳.در موردی که مادر مرده باشد و جنین در رحم او زنده باشد و...

۴.... مواردی دیگر نیز وجود دارد که بسیار مهم است.(۲)

۲۰/۲. عوامل سقط شدن جنین

گاهی اتفاق می افتد که به طور ناخواسته جنین سقط می شود که برای والدین و بستگان ناگوار است، [اگر جنین خودش سقط شود کسی مجرم نیست.] سقط شدن جنین عواملی دارد که برخی از این قرار است:

۱. ناتوانی غده تیروئید مادر.

۲. کمبود هورمون های نگهدارنـده ی نطفه و جنین در رحم؛ به علّت کم کاری غـدد مترشّـحه ی داخلی بـدن به ویژه تخمدان ها و جفت.

۳. سازش نکردن خون مادر با خون جنین.

۴. برخی بیماری ها به ویژه بیماری های عفونی.

۱-) روز نامه خراسان یکشنبه۲۹/۴/۹۳ص۲.

۲-) توضیح مسائل طبی: ۳۲ و۳۳

ص: ۵۰

۵. آمیزش در آخر ماه.! از امام کاظم علیه السلام روایت شده است: «هرکه با همسرش در آخر ماه نزدیکی کند، می بایست مسئولیت افتادن فرزند از شکم مادر (سقط) را پیش از تمام شدن ایام بارداری بپذیرد.»(۱)

۶. ترسیدن مادر از صحنه های وحشت زا و... [مثل فیلم، سریال و...]

۷. برداشتن چیزهای سنگین و انجام کارهای دشوار.

۸. وارد شدن ضربه و فشار شدید به شکم مادر.

۹. اشعه ی «ایکس» گاهی موجب سقط و گاهی سبب معلولیّت جنین می شود. بنابراین دست اندرکاران باید مراقبت کنند.

۱۰. استفاده از برخی داروها و نوشیدنی ها و... .

۱۱. استفاده بیشتر از زعفران، دارچین، کرفس و... .

قابل تذکّر این که در برخی روایات آمده است که آمیزش در اوّل ماه، وسط ماه، و آخر ماه باعث سقط جنین خواهد شد و اگر سقط نشود ممکن است از نظر عقل و خرد ضعیف (مُنگُل) بار بیاید.(۲)

[این اثرها روی اغلب و برخی از موارد است نه فراگیر و تمام موارد.]

۲۱/۲. زن باردار و پرهیز

زن باردار از یک طرف نیاز جدّی به غذاهای مناسب و مقوّی دارد و از سوی دیگر از برخی خوردنی ها و نوشیدنی ها باید پرهیز کند که مضرّ و خطرناک است. در این جا به برخی اشاره می شود:

۱-) وسائل الشیعه کتاب نکاح ۷

۲-) حلیهالمتقین:۸۹.

ص: ۵۱

۱. گوشت مانده و ماهی خام و مانده، که به مادر و جنین ضرر زیاد دارد.(۱)

۲. سوسیس، کالباس، ژامبون و کنسروها: در گوشت مانده و کنسروها ماده ای پیدا می شود که ویتامین «ث» را متلاشی می کند.(۲)

۳. ادویه های تند، مثل دارچین، نعناع و خردل زیاد،که باعث اگزُما و لک می گردد.

۴. غوره و آب آن، سیاهدانه، زیره، جعفری، سرکه، ترشی ها، اسپند، ماست ترش، میوه های ترش، شیرینی خامه دار، انگور زیاد و... .(۳)

۵. مصرف زیاد گوجه فرنگی، فلفل دلمه ای، بادمجان و سیب زمینی، که به مغز جنین آسیب می رساند و ممکن است که ناقص الخلقه سازد.(۴)

۶. نمک زیاد به ویژه در سه ماه آخر، که باعث ورم دست و پا می شود. و نیز مصرف زیاد شکر و مواد نشاسته ای به ویژه در سه ماه اول، که باعث خطر نواقص در لوله عصبی و نخاعی می گردد. و زیاده روی در مصرف پیاز، آجیل و باقلا، که باعث کُندذهنی کودک می شوند.(۵)

۷. زن باردار از ماه هشتم به بعد باید از خوردن پسته، گوشت، تخم مرغ خودداری کند.

۸. مصرف زیاد برنج سفید که باعث فساد ویتامین «ب» می شود.

این هشت مورد و موارد دیگر چیزهایی است که اگر در مصرف آن ها افراط و زیاده روی شود ضرر و خطر فراوان برای جنین دارد.

۱-) اعجاز خوراکی ها: ۲۷و۲۲۲

۲-) اعجاز خوراکی ها: ۲۷ و...

۳-) اعجاز خوراکی ها: ۱۳۲ و چگونه پسردار...: ۶۵.

۴-) بارداری آسان: ۱۴۵ و...

۵-) بارداری آسان: ۱۴۵

ص: ۵۲

۲۲/۲. الکل و دخانیات در دوران بارداری

نوشیدن زن باردار از الکل، شراب و فقاع و استعمال دخانیات [سیگار، قلیان و...] از نظر جسمی و روحی برای جنین و مادرش سخت خطرناك است و بدبختی های فراوانی در پی دارد.

دانشمندان برخی از ضررهای الکل را بیان کرده اندكه اشاره می شود.

۱. رشد ذهنی و جسمی کودکانی که مادرانِ الکلی دارند ضعیف و کُند است و نیز وزن آن ها کمتر می باشد.(۱)

۲. گاهی مصرف الکل موجب سقط جنین می شود.(۲)

۳. مصرف الکلِ مادر سبب عقب ماندگی ذهنی و عقل و خرد جنین می شود و حتی حرکت فیزیکی جنین را در رحم کمتر می کند.(۳)

۴. از نظر تدیّن، معنویّت و شایستگی چه باید گفت؟

استعمال دخانیّات مادر نیز برای جنین ضررهایی دارد مانند:

۱. باعث افزایش ضربان قلب جنین می شود.

۲. وزن جنین را کم می کند.

۳. دود سیگار حجم اکسیژن جنین که از راه «جُفت» به جنین می رسد را کاهش می دهد و مشکل آفرین خواهد شد.

۴. موجب عقب افتادگی ذهنی و ضعف اعصاب جنین می شود. و...(۴)

۱-) فرزند زیبای من : ۱۱۸

۲-) دانستنیهای زناشویی

۳-) بارداری آسان: ۲۱۷.

۴-) بارداری آسان: ۲۱۷.

ص: ۵۳

۲۳/۲. رابطه ی جنین با مادرش

از نظر علمی، که با وسایل مدرن امروزی کشف شده این است که در طول دوران بارداری رابطه ی بین مادر و جنین طوری است که هر آن چه را که مادر مصرف می کند، به طور منظّم از طریق «جفت» به جنین می رسد و اثر می گذارد و نیز مواد زایدی که جنین تولید می کند از همین راه به مادر برمی گردد (و یک تأثیر عجیب متقابل، جریان دارد.)

بنابراین مادر از هر نظر باید دقّت کند و از خود درمانی جداً بپرهیزد زیرا آن چه که از غذا و دارو مصرف می کند، اثر مستقیم بر کودک می گذارد به ویژه در «۱۲ هفته»ی اول بارداری.(۱)

مثلاً دانشمندان گفته اند: اگر مادر از آسپرین استفاده کند سبب اختلال در رشد جنین می شود، و برخی داروها باعث می شود که سرِ جنین کوچک بیاید یا دچار عقب ماندگی ذهنی شود.(۲)

۲۴/۲. تحرّکات زن باردار

اشاره

با توجه به وضعیت جسمی ویژه ای که برای زن باردار دست می دهد لازم است که روش های خاصّ بهداشتی را در خوابیدن، نشستن، برخاستن، راه رفتن و... اتّخاذ کند تا مشکلی برای او و جنینش ایجاد نشود. فشرده ی برخی از آن روش ها از این قرار است:

الف: زنان باردار و خواب:

۱. زنان باردار باید هر شب ۸ ساعت از اول شب بخوابند و در هنگام سحر به اندازه ی مناسب به عبادت بپردازند.

۱-) مراقبت های دوران بارداری: ۱۹۶

۲-) بارداری آسان: ۱۱۴

ص: ۵۴

۲. فاصله ی بین صرف غذا و خواب را رعایت کنند و با معده ی پُر نخوابند.

۳. با پهلوی راست بخوابند تا بر قلب و معده فشار نیاید که به هضم غذا کمک می کند و نیز تنفّس طبیعی می گردد.

۴. پاها را به داخل شکم جمع کنند و بالش نرم و باریکی را در بین هر دو ران خویش بگذارند.

۵. خوابیدن و برخاستن باید باآرامش و با تکیه ی دست ها صورت گیرد. و از غلتیدن روی رخت خواب جداً بپرهیزند.(۱)

ب: زنان باردار و ورزش:

۱. زنان باردار باید پیاده روی های سبک داشته باشند.

۲. ورزش های سبک و جانبی مثل دست، پا، گردن و... مناسب است، امّا از ورزش های سنگینِ شکم و کمر خودداری کنند.

۳. چیزی را روی شکم شان قرار ندهند به ویژه در راه رفتن.

۴. در راه رفتن باید حالت عمودی داشته باشند و به جلو یا عقب، خمیده راه نروند زیرا مهره های کمر آسیب می بینند.

۵. در نشستن و برخواستن باید با آرامش و به دست ها تکیه کنند.

۶. پس از زایمان نیز باید ورزش های مناسب داشته باشند.(۲)

به فشرده ی مطالب بسنده شد؛ تفصیل مطالب ضروری را در کتاب ارمغان خانواده (ارمغان۲) مطالعه خواهید فرمود. ان شاء الله.

۱-) مراقبت های بارداری: ۱۲۷

۲-)مراقبت های بارداری: ۱۲۹و۱۳۶

ص: ۵۵

فصل سوّم: آداب ویژه از آغاز ولادت

اشاره

در فصل دوّم برخی از مطالب درباره ی آداب، سنن و مقرّرات مهمّ پیش از تولّد جنین مطرح شد. در این فصل برخی از آداب و مقرّرات از آغاز ولادت تا زمان شیرخوارگی کودک به این ترتیب ارائه می شود:

۱/۳. مراقبت های ویژه در حین ولادت

گرچه امروز در اکثر کشورها و شهرها، امور پزشکی رونق گرفته است و زایمان زیر نظر افراد فنّی صورت می گیرد، امّا در برخی کشورها و روستا ها از دکتر و دارو و درمان، یا خبری نیست، یا کمتر و ناکافی است، بنابراین بایسته است که در حدّ توان، مقرّرات و مراقبت های مناسب درنظر گرفته شود. در این نوشتار به برخی به این شرح اشاره می شود:

۱. تا کودک قدم به عالم گذاشت، گریه می کند و این گریه حیاتی است چون آغاز نفس کشیدن اوست و اگر گریه نکند خطرناک است، و باید او را به آرامی به گریه آورد.

۲. هرچه سریع تر پیش از این که به دهان نوزاد چیزی وارد شود به اندازه ی عَدَس از تربت مقدّس حضرت سیّدالشّهداء علیه السلام مخلوط با

ص: ۵۶

آب فرات یـا آب بـاران و یـا آب زمزم و اگر ممکن نبـود کمی از خرمـای پـاک و حلاـل به نوزاد بخورانند و کـامش را این گونه بردارند.

۳. اگر وسایل استریل وجود نـداشت با تیغ دست نخورده و یا تیغ و کاردی که تمیز و با آتش ضـدّ عفونی شـده باشد، باید بند ناف کودک را بلندتر و به آرامی ببرند و همواره از آن مراقبت کنند.

۴. بند ناف کودک را با دقّت و احتیاط یا باید گره بزنند یا با نخ تمیز ببندند و با پنبه آن را پاکیزه کنند.

۵. هر چه زودتر کودک را غسل داده با پارچه ی حلال بپوشانند.

۶. اگر مشکلی جسمی یا روانی احساس کردند در حدّ توان و امکان باید به مراکز پزشکی و دکتر مراجعه کنند.

۷. هرچه سریع تر (پیش از نیم ساعت تقریباً) با نام خدا مادرش او را از شیر خود تغذیه کند (و خوب است که اول از پستان راست و سپس از پسـتان چپ او را شـیر دهـد یعنی در اوّلین فرصت بلکه همواره از هر دو پسـتان شـیر دهد). اگر کودک را زود شـیر ندهند ضررهای فراوانی برای کودک و مادرش دارد و ممکن است قند کودک بیفتد.

۸. نخستین شـیر مادر در انسان و حیوان را خدای سبحان سرشار از مواد معدنی و پروتئین ضروری قرار داده است که با نوشیدن آن، سلامت نوزاد تأمین و بیمه می شود، محروم کردن نوزاد از شیر ولادت (آغوز) ضررهای فراوانی برای نوزاد دارد.

۹. دانشمندان می گویند: تماس پوستی نوزاد با پوست مادر در نخستین

ص: ۵۷

ساعت ولادت باعث سلامت جسمی نوزاد، تولید بهتر شیر مادر، تکاملِ عصبی کودک و ازدیاد محبّت بین مادر و نوزاد می شود.(۱)

۱۰. در صورت امکان نوزاد را باید به بیمارستان و نزد پزشک ببرند، تا از مداوای لازم و واکسن های ضروری بهره مند شود. و از خود درمانی کودک جداً بپرهیزند.

۱۱. مادرها باید دستگاه تناسلی کودک را تمیز نگه دارند و نباید از مواد ضدعفونی کننده شیمیایی و وسایل آلوده استفاده کنند و دختر را در حال تمیزکردن از عقب به جلو تمیز نکنند.(۲)

۲/۳. جشن تولّدکودک

از دیدگاه عقل و دین، ارزنده ترین روز برای انسان، روز ولادت اوست، زیرا دنیای اسمی تنها جایی است که انسان در آن، عنوان جانشینی خدا را با ایمان و اعمال شایسته و عبادت به خود اختصاص می دهد و با بند گی ذات حق و خودسازی می تواند به بالاترین مقام انسانی برسد.

! عَنِ الامامِ الصّادِقِ علیه السلام:«أَکْبَرُ مَایَکُونُ الإِنْسانُ یَومَ وُلِدَ.»(۳)

امام صادق علیه السلام: «شکوهمندترین روز برای انسان، روزی است که متولّد می شود». امّا تربیت سالمِ والدین، اساتید و محیط سالم می تواند به جشن ولادت سعادت گستر کودک، روح و معنا بدهد، و هرکس باید گذشته و آینده ی خود را در آیینه ی شفّاف دین و دانش به نظاره بنشیند.

۱-) کودک زیبای من: ۱۸۴.

۲-) کودک زیبای من: ۲۰۱ .

۳-) من لایحضره الفقیه:۱/۱۹۴.

ص: ۵۸

۳/۳. تبریک و شاد باش فرزند

کودک سالمی که قدم به عالم می گذارد، پدر و مادر و نیز بستگان، قدوم را ارج گذاشته شادمانی می کنند، دوستان تبریک می گویند و تحفه ها تقدیم می کنند. ! از امام رضا علیه السلام روایت شده است: «آن گاه که امام حسن بن علیعلیه السلام زاده شد روز هفتم جبرئیل علیه السلام فرود آمد و برای حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تهنیت و شادباش گفت.»(۱)

۴/۳. نوزاد و برترین آداب

اشاره

آن گاه که خداوند، خانواده ای را با نعمت و رحمت با صفای فرزند سرافراز می فرماید، شایسته است که آن خانواده با الهام از رهنمودهای اسلام به انجام آداب دینی نوزاد بپردازد که برخی عبارت اند از:

۱ غسل ولادت

وقتی که نوزاد قدم به عالم گذاشت مستحب است که او را با نام خدا بردارند و غسل ولادت بدهند. از نظر اسلام و فتوای فقها و مراجع تقلید غسل دادن نوزاد مستحب است، اگر چه در روایات کلمه ی واجب آمده است که عبارت است از انجام غیر الزامی.

! عَنِ الامامِ لصّادِقِ علیه السلام:«غُسْلُ لْمَوْلُودِ واجِبٌ.»(۲)

امام صادق علیه السلام: «غسل و شستشوی نوزاد واجب است (= مستحب است).» فقها از کلمه ی واجب، استحباب مؤکّد را منظور کرده اند.

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۵۹.

۲-) وسائل الشیعه:۲/۳۷.

ص: ۵۹

۲ پیچیدن نوزاد با پارچه ی سفید

مستحب است که نوزاد را پس از غسل دادن با پارچه ی حلال، پاکیزه و سفید بپوشانند. ! چنان چه در روایت دارد که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم پارچه ی زرد را از بدن امام حسن علیه السلام برداشت و پارچه ی سفید خواست و امام حسن علیه السلام را با پارچه ی سفید پوشاند.(۱)

۳ بازکردن کام نوزاد با ...

مستحب است که با نام خدای سبحان، کام نوزاد را با تربت امام حسین علیه السلام یا با خرما همراه آب فرات یا آب باران، باز یا شیرین کنند و این است سرآغاز خجسته.

! عَنِ الامام الصّادِقِ علیه السلام:«حَنِّکُوا أَوْلادَکُمْ بِماءِ الْفُراتِ وَ بِتُرْبَتِ الحُسَیْنِ علیه السلام فَإِنْ لَّم یَکُنْ فَبِماءِ السَّمآءِ.»(۲)

امام صادق علیه السلام: «کام نوزادان خویش را با آب فرات و تربت امام حسین علیه السلام بردارید و باز کنید، و اگر ممکن نشد با آب باران.»

! در برخی روایات خرما سفارش شده است. «پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم کام امام حسن و امام حسینعلیه السلام را با خرما گشود.»(۳)

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۴۲.

۲-) مکارم الاخلاق: ۲۲۹.

۳-) فروع کافی:۲/۸۸.

ص: ۶۰

۴ نوزاد و نخستین کلاس (آوای اذان و اقامه)

مستحب است که در گوش راست نوزاد اذان و در گوش چپ او اقامه را بگویند. [و مستحب است کسی که اذان می گوید با وضو، رو به قبله، با نیّت پاک و متوجّه عنایات خدا باشد.] (اذان و اقامه برترین سرآغاز آموزش کودک از زمان تولّد اوست).

! عَنْ أمیرِ الْمُؤْمِنینَ علیه السلام:«إنَّ رَسُولَ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم قالَ:«مَنْ وُلِدَ لَهُ مَولُودٌ فَلْیُؤَذِّنْ فی اُذُنِهِ الْیُمْنی وَ لْیُقِمْ فی الْیُسْری فَإنَّ ذلِکَ عِصْمَهٌ مِنَ الشَّیطَانِ»؛ وَ إنَّهُ٧ أَمَرَ أَنْ یُفْعَلَ ذلِکَ بِالْحَسَنِ وَ الْحُسَینِعلیه السلام...»(۱)

امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام روایت کرده است که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «هر که دارای فرزند شود سنّت است که در گوش راستش اذان و در گوش چپش اقامه بگویند، زیرا این عمل نوزاد را از نفوذ شیطان حفظ می کند، و [حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم] دستور داد که با حسنینعلیه السلام آن گونه عمل کنند، و نیز امر فرمود که در گوش های شان سوره ی حمد، آیهالکرسی، انتهای سوره ی حشر، سوره های توحید، فلق و ناس را نیز بخوانند.(۲)

لالایی چیست؟

«لالایی» همان کلمه ی مقدّس «لا إِلَهَ إلّا اللهُ» است،که مسلمانان فرزندان شان را با این شعار نوازش می دهند، اما آن را مخفّف کرده «لالایی» می گویند.

۱-) دعائم الاسلام:۱/۱۴۷؛ البحار: ۱۰۴/۱۲۶.

۲-) دعائم الاسلام:۱/۱۴۷؛ البحار: ۱۰۴/۱۲۶.

ص: ۶۱

۵ استفاده از زعفران

نشانه گذاری سر نوزاد با زعفران برنامه ی حکمت آمیز دیگری است: !عَنِ الإمامِ الصّادِقِ علیه السلام:«... وَ الخامِسُ یُلْطَخُ رَأْسُهُ بِالزَّعْفَرانِ ...»(۱)

امام صادق علیه السلام: «... پنجم (از برنامه های نوزاد) آن است که با زعفران بر سر او نشانه و علامت گذاشته شود ...»

آغاز کودکی امام رضا علیه السلام برترین الگو

نمونه ا ی از برترین نوزاد در خاندان وحی از زبان مادرِ امام رضاعلیه السلام این گونه بیان شده است:

! نَجْمَهُ اُمُّ الرِّضاعلیه السلام تَقُوْلُ:«لَمّا وَضَعْتُ إبْنِی عَلِیّاً دَخَلَ اِلَیَّ أَبُوهُ مُوسَی بن جَعفرعلیه السلام فَناوَلْتُهُ إِیّاهُ ...»(۲)

نجمه خاتونJ مادر امام رضا علیه السلام می گوید: «آن گاه که فرزندم علی (امام رضا علیه السلام) را به دنیا آوردم، پدرش موسی بن جعفرعلیه السلام نزد من آمد، نوزاد را در جامه ی سفید پوشاندم و به دستش دادم؛ در گوش راستش اذان و در گوش چپش، اقامه گفت، سپس آب فرات خواست و با انگشت مبارک خود به کام نوزاد (امام رضا علیه السلام) نهاد.»

[این است نمونه ای از سیره ی عملی آن حضرت درباره ی نوزاد]

۶ تراشیدن موی سر و سوراخ کردن گوش نوزاد

مستحب است در هفتمینروز ولادت نوزاد، سر او را بتراشند وبه وزن

۱-) دعائم الاسلام:۱۰۴/۱۲۲. مکارم الاخلاق:۲۶۱.

۲-) عیون الاخبار: ۱۴، الوسائل:۱۵/۱۳۸.

ص: ۶۲

موی سرش طلا- یا نقره به عنوان صدقه به فقیر بدهند، و نیز گوش نوزاد را سوراخ کنند. [بدون تردید در هر برنامه ی اسلامی حکمت هایی نهفته است.]

! از امام صادق علیه السلام سؤال شد. چرا موی سر نوزاد تراشیده شود؟ (قال علیه السلام:«تَطْهیراً مِنْ شَعْرِ الرَّحِم.») امام علیه السلام فرمود: «از آن رو که نوزاد از موی [دوران جنینی در] زهدان و رحِم، پیراسته و پاکیزه شود.»(۱)

! از امام صادق علیه السلام نقل شده است: «طفلی را جهت دعا محضر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آوردند چون کاکُل داشت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دعا نکرد و دستور داد که موی سر نوزاد را بتراشند و فرمود که موی شکم طفل را نیز بتراشند.»(۲)

فقها فرموده اند: اگر در روز هفتم موی سر کودک را نتراشند، استحباب آن از بین می رود.

۷ نوزاد و گوشواره

از نظر اسلام گوشواره به گوش نوزاد کردن مستحب است.

! از امام رضا علیه السلام روایت شده است: «... سوراخ گوش راست (امام حسن و امام حسینعلیه السلام) در لاله گوش قرار داشت و سوراخ گوش چپ در بالای گوش، آن گاه گوشواره ای زیرین در گوش راست و گوشواره ای زَبَرین در گوش چپ قرار داشت.»(۳)

۱-) مکارم الاخلاق: ۲۶۲، البحار: ۱۰۴/۱۲۳.

۲-) الفروع:۲/۹۲. الوسائل۱۵/۷۴.

۳-) همان:۱۵/۱۵۹. الفروع:۲/۹۰.

ص: ۶۳

۵/۳. نوزاد و عقیقه

اشاره

مستحب است که در روز هفتم ولادتِ نوزاد برای او عقیقه کنند. [شتر، گاو یا گوسفند.]

! ابن مارد می گوید از امام صادق علیه السلام درباره ی عقیقه سؤال کردم حضرت فرمود: «گوسفند، یا گاو و یا شتر.»(۱)

عقیقه دارای آداب فراوان استحبابی است که برخی عبارت اند از:

الف. عقیقه برای فقیر و غنی مستحب است، امّا اگر کسی هیچ توان مالی نداشته باشد استحباب آن ساقط می شود.(۲)

ب. در روایات و نظریات مراجع آمده است: مستحب است که برای پسر حیوان نر و برای دختر حیوان ماده را عقیقه کنند.(۳)

ج. عقیقه در روز هفتم ولادت انجام شود و اگر انجام نشد استحباب آن باقی است هر وقت که بخواهند عقیقه کنند تا آخر عمر و... (۴).

د. در هنگام عقیقه توجّه به خدا و دعاکردن مستحب است و نیز مستحب است که سلامتی مادّی و معنوی کودک را از خدا بخواهند و از شرّ شیطان به خدا پناهنده اش کنند... .(۵)

۱-) الوسائل:۱۵/۱۴۶.

۲-) برگرفته از روایات از وسائل الشیعه:۱۵/۱۴۸. و نظر مراجع تقلید.

۳-) برگرفته از روایات از وسائل الشیعه:۱۵/۱۴۸. و نظر مراجع تقلید.

۴-) همان.برگرفته از روایات از وسائل الشیعه:۱۵/۱۴۸. و نظر مراجع تقلید.

۵-) برگرفته از روایات از وسائل الشیعه:۱۵/۱۴۸. و نظر مراجع تقلید.

ص: ۶۴

۵ . دعای مخصوص عقیقه

! از امام صادق علیه السلام روایت شده است که شایسته است در وقت عقیقه کردن این گونه دعا کنند:

«اَللّهُمَّ مِنْکَ وَ لَکَ ما وَهَبْتُ وَ أَنْتَ أَعْطَیْتَ، أَللّهُمَّ فَتَقَبَّلْهُ مِنّا عَلیٰ سُنَّهِ نَبِیّکَ۷ سپس بگویند: «أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّیْطانِ الرَّجیم، بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحیم»، آن گاه عقیقه را ذبح کننـد و بگوینـد: «لَکَ سَفَکْتُ الـدِّمآءَ لاشَریکَ لَکَ. وَ الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمینَ، أَللّهُمَّ اِخْسَأِ الشَّیْطانَ الرَّجیمَ.»(۱)

[دعای دیگری را در کتاب «گلواژه های معارف» آورده ام.]

و. مکروه است که والدین به ویژه مادر از عقیقه ی فرزند بخورند و حتّی افراد تحت تکفّل پدر.

! عَنِ الصّادِقِ علیه السلام:«... وَ لایَأْکُلُ مِنْهُ أَبَوانِ ...»

امام صادق علیه السلام فرموده اند: «...و والدین از عقیقه استفاده نکنند... .»(۲)

ز. اگر نوزاد قابله داشته باشد، مستحب است که ران عقیقه را به قابله [ماما] بدهند. [روایات شاهدی بر مدّعاست.]

! عَنْ أَبی عَبْدِاللهِ الصّادِقِ علیه السلام:«أَلْعَقیقَهُ یَومَ السّابعِ وَ تُعْطَی الْقابِلَهُ الرِّجْلَ مَعَ الْوَرِکِ.»(۳)

امام صادق علیه السلام: «عقیقه در روز هفتم ذبح شود و ران و بالای ران به قابله (ماما) داده شود.»

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۵۵. الفروع ۲/۹۰.

۲-) نظر مراجع تقلید.

۳-) وسائل الشیعه: ۱۵/۱۵۰، فروع کافی:۲/۸۹.

ص: ۶۵

ح. مستحب است که گوشت عقیقه را بپزند و به مسلمانان وابسته و فامیل و همسایه ها بدهند و مقداری از آن را هم صدقه بدهند.

! عَنِ الإمامِ الصّادِقِ علیه السلام:«... وَ یُدْعی نَفَرٌ مِنَ المُسْلِمِینَ فَیَأکُلُونَ وَ یَدْعُونَ لِلْغُلام.»(۱)

امام صادق علیه السلام: «... گروهی از مسلمانان [برای عقیقه] دعوت شوند و از آن بخورند و برای نوزاد دعا کنند.»

ط. بهتر است که استخوان های [اصلی چهار ران و دست] عقیقه را نشکنند. امّا دفن استخوان عقیقه را مراجع مطرح نکرده اند.

ی. قربانی کردن در عید قربان از عقیقه کفایت می کند. جایز است که ثروتمندان و سادات هم از گوشت عقیقه بخورند.(۲)

ک. بهتر است که کله و پاچه، پوست و جگر عقیقه را به فقیر بدهند.

لطیفه

به پدری گفتند: شما از گوشت عقیقه فرزندتان نخورید. پدر با عصبانیّت گفت: گوشت به این گرانی همه بخورند من چه گناهی کرده ام که نخورم، من یا می میرم یا از این گوشت می خورم!!!

۶/۳. ختنه کردن نوزاد

اشاره

یکی از برجسته ترین حقوقی که نوزادِ پسر بر والدین خویش به ویژه پدر دارد، ختنه کردن اوست. اسلام ختنه کردن را تکلیف شرعی ولیّ فرزند دانسته و بر او واجب کرده است. و اگر ولیّ تا پیش از تکلیفِ

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۵۰، فروع کافی:۲/۸۹.

۲-) نظر مراجع عالی قدر تقلید.

ص: ۶۶

پسرش، او را ختنه نکرد، پس از تکلیف بر خود پسر واجب است که خود را ختنه کند، امّا ختنه کردن در روز هفتم ولادت مستحبّ مؤکّد گفته شده است و فواید فراوانی دارد.

! عَنِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله و سلم:«اِخْتِنُوا أَوْلادَكُمْ يَوْمَ السّابِعِ، فَإِنَّهُ أَطْهَرُ وَ أَسْرَعُ لِنُبَاتِ اللَّحمِ، إِنَّ الْأَرْضَ تُنَجَّسُ بِبَوْلِ الْأَغْلَفِ أَرْبَعِينَ صَباحاً.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «در روز هفتم، نوزادان خود را ختنه کنید، زیرا به طهارت و پاکدامنی آنان افزوده می شود، و گوشت اندام شان بیشتر رشد می کند، ادرار کسی که ختنه نشده است، تا چهل روز زمین را نجس می کند.»

دعای ختنه

! عَنِ الصّادِقِ علیه السلام:«فِی الصَّبِيِّ إِذَا خَتَنَ قَالَ: «يَقُولُ: أَللّهُمَّ هذِهِ سُنَّتُكَ وَ سُنَّةُ نَبِيِّكَ صَلَواتُكَ عَلَيهِ وَ آلِهِ وَ اتِّباعٌ مِّنّا لَكَ وَ لِنَبِيِّكَ بِمَشِيَّتِكَ وَ بِإِرَادَتِكَ وَ قَضآئِكَ لِأَمرٍ أَرَدتَهُ وَ قَضاءٍ حَتَمتَهُ وَ أَمرٍ أَنفَذتَهُ وَ أَذَقتَهُ حَرَّ الحَدِيدِ فِی خِتانِهِ وَ حِجامَتِهِ، بِأَمرٍ أَنتَ أَعرَفُ بِهِ مِنّی. أَللّهُمَّ فَطَهِّرهُ مِنَ الذُّنُوبِ. وَ زِد فِی عُمرِهِ وَ ادفَعِ الآفاتَ عَن بَدَنِهِ وَ الأَوجاعَ عَن جِسمِهِ. وَ زِدهُ مِنَ الغِنی. وَ ادفَع عَنهُ الفَقرَ فَإِنَّکَ تَعلَمُ وَ لا نَعلَمُ.» (مفاتیح الجنان :۹۱۶.)

ختنه ی پیرمردها

! عَنْ أميرِالْمُؤْمِنينَ علیه السلام:«إِذَا أَسْلَمَ الرَّجُلُ اخْتَتَنَ وَ لَوْ بَلَغَ ثَمانِينَ سَنَةٍ»(۲)

۱-) مستدرک الوسائل:۲/۶۲۲.

۲-) فروع کافی:۲/۹۱، وسائل الشیعه:۱۵/۱۶۶.

ص: ۶۷

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «هرگاه مردی مسلمان شود، باید ختنه گردد. هر چند به هشتاد سالگی رسیده باشد.»

۷/۳. نام گذاری نخستین نیکی

اشاره

از حقوقی که فرزندان بر والدین دارند یکی انتخاب نام خوب است.

! عَنِ الإمامِ الکاظِمِ علیه السلام:«أَوَّلُ مَایَبِرُّ الرَّجُلُ وَلَدَهُ أن یُسَمِّیَهُ بِاسْمٍ حَسَنٍ، فَلْیُحْسِنَ أَحَدُکُمُ اسْمَ وَلَدِه.»(۱)

امام کاظم علیه السلام: «نخستین نیکی پدر به فرزندش آن است که نام نیکو برایش برگزیند، هر یک شما باید نام خوب برای فرزندش انتخاب کند.»

لطیفه

خداوند برای خانواده ای پسری عنایت فرمود، یکی از دوستان از او سؤال کرد اسم پسرت را چه گذاشتی؟ گفت: غریبانه فقیرانه «مَردْ مُرتضی علی شیر خدا»!!! مرد پرسید: نامی بلندتر از این پیدا نکردی؟!.

در این بخش به برخی مطالب ویژه درباره ی نام نهادن اشاره می شود:

الف برترین نام ها

بهترین نام ها، همان نام هایی است که از عبودیت و بندگی حکایت داشته باشد، یا نام پیامبران و امامان خصوصاً نام نبی مکرّم اسلام صلی الله علیه و آله و سلم باشد.

! عَنِ الامامِ الباقِرِ علیه السلام: «أَصْدَقُ الاَسْماءِ ما سُمِّیَ بِالْعُبُودِیَّهِ وَ أَفْضَلُها، أَسْمآءُ الْأَنْبِیآءِ.»(۲)

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۲۲، فروع کافی:۲/۸۶.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۲۲، فروع کافی:۲/۸۶.

ص: ۶۸

امام باقر علیه السـلام: «راست ترین نام ها، نامی است که از بنـد گی حکایت کنـد. [مثل عبـدالله، عبـدالرّحیم و...] و برترین نام ها نام های پیامبران است.»

ب نام مقدّس محمّد

از برترین نام ها، نام حضـرت محمد صلی الله علیه و آله است که مسلمانان با افتخار آن نام را انتخاب می کنند تا از برکات آن بهره منـد شونـد. [بـه ویژه آن کـه مرکّب باشـد؛ مثـل احمـد حسـین، حسن علی، محمـد جـواد، محمـد جمـال، محمـد علی، محمـدرضا، محمدمهدی، محمدصادق، محمدهادی، فاطمه کوثر، زهرا سادات و...که دارای دو قداست می باشند.]

! عَنِ الإمامِ الرِّضا علیه السلام: «الْبَیْتُ الَّذِی فِیهِ مُحَمَّدٌ یُصْبِحُ أَهْلُهُ بِخَیْرٍ وَ یُمْسُونَ بِخَیْرٍ.»(۱)

امام رضا علیه السلام: «خانه ای که در آن «محمّد» نام باشد، ساکنانش روز را با خیر و خوبی آغاز و با خوبی به فرجام می رسانند.»

! از امام محمّـد باقر علیه السـلام روایت شده است: « هرگاه شـیطان می شـنود که کسـی را با نام محمّد یا با نام علیّ (و امثال آن نام های مقدّس) خطاب می کنند، همانند سُربِ گداخته ذوب می شود.»(۲)

ج نام محمّد، سند بهشت

درباره ی نام گذاری با نام محمّد احادیث فراوانی وجود دارد که به ذکر برخی بسنده می شود:

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۲. عدهالدّاعی: ۵۹.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۲. عدهالدّاعی: ۵۹.

ص: ۶۹

!عَنِ الرَّسولِ الأعظَم٧:«مَن وُلِدَ لَهُ مَولُودٌ ذَكَرٌ فَسَمّاهُ مُحَمَّداً حُبّاً وَ تَبَرُّكاً بِاسْمِی كانَ هُوَ وَ مَولُودُهُ فِی الجَنَّه.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هر کس دارای فرزند پسر شود با انگیزه ی دوستی من و تبرک جستن به نام من، نام او را محمّد گذارد، خود و فرزندش در بهشت [اهل بهشت] خواهند بود [البتّه شرایط مهمّی دارد].»

د محمّد نخستین نام تا هفت روز

چه ارزنده است که نخستین نامِ نوزاد محمّد باشد. [سنّت حسنه.]

! عَنْ أبی عَبْدِاللهِ علیه السلام:«لایُولَدُ لَنا وَلَدٌ إلَّا سَمَّیْناهُ مُحَمَّداً فَإذا مَضی سَبْعَهُ أیّامٍ فَإن شِئْنا غَیَّرْنا وَ إلَّا تَرَكْنا.»(۲)

امام صادق علیه السلام: «هرپسری که در خانواده ی ما زاده می شود، نخست نامِ محمّد را بر او می گذاریم،آن گاه که هفت روز گذشت [روز نام گذاری] اگر خواستیم نام دیگری برایش انتخاب می کنیم، وگرنه همان نام را می گذاریم.»

یادآوری: با توجّه به مصالح مهم، شایسته است که مؤمنان فرزندان شان را محمّد، علی، باقر، هادی، مهدی، رضا، فاطمه، زهرا، راضیه، مهدیه، مریم، زینب، حسن، حسین و... نام کنند. در روایاتی ترک نام پیامبر نکوهش شده است. [امروز در جهان از مردها نام مبارک محمّد بالاترین آمار را دارد و از زن ها نام مقدّس فاطمه و زهرا]

۱-) کنزالعمال:۱۶/ ۴۲۲.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۲۵، فروع کافی:۲/۸۶.

ص: ۷۰

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم: «مَن وُلِدَ لَهُ أَرْبَعَهُ أَولادٍ، لَم يُسَمَّ أَحَدَهُمْ بِاسْمِی فَقَدْ جَفانِی.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هرکس دارایچهار فرزند شود و یکی را به نامِ من نام نکند بر من جفا کرده است.» [در برخی روایات نامِ محمّد آمده است].

نکته ی مهم این است که هرگاه کسی را نام خوب گذاشتند در گفتار نباید نام را خراب تلفظ کنند. مثلاً محمّد را ممد، مهدی را مِیتی، حسین را سین، کربلایی را کبلی و فاطمه را فاطی نباید تلفظ کنند که اهانت آمیز و زشت است. اگر شخص راضی نباشد حرام خواهد بود.

ه فقرزدایی با نام های نیک

نام های ارزنده باعث برکت و از عوامل فقرزدایی است.

!عن أبی الحَسَن علیه السلام:«لَایَدْخُلُ الفَقْرُ بَيْتًا فِيهِ اِسْمُ مُحَمَّدٍ، أو أَحْمَدَ أَوْ عَلِيّ... أو عَبْدِاللهِ أَوْ فَاطِمَهَ مِنَ النِّسَآءِ.»(۲)

امام کاظم علیه السلام: «خانه ای که ساکنانش یکی از این نام ها را داشته باشند محمّد، احمد، علی، حسن، حسین، جعفر، طالب، عبدالله و فاطمه از زن ها، همواره از فقر و تنگدستی محفوظ می ماند.»

و تذکر مهم و قابل توجه

برخی نام ها مخصوص خداست، مثل «الله»، «وهّاب»، «غفّار»، «خالق»،«رزّاق» و... اگر کسی به نام عبدالله، عبدالوهّاب، عبدالغفّار و...

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۲۵، فروع کافی:۲/۸۶.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۲۵، فروع کافی:۲/۸۶.

ص: ۷۱

نامیده شد، در وقت خطاب نباید کلمه ی «عبد» را حذف کنند. مثلًا اگر کسی را الله، وهّاب، غفّار، رزّاق بگویند درست نیست بلکه باید عبدالله، عبدالجبّار، عبدالغفّار و عبدالخالق بگویند وگرنه اشکال دارد.

توجّه و دقّت

اگر کسی را عبدالاحمد، عبدالرّسول، عبدالعلیّ، عبدالحسین، عبدالزهراء بنامند اشکال ندارد، چون عبد در این جا به معنای غلام است. لذا فرقی بین غلام حسین و عبدالحسین نیست و جداً بدون اشکال است.

نکته دیگر

انتخاب نام خوب برای انسان ها ارج نهادن به آنان است. سایر مخلوقات نیز نباید با نام های نامناسب، زننده و زشت خوانده شوند، به ویژه شهرها، روستاها، محله ها، خیابان ها، و... و باید نام های زشت را تغییر داد. (نام های پرمحتوا و زیبا یا نام های زشت و زننده نمایان گر سطح فکر و فرهنگِ هر ملت و مردم است.)

۸/۳. سنت تغییر نام زشت

اشاره

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم همواره نام های زشت را به نام های زیبا تغییر می داد.

!عَنِ الامامِ الصّادِقِ علیه السلام:«کانَ رَسولُ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم یُغَیِّرُ الأَسْمآءَ القَبِیحَةَ فِی الرِّجالِ وَ الْبُلْدانِ.»(۱)

امام صادق علیه السلام: «سیره ی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم این بود که نام های زشت و زننده ی افراد و مکان ها و شهرها را [به نام خوب] تغییر می داد.»

۱-) بحار الانوار: ۱۰۴/۱۲۷، قرب الاسناد:۴۵.

ص: ۷۲

عن بن عمر:«إِنَّ إِبْنَةً لِعُمَرَ كانَت يُقالُ لَهاعاصِيَةٌ فَسَمّاها رَسُولُ اللهِ جَميلَةً»(۱).

فرزنـد عُمر می گویـد: «عُمر (خلیفه ی دوم) دختری به نام عاصـیه داشت (=گناه کار و سـرکش) رسول خدا صـلی الله علیه و آله و سلم [نام او را تغییر داد] و او را جمیله نامید. (= زیبا و خوش منظر.)

از نظر روان شناسـی انسان های خردمنـد از نام های خوب، عظمت آفرین و پرمحتوا لـذّت می برنـد و از نام های زشت و تحقیرآمیز رنج. متأسفانه برخی نام ها بسیار زننده و توهین آمیز است.

مثلاًـ نبایـد دختران که مایه ی رحمت خداینـد را فتانه (فتنه جو و...)، افسانه (داسـتان خیالی و...)، پریسا (جن گیر و...) و پسـران که نعمت های خدای سبحانند را پژمان (افسرده، ناامید و...) نام گذاری کنند.

نام های اکبر، اصـغر،کبری و صـغری که کلمات عربی می باشـند به معنای بزرگ و کوچک، به تنهایی زیبنـده نیسـتند بلکه باید نام دیگر ضمیمه شود مثل علی اکبر، علی اصغر، زینب کبری، فاطمه ی صغری و....

لطیفه:

مردی پسرش را که گوش های بزرگ داشت فیل گوش نام کرده بود، روحانی محل ناراحت شد و آن پسر را گل محمد نامید.

شخصیت در نام مناسب

! از جانب امپراتور روم، مردی مسـیحی، در خدمت پیامبر گرامی اسـلام صـلی الله علیه و آله و سـلم آمد. حضـرت از نامش پرسـید، مسیحی گفت: «نام من

۱-) صحیح مسلم :۶/۱۷۳

ص: ۷۳

عبدالشمس» [= بنده ی خورشید] است، حضرت فرمود:«بَدِّلْ اسْمَکَ فَإِنِّی اُسَمِّیکَ عَبدَالوَهّابِ.» پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «نامت را تغییر بده! من تو را عبدالوهّاب، [= بنده ی خداوند بسیار بخشنده] می نامم.»(۱)

! سهیل بن سعد می گوید:«مردی از اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم اسود[=سیاه] نام داشت، حضرت او را ابیض [= سفید] نام کرد.(۲)

۹/۳. خواندن با القاب زشت

اشاره

در اسلام از یاد کردن انسان با نام و القاب زشت جداً نهی شده است. خداوند در آیه ی ۱۱ و ۱۲ سوره ی مبارکه ی حجرات مسلمانان را از شش گناه خطرناک نهی فرموده است که عبارتند از:

۱ مسخره کردن مردم [و ارزش های دینی و...].

۲ عیب جویی و طعنه زدن به دیگران.

۳ با نام و لقب زشت خواندن مؤمنان و... .

... (وَ لَاتَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ) ...(۳)... (و با لقب های بد، زشت و زننده یکدیگر را یاد نکنید) ...

۴ سوءِ ظن و بدگمانی کردن به خدا و مردم.

۵ تجسّس نمودن از عیب ها وکارهای خصوصی مؤمنین.

۶ غیبت کردن مؤمنان [گناه بزرگ و خطرناک].

۱-) مستدرک الوسائل:۱۵/۱۳۸.

۲-) کنزالعمال:۱۶/۵۹۶.

۳-) الحجرات: آیه ی ۱۱.

ص: ۷۴

قابل توجه است که خوانـدن مسـلمان با لقب و نام زشت در ردیف پنـج گناه خطرناک دیگر در قرآن عظیم الشأن آمده است. و نیز همه ی شـش مورد به منظور حفـظ حیثیت و آبروی مسـلمانان و تـأمین امنیت عمومی در پرتوی آموزه های دینی مطرح شـده است. [هرکه می خواهد آبرویش حفظ شود باید آبروی مسلمانان را حفظ کند.]

شیطان را نباید شاد کرد

! عَنِ الامامِ الباقِرِ علیه السلام: «إِنَّ الشَّیطانَ... اِذَا سَمِعَ مُنادِیاً یُنادِی بِاسمِ عَدُوٍّ مِنْ أَعْدَائِنا اِهْتَزَّ وَ اخْتَالَ.»(۱)

امام باقر علیه السـلام: «هرگاه شـیطان می شـنود که کسـی را با نام یکی از دشـمنان ما خطاب می کنند، از نشاط، خوشحالی و غرور لبریز می شود. [و به خود می بالد.]

رستاخیز در پرتوی نام شایسته

از فواید نام خوب و با معنویت این است که خدای سبحان به خاطرآن نام برای بنده ی خود نوری در قیامت عنایت می کند.

! عَنْ رَسولِ اللهِ الاعْظَمِ۷:«إِسْتَحْسِنُوا أَسْمائَکُمْ فَإِنَّکُمْ تُدْعَوْنَ بِها یَوْمَ القِیامَهِ: قُمْ یَا فُلانُ بنُ فُلانٍ! إِلی نُورِکَ وَ قُمْ یا فُلانُ بنُ فُلانٍ! لا نُورَ لَکَ.»(۲)

۱-) وسائل الشیعه: ۱۵/۱۳۰

۲-) الکافی۶/۱۹.

ص: ۷۵

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «نام های خویش را نیکو برگزینید، زیرا روز قیامت با همان نام ها خوانده می شوید. [اگر نام نیکو داشته باشید، خطاب می شوید] «ای فلان بن فلان برخیز به سوی نور خود بشتاب. [امّا اگر نام نیکو ندارید خطاب می شوید «ای فلان بن فلان برخیز برای تو نوری وجود ندارد».

لطیفه

از جوان زرنگی پرسیدند نام شما چیست؟ گفت: نام من بَرّه است. گفتند: ای گوسفند کوچولو در قیامت با نام گوسفند خوانده خواهی شد، این چه نامی است؟ گفت: خدا کند چون گوسفند حلال و بی گناه باشم، مبادا کسی با نام نجسِ خوک، بوزینه و...خوانده شود. [برّه= نیکوکار.]

۱۰/۳. نوزاد و شیر مادر

خدای حکیم برترین غذا برای نوزاد از شیره ی جان مادرش عنایت فرموده است، زیرا شیر مادر غذای کامل و برای جسم و روح کودک سودمند است. اسلام تنها رشد جسمی کودک را مورد توجه قرار نداده است بلکه تمام نیازهای مادی و معنوی او را در نظر گرفته است؛ لذا برترین چیز نوشیدنی برای او که پاسخگوی کامل اوست، شیر مادر است.

گرچه می شود نوزاد از شیر حیوانی، شیر مصنوعی و... استفاده کند امّا از مزایای شگفت انگیز شیر مادر بی بهره خواهد ماند.

! عَنِ النَّبِیِّ صلی الله علیه و آله و سلم:«لَیْسَ لِلصَّبِیِّ خَیْرٌ مِنْ لَبَنِ اُمِّهِ.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «برای کودک خوب تر و ارزنده تر از شیر مادرش نیست.»

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۸۸؛ عیون الاخبار: ۲۰۲.

ص: ۷۶

! عنْ أميرِالمُؤمنينَ عَليٍّ عليه السلام:«ما مِنْ لَبَنٍ رُضِعَ بِهِ الصَّبِيُّ أَعْظَمُ بَرَكَةً عَلَيْهِ مِن لَّبَنِ اُمِّهِ.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «برای کودک هیچ شیری با برکت تر از شیر مادرش نیست.»

۱۱/۳. بهره وری کودک از هر دو سینه مادر

از دیدگاه اسلام کودک باید از هر دو سینه مادر شیر بنوشد، زیرا در آن فواید و حکمت های شگفت آوری نهفته است و نیز خدای سبحان در یکی آب و در دیگری غذا قرار داده است.

! عنِ الرَّسولِ الاکْرَمِ٧:«جَعَلَ اللّهُ تَعالی رِزْقَهُ فِي ثُدْيَيْ اُمِّهِ فِی أَحَدِهِما شَرابُهُ وَ فِی الآخَرِ طَعَامُهُ.»(۲)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «خدای بزرگ روزیِ کودک را در هر دو پستان مادرش قرار داده است؛ در یکی نوشیدنی و در دیگری، غذا.»

! اُم اسحاق دختر سلیمان می گوید: «من یکی از دو پسرم محمد یا اسحاق را شیر می دادم که امام صادق علیه السلام مرا دید و توصیه فرمود: «ای مادر اسحاق! نوزاد را تنها از یک پستان شیر نده، بلکه از هر دو پستان شیر بده؛ زیرا در یکی غذا نهفته است و در دیگری، نوشیدنی [آب لازم].»(۳)

شیر دادن فرزند از یک پستان مشکلات فراوانی را به بار می آورد:

۱-) همان و فروع کافی،۲/۹۲.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۷۶؛ الفقیه:۲/۳۵۸.

۳-) همان و فروع:۲/۶۲.

ص: ۷۷

۱. کودک یا تشنه می ماند و یا گرسنه و ممکن است که سلامتی کودک مواجه با خطر گردد.

۲. کودک با طرفی که بیشتر خوابانده شده و شیر خورده، همان طرف سر کودک پهن تر خواهد شد.

۳. یک طرف سینه ی مادر، بزرگ تر و طرف دیگرش کوچک تر می شود.

۴. به تعادل مزاج و سلامت مادر نیز اثر خواهد گذاشت.

اما اگر یک سینه از کار بیافتد، ممکن است خداوند در سینه دیگر آب و غذا را با هم فراهم کند و مشکلی ایجاد نشود.

۱۲/۳. کودک و شیرده پاکیزه

از نظر دانش زندگی، علوم تربیتی و آثار شگفت انگیز تغذیه، شیر و غذا در ساختن شخصیت کودک نقش به سزایی دارد، لذا شخصیت ارزنده و معنویِ زن شیرده [اعم از مادر یا دایه] در فرهنگ اسلام مورد توجّه و عنایت ویژه قرار گرفته است.

! عَنِ الامامِ أبی جَعفَرٍ محمَّدٍ الباقِرِ علیه السلام:«عَلَیْکُمْ بِالْوَضّآءِ مِنَ الظُّؤْرَه، فَإِنَّ اللِّبَنَ یُعْدِی.»(۱)

امام باقر علیه السلام: «بر شما باد که از بین زنان شیرده پاکان و پاکیزگان را برگزینید؛ زیرا شیر سرایت دهنده ی (ویژگی های شخصیتی) است.»

۱۳/۳. شیرِ زنانِ خوش سیما

آن گونه که حالات روحی، روانی و اخلاقی زن شیرده به نوزاد سرایت می کند، حالات ظاهری (زیبائی و زشتی) او نیز بر شیرخوار اثر

۱-) وسایل الشیعه:۱۵/۱۸۹؛ فروع کافی:۲/۹۳.

ص: ۷۸

می گذارد. این حقیقت در کلام خاندان رسالت مطرح شده است.

! عَنْ أبی جَعفَرٍ الباقِرِعلیه السلام:«اِسْتَرضِعْ لِوَلَدِکَ بِلَبَنِ الحِسَانِ وَ اِیَّاکَ وَ القِبَاحِ، فَاِنَّ اللَّبَنَ قَدْ یُعدِی.»(۱)

امام باقر علیه السلام: «شیر زنان زیباروی را به فرزند خود بده. مبادا که زنان زشت روی را به شیردهی فرزندت بگماری؛ زیرا شیر گاهی [زشتی و زیبایی را نیز] سرایت می دهد.» [چهره شناسان تازه آن را دانسته اند.]

۱۴/۳. نوزاد و شیر زنان بدکار

فرزند امانت خداست و تأمین سلامت جسمی و روحی او واجب است، لذا رعایت دستور اسلام و بهداشت شیر و غذایش لازم است.

! عَنْ رَسُولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«تَوَقُّوا عَلیٰ أَولَادِکُمْ لَبَنَ البَغِیَّهِ وَ المَجْنُونَهِ، فَإِنَّ اللَّبَنَ یُعْدِی.»(۲)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «شیر زنان زناکار و دیوانه را از فرزندان خود دور نگه دارید؛ زیرا شیر [این ویژگی ها را] سرایت می دهد.»

۱۵/۳. ضررِ شیر زنان احمق

حماقت و بی خردی مرض خطرناک و بی درمان است و اسلام از ازدواج با آنان منع کرده است، و در همین راستا نوزاد را که امانت مهم الهی است نباید برای شیرخوارگی به زنان احمق سپرد.

! عَنْ رَسولِ اللهِ الأعْظَمِ صلی الله علیه و آله و سلم:«لاتَسْتَرضِعُوا الحَمْقَآءَ وَلَا العَمْشَاءَ، فَإِنَّ اللَّبَنَ یُعْدِی.»(۳)

۱-) وسایل الشیعه:۱۵/۱۸۹؛ فروع کافی:۲/۹۳.

۲-) بحار الانوار: ۱۰۴/۹۶. مکارم الاخلاق:۲۵۶.

۳-) همان و عیون الاخبار:۲/۲۴.

ص: ۷۹

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «زنِ احمق و نیز زنی معیوب چشم را به شیر دهی فرزند تان مگمارید؛ زیرا شیر [ویژگی های ظاهری و باطنی را] سرایت می دهد.»

داستان

روحانی محل از کسی پرسید که شما خانواده ی زرنگ و متدیّن هستید چرا فلان فرزند شما خیلی نافهم است و نیز به نامحرمان نگاه می کند؟ پاسخ داد وقتی که شیرخوار بود مادرش مریض شد او را به دایه ای دادیم که به نافهمی مشهور بود و همواره از پنجره ی خانه اش به مردان نامحرم نگاه می کرد. (آری شیر اثر دارد).

۱۶/۳. شیر و رشد کودک

رشد کودک بستگی مستقیم با شیر مادر یا دایه دارد.

! عَنْ أميرِ لمؤْمِنينَ عَليٍّ عليه السلام:«اُنْظُرُوا مَنْ يُرْضِعُ أَوْلادَكُم، فَإِنَّ لْوَلَدَ يَشُبُّ عَلَيهِ.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «دقّت و توجّه کنید که چه کسی فرزندان تان را شیر می دهد؛ زیرا رشد کودک وابسته ی شیر اوست.»

فتوای مراجع تقلید

مستحب است دایه ای که برای طفل می گیرند. (۱۲ امامی و...) دارای عقل، عفّت و صورت نیکو باشد و مکروه است [دایه طفل] کم عقل (یا غیر ۱۲ امامی) یا بدصورت، یا بدخُلق، یا زنازاده باشد و... .(۲)

۱-) الفروع:۲/۹۳،وسائل شیعه:۱۵/۱۸۷.

۲-) توضیح المسائل محشی:۲/۵۱۱/۲۴۸۸.

ص: ۸۰

۱۷/۳. دوران شیر خوارگی

سرآغاز زندگی کودک دوران شیرخوارگی اوست، و خداوند آن را با روش و نظم دقیق پی ریزی فرموده است، امّا دوران شیرخوارگی در آیات و روایات با اختلاف عبارات به شکل عام و خاص مطرح شده است. در آیه ی ۲۳۳ سوره ی بقره، دوران شیرخوارگی (۲۴) ماه بیان شده است و در آیه ی ۱۴ سوره ی لقمان نیز دوران شیر خوارگی دو سال گفته شده است، ولی در آیه ی ۱۴ سوره ی احقاف دوران حمل و شیرخوارگی سی ماه ذکر شده است؛ لذا فقها و مفسّران در تحلیل قضیه، حداقل دوران حمل را شش ماه و حداکثر کامل شیردهی را بیست و چهار ماه گفته اند و اگر حمل ۹ ماه باشد شیر دهی ۲۱ ماه و اگر حمل ۶ ماه گردید مدت شیر دهی ۲۴ ماه خواهد بود تا جمعاً ۳۰ ماه کامل گردد. این مضمون از ابن عباس نیز نقل شده است.(۱)

بنابراین دوران مشروع، مفید و کامل شیرخوارگی ۲۴ ماه و حداقل آن ۲۱ ماه می باشد، و کمتر از آن تلف شدن حق مشروع کودک خواهد بود. مگر در مواردی که عذر شرعی یا مصالحی وجود داشته باشد.

! عَنْ أبی عَبْدِاللهِ علیه السلام قالَ:«الرِّضَاعُ وَاحِدٌ وَ عِشْرُونَ شَهْراً فَمَا نَقَصَ فَهُوَ جَوْرٌ عَلَی الصَّبِیِّ.»(۲)

امام صادق علیه السلام: «دوران شیردهی (دست کم) بیست و یک ماه است. هر چه از این مقدار کم تر شود، بر کودک ظلم و ستم است.»

۱-) تفسیر نمونه: ج۲۱/۳۴۳. ذیل آیه ی ۱۵ احقاف.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۷۷؛ فروع کافی:۲/۹۲.

ص: ۸۱

! و نیز از امام صادق علیه السلام روایت شده است: «... اگر او [شیر ده] بخواهد دوران شیردهی را کامل کند، دو سال تمام باید شیر دهد.»(۱)

۱۸/۳. سرآغاز تغذیه ی کودک

در تداوم شیرخوارگی نیاز کودک به غذا ضروری و اجتناب ناپذیر است که برخی مقررات به این شرح ارائه می گردد.

۱. سرآغاز غذای کمکی کودک باید از شش ماهگی باشد جز موارد خاص، زیرا زودتر از آن خطر عفونت و سوء تغذیه و دیرتر از آن کاهش وزن را به دنبال دارد.

۲. با شروع تغذیه، کودک به قطره ی آهن نیاز خواهد داشت.

۳. غذای کمکی باید آبکی، کم حجم، بهداشتی، تازه، و دارای انرژی باشد و نیز هر هفته به کمّیّت و کیفیّت آن افزایش داده شود. (از یک قاشق شروع شود تا در مرور زمان به ۱۲ قاشق برسد.)

۴. هر هفته یک نوع غذای دیگر را باید اضافه کنند تا روشن شود که به طبع کودک تا چه حد سازگار است.

۵. در حال غذا دادن نباید کودک با پشت یا پهلو خوابیده باشد بلکه باید به حال طبیعی نشسته یا نیمه نشسته باشد.

۶. توصیه می شود که در صورت غذا دادن به کودک اول باید شیر و سپس غذای کمکی را بدهند.

۷. پس از ۶ ماهگی می توان از آب آشامیدنی سالم به کودک داد.

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۷۷؛ التهذیب :۲/۲۷۹.

ص: ۸۲

۸. اگر غذای کمکی به طبع کودک سازش نکرد پس از مدتی دوباره باید آزمایش کنند.

۹. از ۶ ماهگی تا یک سالگی از انواع غـذاهای مناسب به کودک بایـد بچشاننـد تا کودک از غـذاها نفرت نداشـته باشد. و اگر در برابر برخی غذاها حساسیت نشان داد پس از یک هفته دوباره ازآن غذا به او بدهند.

۱۰. تا یک سالگی به کودک، سـفیده ی تخم مرغ، مرکّبات، عسل، اسفناج، تره، توت فرنگی، ادویه جات، شکر، نمک و... را نباید بدهند. زیرا برای کودک زیان آور است.

۱۱. پس از یک سالگی اگر کودک از سلامت جسمی برخوردار باشد می تواند از اکثر غذاهای خانواده استفاده کند.

۱۲. در حضور کودک نبایـد از خوردنی و آشامیـدنی بـد گفت، زیرا بدآموزی دارد و کودک از آن نفرت پیدا می کند و از فواید آن بی بهره خواهد ماند. هرغذایی دارای فواید و اثرات مثبت و مفید است.

۱۳. برای تغذیه ی کودک از شیشه، ظروف غیربهداشتی و ظروف پلاستیکی به ویژه در خوراکی های گرم نباید استفاده کنند.

۱۴. پستانک برای طفل بسیار مضرّ است لذا نباید از آن استفاده نمایند.

۱۹/۳. عوامل نفرت از برخی خوراکی ها

در این جا به برخی از عوامل نفرت انگیز از غذا اشاره می شود:

۱. حسّاسیت نشان دادن و استفاده نکردن مادر در دورانی که حامله است از برخی خوراکی ها.

ص: ۸۳

۲. استفاده نکردن کودک از برخی غذاها در دوران کودکی.

۳. نفرت و حساسیت نشان دادن اعضای خانواده یا دوستان از برخی غذاها. [اگر کسی چیزی را دوست نداشته باشد نباید در حضور کودک مطرح کند، زیرا اثرپذیری طبیعت کودک خیلی قوی است.]

۴. سازش نکردن برخی از غذاها به طبیعت انسان.

۵. تلقین و تقلید بی جا و بی اساس.

۲۰/۳. کودک و برخی آداب

آن گونه که درباره ی شیر و غذای کودک از نظر مادی و جسمی رعایت مقرّراتی ضروری است، از نظر معنوی و روانی نیز رعایت نکاتی لازم است که به برخی اشاره می شود:

۱. بردن نامِ خدا(بِسْمِ اللهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ)در هنگام شیردادن.

۲. هرگاه مادر ناراحت و خشمگین است نباید به کودک شیر بدهد.

۳. پیش از شیردادن یا غذا دادن با خنده و نشاط و صحبت کردن کودکانه روان کودک را باید نوازش دهد که فواید فراوانی دارد.

۴. پرهیز از عتاب، خشونت و سر و صدا.

۵. کودک را نباید از خواب بیدار کرد (چه خواب عمیق یا سطحی).

۶. کودک را نباید ترساندکه بسیار خطرناک است.

۷. هرگاه کودک ترسید کمی آب به صورتش بپاشند و با لطف خوش باید او را نوازش دهند.

۸. در حضور کودک نباید ناراحتی و دعوا صورت بگیرد.

ص: ۸۴

۹. جز والدین که سالم باشند کسانی دیگر نباید لب و صورت کودک را ببوسند، زیرا ممکن است ویروس و میکروب منتقل شود.

۱۰. از گذاشتن پنبه و... به گوش کودک باید خودداری کنند و در صورت نیاز باید به دستور پزشک عمل نمایند.

۱۱. از سرمه کشیدن به چشم کودک باید پرهیز کنند.

۱۲. دارو، اشیای آتش زا، وسایل برنده و هر چیز خطرناک را نباید در دسترس اطفال بگذارند.

۱۳. در حضور کودک از فحاشی، بی ادبی، غیبت، رقص وساز، فیلم های خطرناک و... باید اجتناب کنند. [البته در غیر آن نیز حرام است.]

۱۴. کودک را اگرچه به شوخی نباید سرکوب کرد.

۱۵. در حضورکودک نباید از کسی بدگویی کنند. و...

۲۱/۳. انواع بیماری های کودک

از نظر این که کودک از قدرت دفاعی ظاهری و باطنی بالا-یی برخوردار نیست در برابر میکروب ها، ویروس ها و... جداً آسیب پذیر است، لذا نیاز به مراقبت های حساب شده و جدّی دارد و مسئولیت آن بر عهده ی والدین به ویژه مادر می باشد، در این بخش به طور فشرده به ذکر برخی از اقسام بیماری ها پرداخته می شود:

۱ تب: هرگاه حرارت بدن بیشتر از ۳۸ درجه ی سانتی گراد شد، انسان دچار تب می شود و باید به پزشک مراجعه و علاج کنند و در صورت غفلت خطر تشنج و... را خواهد داشت.

ص: ۸۵

۲ سرما خوردگی کودک: که در اثر تغییر ناگهانی دما، خوردن شیر یا هرچیز خنک و سرد دیگر، سرد شدن عرق کودک و یا حمّام سرد ایجاد می شود و باید هرچه زودتر به پزشک مراجعه کنند، امّا استفاده کردن از آنتی بیوتیک در برخی موارد ضررهای دیگری دارد.

۳ اسهال: اگر اسهال کودک خونی، یا با تب و بی حالی او همراه باشد و... نباید خود درمانی کنند و باید به دستور پزشک عمل کنند.

۴ اسهال و استفراغ که خطر آن بسیار جدی است و باید هرچه زودتر به مراکز درمانی مراجعه کنند.

۵ چشم درد یا ترشح چرک از چشم و یا ورم چشم.

۶ گوش درد یا خارش گوش.

۷ زردیِ بیش از یک هفته ی کودک به ویژه آن که اگر ادرار کودک زرد و پر رنگ شود یا کودک ضعیف و بی حال گردد.

۸ فلج شدن برخی از اندام های کودک.

۹ بند آمدن ادرار یا مدفوع کودک.

۱۰ حالت تنفّسِ غیر طبیعی و...

که در مجموع از خود درمانی باید بپرهیزند و در صورت امکان به پزشک و مراکز درمانی مراجعه کنند.

بی توجهی به درمان خود و خانواده در صورتی که خطر جدی باشد حرام و گناه است، لذا نباید غفلت کرد.

ص: ۸۶

۲۲/۳. واکسیناسیون

با توجه به پیشرفت بهداشت و درمان به ویژه مراحل پیشگیری بیشترین خطرات احتمالی امراض، با رعایت مقررات بهداشتی و واکسیناسیون قابل دفع است. بنابراین والدین موظّف هستند که با مراجعه به مراکز درمانی و پزشک، کودک را مطابق مقررات و لزوم دید، واکسیناسیون کنند تا از مرگ و میر و ابتلا به امراض نجات بدهند.

اگر پزشک در انجام واکسن و غیره بی توجهی کند و موجب مرگ، فلج، عوارض، اذیت و یا ناراحتی مریض گردد جداً مسئول و ضامن است و در برخی موارد باید دیه بپردازد و در قیامت نیز مجازات خواهد شد.(۱)

۱-) برگرفته از نظر مبارک مراجع عظام تقلید.

ص: ۸۷

فصل چهارم: برخی عاد ت های زیبای کودکانه

اشاره

در این فصل برخی از عادت های روحی، اخلاقی و انسانی و نیز ویژگی های جنسیّتی و جایگاه معنوی کودک از دیدگاه اسلام و مکتب اهل بیت علیهم السلام مورد توجه و ارزیابی قرار گرفته است. در این فصل مطالب فراوانی قابل دقت است که برخی به این ترتیب بیان می شوند:

۱/۴. کودک و گریه

اشاره

از نخستین لحظه ای که کودک قدم به دنیا می گذارد، فریاد می زند و گریه می کند که بدون تردید مفید و ارزنده است، و حکمت و فلسفه های فراوانی دارد. البته بشر نتوانسته است که به تمام آن حکمت ها پی ببرد، تنها برخی از آن حکمت ها را پیشوایان مکتب وحی بیان داشته اند.

حکمت گریه ی کودکان از زبان وحی

گریه ی کودک حکمت های فراوانی دارد، که ! برخی را حضرت امام صادق علیه السلام به این شرح برای مفضّل بیان فرموده است: «ای مفضّل! سود گریه ی کودکان را بشناس. «در سر کودک رطوبتی است که تراکم آن، سبب پیدایش بیماری های خطرناکی همچون کوری می شود. گریه ی (طبیعی) این رطوبت را از سر او بیرون کرده، سلامت بدن و

ص: ۸۸

چشم ها را تضمین می کند.» آری، گریه ی (طبیعی) برای کودک سودمند است. امّا والدین که از این راز بی خبرند، می کوشند به هر وسیله ی او را ساکت و از گریه باز دارند.(۱)

۲/۴. توحید و نیایش در گریه ی کودک

از دیدگاه مکتب وحی هر حرکت فطری کائنات به ویژه انسان، دارای فلسفه هایی است که اسرار آن را جز پیامبر و ائمه علیهم السلام کسی دیگر نمی تواند درک کند مثل گریه ی کودکان. لذا نباید کودکان را درباره ی گریه ی شان سرزنش کرد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم برخی از اسرار شگفت انگیز گریه ی کودکان را بسیار عالی و آموزنده بیان فرموده است.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«لاتَضْرِبُوا أَطْفالَکُم عَلی بُکائِهِمْ، فَإِنَّ بُکَائَهُمْ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ شَهادَةُ أَنْ لّا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ الصَّلاةُ عَلَی النَّبِیِّ صلی الله علیه و آله و سلم وَ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ الدُّعَآءُ لِوَالِدَیْهِ.»(۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «کودکان خویش را به دلیل گریستن شان نزنید و تنبیه نکنید؛ زیرا گریه ی آنان تا چهار ماه چنین شهادت می دهد«لا اِلهَ الّا الله»؛ و چهار ماه بعد، این گونه نجوا می کنند:«اللّهُمَّ صَلِّ عَلی محمَّدٍ وَّ آلِ محمَّدٍ» و چهار ماه دیگر دعا و نیایش برای پدر و مادر خودش است.»

۱-) توحید مفضّل، مجلس اول در خلقت انسان

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۷۱؛علل الشرائع:۳۸.

ص: ۸۹

۳/۴ . اقسام گریه ی کودک

با عنایت به ارزش معنوی گریه ی کودک باید توجه داشت که گریه ی کودک دارای اقسام گوناگونی است که برخی عبارتند از:

۱. گریه ی طبیعی براساس نیاز جسمی و روانی که دارای فواید فراوانی می باشد.

۲. گریه ی عاطفی، مثل دور شدن کودک از مادرش.

۳. گریه ی شوق، مثل رسیدنِ ناگهانی طفل به مادر یا پدرش.

۴. گریه ی ناراحتی که یک نوع اطلاع رسانی نیز هست، مثل آن که جایی از بدنش درد کند، یا از چیزی در اذیت باشد، یا از گرما و سرما و گرسنگی رنج ببرد، یا لباسش خیس شده باشد و...

والدین به ویژه مادر باید هرچه زودتر علّت گریه را پیدا کرده و برای رفع مشکل او اقدام کنند. اگر احساس شد که کودک ناراحتی جسمی یا روانی دارد، هر چه سریع تر باید به پزشک مراجعه نمایند.

۴/۴. فرزند مایه ی آزمایش

انسان در دنیا مورد آزمایش هایی قرار می گیرد که در قرآن به آن اشاره شده است (.إِنَّمَا أَموَالُكُم وَ أَولادُكُم فِتنَهٌ)...(۱)

(تنها اموال و فرزندان شما وسیله ی آزمایش می باشند)...

! عَنْ أبی عَبْدِ اللهِ الصّادِقِ علیه السلام:«اَلْوَلَدُ فِتْنَهٌ.»(۲)

امام صادق علیه السلام: «فرزند مایه ی آزمایش و امتحان است.»

۱-) التغابن: ۱۵.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۲۰۱؛ فروع کافی:۲/۹۵.

ص: ۹۰

۵/۴. کودک و فطرت توحیدی

خـدای تعالی هر کودکی را با فطرت توحیـدی آفریـده است، امّا پس از ولادتش، محیط خانواده و عقایـد پدر و مادر، سـپس محیط آموزشـگاه و مـدرسه، آن گاه محیط اجتماع تأثیر جـدی و قاطع بر عقایـد و اخلاق او خواهـد گـذاشت. چنان چه در روایات مطرح شده است.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«وَاللهِ مَا مِنْ مَولُودٍ إِلّا وَ یُولَدُ عَلَی الفَطْرَهِ ثُمَّ أَبَوَاهُ یُهَوِّدَانِهِ وَ یُنَصِّرَانِهِ وَ یُمَجِّسَانِهِ.»(۱)

پیامبر خـدا صـلی الله علیه و آله و سـلم: «به خـدا سوگند! هر نوزادی بر فطرت (توحیدی و خداشناسـی) زاده می شود. سـپس پدر و مادرش (او را به بیراهه می کشانند و مثلاً) وی را یهودی، یا مسیحی، یا زردشتی می سازند.»

پـدر و مادر، مدرسه و دانشـگاه، نظام حاکم برکشور و محیط اجتماع گاهی فطرت پرورند و گاهی فطرت شـکن، نقش هر کدام در ساختن شخصیت کودک حتمی و اجتناب ناپذیر است.

لطیفه:

نوجوانی مرتّب به مسـجد برای نمـاز جماعت و آموزش قرآن می رفت. یک روز پـدرش باخبر شـد، با ناراحتی به در مسـجد آمـد، فریاد زد: وای از دست فرزنـد ناخلف، به پیش نماز پیام داد پسـرم را زود از مسـجد بیرون کنیـد که مبادا در این آخر عمر پایم را به مسجد باز کند. و می گفت: من ۶۵ سال عمر کردم یک بار مسجد نرفتم.!!!

۱-) بحار الانوار:۳/۲۸۰.

ص: ۹۱

۶/۴. بازی طبیعی کودک

یکی از برترین بـازی هـای کودکـان بـازی طبیعی با طبیعت است. او با شوق و شـعف در دل طبیعت مثل باغ، صـحرا، کوه، آب و... خود را می رساند و بازی می کند که از هر نظر مفید است.

! مَرَّ رَسُولُ اللهِ صـلی الله علیه و آله و سـلمعَلیٰ صِبیانٍ وَ هُمْ یلْعَبُونَ بِالتُّرابِ فَنَهاهُمْ بَعْضُ أَصْحابِ النَّبِیِّ ۷ فَقالَ:«دَعْهُمْ فَإِنَّ التُّرَابَ رَبِیعُ الصِّبْیانِ.»(۱)

پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم به کودکانی برخورد که با خاک، بازی می کردنـد، بعضـی اصـحاب آنان را از بازی با خاک منع کردنـد، حضـرت فرمود: «بگذارید بازی کنند زیرا خاک، سبزه زار کودکان است. [البته با رعایت بهداشت از نظر محل، خاک، هوا و...]

۷/۴. زیاده روی کودک در بازی

افراط و زیاده روی در بازی و غرق شـدن به لهو و لعب [بازی محوری] در زنـدگی خطرناک است به خصوص بازی های نامشـروع همانـنـد، انواع و اقسـام قمار و سـرگرمی های شـیطانی که انسانیت انسان را نابود و عمر و جوانی انسان را تباه می سازد، لـذا والـدین وظیفه دارنـد که فرزنـدان شـان را درست تربیت کننـد تـا اسیر این گونه بازی ها و اسیر فیلم، سـریال، تلوزیون، کامپیوتر، ماهواره، گوشی همراه و... نشوند بلکه از آن ها به طور مشروع، معقول و بدون افراط استفاده کنند.

۱-) مجمع الزوائد:۸/ ۱۵۹.

ص: ۹۲

! عَنْ أَميرِالمُؤْمِنينَ عليه السلام:«شَرُّ مَا ضُيِّعَ فِيهِ العُمرُ اللَّعِبُ.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «بدترین چیزی که عمر انسان در آن تلف و نابود می شود، بازی است.» [گاهی بازی انسان را از درس،کار و عبادت محروم می کند.]

! عَنْ أَميرِالمُؤْمِنينَ عليه السلام:«مَن كَثُرَ لَهْوُهُ إسْتَحْمَقَ.»(۲)

امام علیه السلام: «هرکه زیاد به بازی بپردازد، به حماقت کشانده می شود.»

! و باز امیرمؤمنان علیه السلام می فرمایند: «کارهای باطل و بیهوده «انسان» را در گمراهی ها می افکنند [و انسان را بدبخت می سازند].»(۳)

۸/۴. بازی با کودکان

یکی از روش های آموزنده این است که بزرگان [پدر، مادر و...] با کودکان بازی کنند. چنان چه در سیره ی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم آمده است.

! عَنْ جابِرٍ رحمه الله:«دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله و سلموَالحَسَنُ وَالحُسَينُعليه السلامعَلَى ظَهْرِهِ وَ هُوَ يَجْثُو لَهُمَا وَ يَقُولُ: نِعْمَ الجَمَلُ جَمَلُكُما وَ نِعمَ العِدْلانِ أَنْتُمَا.»(۴)

جابر می گوید: «به محضر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم شرفیاب شدم، دیدم که حسن و حسینعلیه السلام به پشت آن حضرت قرار دارند، و آن حضرت برای آنان خم شده، بر زانو نشسته بود و می فرمود: «چه خوب شتری است شتر شما، و چه خوب هم رکابی هستید شما.»

۱-) غررالحکم: ۲۹و ۵۱.

۲-) بحار: ۴۳/۲۸۵.

۳-) بحار: ۱۲۷۴.

۴-) بحار: ۴۳/۲۸۵.

ص: ۹۳

! «بسیار اتّفاق افتاده است که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از سفر برمی گشتند و کودکان به استقبالش می آمدند، آن حضرت برخی کودکان را به بغل خود می گرفتند، و برخی را بر پشت خود برمی داشتند و به اصحاب می فرمودند که برخی آن ها را به بغل بگیرند...»(۱)

۹/۴. بازی حضرت فاطمه ی زهراJ با کودک خود

! حضرت صدیقه ی طاهرهJ کودک خود امام حسن بن امیرالمؤمنینعلیه السلام را روی دست هایش حرکت می داد و می فرمود:

أَشْبَهْ أَباكَ یاحَسَنُ   وَ اخْلَعْ عَنِ الحَقِّ الرَّسَنَ

وَ اعبُدْ إِلَهًا ذَا مَنَنٍ   وَ لاتُوَالِ ذَا الإِحَنِ (۲)

«ای حسن! همانند پدرت [امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام] باش، [همانند او] بند [اوهام] را از پای حقیقت بگشا و خداوندِ احسان بخش را بندگی کن و از دشمن کینه توز پیروی مکن»

عنایت دارید که زیباترین نکات آموزنده و ظریف در سخنان حضرت زهراJ وجود دارد. این یک دستورالعمل است که زن های مسلمان و دلباخته گان مکتب زهراJ باید از آن درس بگیرند و در هنگام شیردادن، خواندن، بازی دادن، تفریح و... باید با کلمات خوب و شعارهای سالم وآموزنده فرزندان را نوازش دهند. اما متأسفانه برخی مادران فرزندان شان را با دعای بد، فحش، شعارهای زشت، موسیقی های

۱-) المحجه البیضاء:۳/۳۶۶.

۲-) المناقب:۲/۳۸.

ص: ۹۴

مزخرف و... آشنا می سازند که واقعاً خطرناک است، یا حداقل برخی مادران بی تفاوت و بی خبر هستند که باز هم مسئولیت دارند.

۱۰/۴. کودکی با کودکان

از نظر روانی با هرکسی با زبان و روش خودش و در سطح فکری او باید سخن گفت، به ویژه کودکان با آن روح لطیفی که دارند. روش های کودکانه در روح و روان شان اثر قابل توجهی خواهند گذاشت، لذا اسلام روی آن عنایت ویژه داشته است.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«مَنْ کانَ عِنْدَهُ صَبیٌّ فَلْیَتَصَابَّ لَهُ.»۲

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هرکه نزدش کودکی دارد باید با او کودکی پیشه کند.»

! عَنْ أَمیرِالمُؤْمِنینَ علیه السلام:«مَنْ کانَ لَهُ وَلَدٌ صَبَا»(۱)

امیرمؤمنان علی علیه السلام: «هر که دارای فرزند [کودک] است باید با او روش کودکی داشته باشد.»

شاعر چه زیبا گفته است:

«چون که با کودک سروکارت فتاد هم زبان کودکی باید گشاد»

لطیفه

مردی کودک خود را بغل گرفت و مهربانی کرد، کودک لباس پدرش را خیس کرد، پدر سخت ناراحت شد، کودک را کنار دیوار خواباند و مقابله بمثل کرد و گفت: این هم جزای تو...)!!!

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۲۰۳، فروع کافی:۲/۹۵.

ص: ۹۵

۱۱/۴. بازی های علمی و هنری

اشاره

گرچه درباره ی بازی کودکان مطالبی ارائه شد اما نباید نادیده گرفت که در عصرِ پیشرفت علم و صنعت، اندیشمندان دنیا، علم، هنر، ادب، سیاست و کمال انسانی را در قالب بازی درآورده اند و کودکان را از نردبان های بازی علمی و هنری به قلّه های بلند دانش سوق می دهند، مثل بازی با حروف، با کلمات، با اعداد [بازی های ریاضی، هندسی، صنعتی، معماری، برای رشد فکری، رشد ذهنی و...کودك و نوجوان] که جداً مفید و ابتکارآفرین است.

در بازی کودکان باید توجّه داشت که جنسیّت بسیار تأثیر دارد، دختران غالباً به دوخت ودوز و پخت و پز، عروسک، بچه داری، سروسامان دادن خانه و منزل، دایرکردن عروسی، دکورسازی و ... توجه دارند، امّا پسران به فوتبال، ورزش های بدن سازی، ورزش های رزمی، ورزش های قهرمانی، تجارت، ماشین، تفنگ، دولت سازی، برنامه های پلیسی، هواپیما و... علاقمندند. بدون تردید از این دست بازی ها و بازی های علمی وجود دارند که برای کودک سودمند است.

بازی درمانی

افزون بر این که بازی های مناسبِ علمی، هنری، سیاسی، نظامی، تفریحی و...فواید فراوانی دارند، از نظر روانشناسی و روانکاوی هم یکی از برترین فواید مدرن آن، بازی درمانی است، که هم می توان برخی از امراض را در ضمن بازی کشف کرد و هم با طرح بازی های روان شناسانه

ص: ۹۶

آن را مداوا نمود. [بازی درمانی نیاز به بررسی تخصصی و گسترده دارد.]

اشاره ای به آسیب شناسی بازی

با توجه به این که بازی یکی از نیازهای زندگی و در عین حال مفید است اما نباید فراموش کرد که برخی بازی ها نه تنها سودمند نیستند که جداً زیان آورند. بازی های سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی و...که با نقشه های تخریبی توسط دشمنان بشریت طرح و ساخته شده اند، بازی هایی که با خشونت همراه است، جنگ ها، کشتارها، بی بندوباری ها و... (این گونه بازی ها و نیز برخی فیلم ها و سریال ها که جداً بدآموزی دارند و فرزندان معصوم را در معرض سقوط و بدبختی قرار می دهند.)

توجّه: برخی از بازی های کامپیوتری را طوری ساخته اند که در جاهای حساسِ آن برنامه های دین ستیزی، خداستیزی، قداست زدایی، یا صحنه هایی فجیع و خلاف عفت را آورده اند تا کودکان را ناخودآگاه به سوی بی دینی و مفاسد اخلاقی و... سوق دهند؛ لذا والدین باید بیدار باشند و درست مدیریت کنند که فرزندانشان شکار نشوند.

۱۲/۴. با آمدن فرزند کوچک فرزند بزرگتر حسّاس نشود

از نظر روان شناختی برای کودک یکی از خاطرات تلخ، زمانی است که مادرش کودک دیگری بیاورد و اگر با برنامه و تدبیر خوب مدیریت نشود، رقابت های ناسالم و کدورت ها ایجاد شده و تا آخر عمر باقی خواهند ماند. برای پیشگیری از بروز مشکلات مقرّراتی لازم است که به برخی اشاره می شود:

ص: ۹۷

۱ رفتار والدین با فرزند بزرگ تر تغییر نکند، بلکه باید بیشتر اظهار محبت کنند و او را تحویل بگیرند تا حساس نشود.

۲ عملاً درباره ی لباس و غیره فرزند بزرگ تر از نظر انداخته نشود.

۳ به خاطر فرزند کوچک تر، فرزند بزرگ تر تهدید و توبیخ نشود.

۴ پدر و مادر و حتی دیگران آنان را با هم مقایسه نکنند.

۵ کارهایی که مربوط بچه کوچک است توسط بزرگ تر انجام نشود که او فکر نکند که خادم فرزند کوچک تر شده است.

۶ تحفه هایی را از جانب فرزند کوچک تر برای بزرگ تر بدهند.

فشرده ی سخن این که با توجه به عادت های روحی و روانی کودک روشی باید اتخاذ شود تا حساسیت های کودک به حداقل برسد.

ص: ۹۸

فصل پنجم: گلواژه ی دختران در آیینه ی فرهنگ اسلام

اشاره

در این فصل به طور فشرده درباره ی جایگاه دختران از دیدگاه اسلام و فرهنگ اهل بیت E مطالبی به این ترتیب ارائه خواهد شد تا فرهنگ اسلامی و راستین جایگزین فرهنگ جاهلیّت و خرافات گردد.

۱/۵. ویژگی های دختران

از منظر اسـلام در خـانواده، دختران از جایگاه برتر و ارزنـده تری برخوردارنـد. در این باره روایات فراوانی وجود دارد که به ذکر و بیان برخی بسنده می شود:

! عَنْ رَسولِ اللهِ الأعْظَمِ٧:«خَيْرُ أَولادِكُمُ البَنَاتُ.»(۱)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «خجسته ترین فرزندان شما دخترانند.»

! عَنْ نَبيِّ اللهِ الأَكرمِ٧:«نِعْمَ الوُلْدُ الْبَنَاتُ، مُلَطِّفَاتٌ، مُونِسَاتٌ، مُمَرِّضَاتٌ، مُبْدِياتٌ.»(۲)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «چه خوب فرزندانی هستند دختران: لطف پیشه، اُنس ورز، پرستار و مِهرآفرینانِ آشکار.»

۱-) بحار:۱۰۴/۹۱؛ مکارم الاخلاق: ۲۵۱.

۲-) مستدرک الوسائل:۲/۶۱۵.

ص: ۹۹

لطیفه

روحانی محل در مسجد درباره ی برکت دختران سخنرانی می کرد. خانمی از پشت پرده با صدای بلند آه کشید و گفت: به شرط آن که هر روز لباس و وسایل مدل دار نخواهد و به شرط آن که برکت خانه و دارایی را به نام جهاز (جهیزیه) به خانه ی شوهرش نبرد.

۲/۵. دختر اوج ارزش ها

کارکردن حلال و مشروع برای حفظ ارزش های دینی، تأمین خانواده، تربیت فرزندان، کمک به نیازمندان و... پاداش فراوانی دارد، اما تربیت سالم دختران اوج پاداش ها و ارزش ها خواهد بود.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«مَنْ کَانَتْ لَهُ إِبْنَهٌ وَاحِدَهٌ کَانَتْ خَیْراً لَهُ مِنْ أَلْفِ حَجَّهٍ وَ أَلْفِ غَزْوَهٍ وَ أَلْفِ بَدَنهٍ وَ أَلْفِ ضِیافَهٍ.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هرکس یک دختر داشته باشد، [وآن دختر را برای رضای خدا تربیت کند] آن دختر برای او خوب تر و ارزنده تر است از هزار حج، هزار جهاد، هزار شتر قربانی و هزار مهمانی (برای خدا).»

! عَنْ أبی عَبْدِاللهِ علیه السلام:« إِذَا أَصَابَ الرَّجُلَ إِبْنَهٌ بَعَثَ اللهُ إِلَیْهَا مَلَکاً، فَأَمَرَّ جَناحَهُ عَلَی رَأسِهَا وَ صَدْرِهَا.»(۲)

امام صادق علیه السلام: «آن گاه که مردی دارای دختر شود، خدای سبحان فرشته ای را به سوی او روانه می فرماید و آن فرشته بال خود را بر سر و سینه ی آن دختر می گستراند.»

۱-) مستدرک الوسایل:۲/۶۱۵.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۰۴، الفقیه:۲/۱۵۷.

ص: ۱۰۰

۳/۵. دختران، برکت آفرین و پسران، مژده آورند

خوشبخت ترین پدران، آنانی هستند که دختران مسلمان و با عفّت تربیت کنند و با این کارِ ارزنده به پاداش بزرگ نائل شوند.

! عَنِ النَّبِیِّ الأَکْرَمِ۷:«رَحِمَ اللهُ أَبَا البَنَاتِ، أَلبَنَاتُ مُبارَکَاتٌ مُحَبَّباتٌ، وَ البَنُونَ مُبَشِّراتٌ وَ هُنَّ الباقِیاتُ الصَّالِحَاتُ»(۱)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «خدا رحمت کند پدر دختران را، دختران مایه های برکت اند و دوست داشتنی؛ و پسران مژده بخش اند و بشارت دهندگان. دختران یادگاران نیک و شایسته ی آدمی اند [و ذخیره های صالح.]»

۴/۵. دختر و پسر دسته گل های یک باغ

انسان عاقل و با فرهنگ نباید پسران را بهتر از دختران بداند. از نظر مکتب اسلام دختران ارزنده تر از پسران قلم داد شده اند.

! عَنْ أبی عَبْدِاللهِ علیه السلام:«الْبَنَاتُ حَسَناتٌ وَ البَنُونَ نِعْمَهٌ وَالحَسَنَاتُ یُثَابُ عَلَیْهَا وَ النِّعْمَهُ یُسْأَلُ عَنْهَا.»(۲)

امام صادق علیه السلام: «دختران حسنه و نیکی هایند و پسران نعمت(ها) برای حسنه و نیکی پاداش داده می شود و از نعمت(ها) سؤال می شود.»

۵/۵. تربیت دختر، سپر آتش

تربیت سالم فرزندان، مخصوصاً دختر ها اجر و پاداش فراوانی دارد.

! عَنِ النَّبِیِّ صلی الله علیه و آله و سلم:«مَنْ کَانَتْ لَهُ اِبْنَهٌ فَاَدَّبَهَا وَ أَحسَنَ أَدَبَها وَ عَلَّمَها فَأَحسَنَ تَعلِیمَها فَأَوسَعَ عَلَیْها... وَ سِتْراً مِنَ النَّارِ.»(۳)

۱-) مستدرک الوسائل:۲/۶۱۵.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۰۳؛ ثواب الاعمال: ۱۰۹.

۳-) کنز العمال ج: ۴۵۳۹۱.

ص: ۱۰۱

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هرکس دختری داشته باشد و او را ادب آموزد و مؤدب بار آورد؛ دانش بیاموزد و خوب آموزشش دهد؛ و از نعمت هایی که خدا بر خود او تمام فرموده است؛ فراوان در اختیار دخترش گذارد، آن دختر پناه و سپری در برابر آتش جهنم برایش خواهد بود.»

۶/۵. گرامی داشتن دختر، گذرنامه ی بهشت

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«مَنْ کَانَ لَهُ أُنْثَیٰ فَلَمْ یُبْدِهَا وَ لَمْ یُهِنْهَا، وَ لَمْ یُؤْثِرْ وَلَدَهُ عَلَیْهَا أَدْخَلَهُ اللهُ الجَنَّهَ.»(۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هر که دختری داشته باشد و به او ستم نکند، تحقیرش نسازد، و پسرش را بر او ترجیح ندهد، خدا او را وارد بهشت می کند.»

(ظلم به دختران، تحقیر و خشونت با آنان یا پسر را از دختر بهتر دانستن ناروا و خطرناک است. [البته ظلم کردن به پسران نیز حرام است].)

۷/۵. سرپرست دختران، همنشین پیامبر۷

بدون تردید رزق و روزی هرکسی به دست قدرت خداوند است، و از نظر نیازهای ظاهری و حرمت ویژه ای که طبقه ی اناث دارند، سرپرستی و سامان دهی زندگی آنان منوط به مردهاست، و با اقدام به انجام چنین وظیفه ی مقدّس، انسان به پاداش های فراوانی دست خواهد یافت.

! عَنْ أبی عَبْدِاللهِ علیه السلام:«مَنْ عَالَ اِبْنَتَیْنِ، أَوْ اُخْتَیْنِ، أَوْ عَمَّتَیْنِ، أَوْ خَالَتَیْنِ، حَجَبَتَاهُ مِنَ النّارِ.»(۲)

۱-) کنز العمال ج: ۴۵۴۰۰.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۰۰، الفقیه:۲/۱۵۷.

ص: ۱۰۲

امام صادق علیه السلام: «هرکس سرپرست دو دختر یا دو خواهر یا دو عمّه، یا دو خاله باشد، آن دو از آتش (جهنّم) نگاهش خواهند داشت.»

! عَنِ الرَّسولِ صلی الله علیه و آله و سلم:«مَنْ عَالَ اِبْنَتَیْنِ أَوْ ثَلاثاً کانَ مَعِیَ فِی الجَنَّهِ.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هر کس دارای دو یا سه دختر باشد، (و آنان را تربیت شایسته کند) در بهشت همراه من است.» ! و از آن حضرت در روایت دیگر آمده است: «کسی که دختری داشته باشد، خدای بزرگ یار و یاور اوست، برای او برکت بخشد و آمرزش گر او خواهد بود.»(۲)

! عَنْ نَبِیِّ اللهِ الأَکْرَمِ۷:«مَنْ عَالَ ثَلاثَ بَنَاتٍ یُعْطَی ثَلاثُ رَوَضَاتٍ مِنْ رِیَاضِ الجَنَّهِ، کُلُّ رَوْضَهٍ أَوْسَعُ مِنَ الدُّنْیا وَ ما فِیهَا.»(۳)

پیامبر ۷: «هرکس سه دختر را سرپرستی کند، سه باغ بهشتی از آن اوست، که هر کدام از دنیا و آن چه در آن است، بزرگ تر می باشد.»

۸/۵. نخست نوازش دختران سپس پسران

اسلام که توجّه عمیق به راز و رمزهای روانی انسان ها دارد، برای هدیه دادن از نظر جنسیّت روش و مقرّراتی را در نظر گرفته است.

! از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است: «کسی که از بازار یا سفر هدیه ای برای خانواده اش بیاورد، همانند کسی است که صدقه ای برای نیازمندان بیاورد، و سزامند است که پیش از مردان و پسران، تحفه را برای زنان و دختران بدهند؛ زیرا کسی که دختری را خوشحال کند، گویا یکی از

۱-) مستدرک الوسائل:۲/۶۱۵.

۲-) مستدرک الوسائل:۲/۶۱۵.

۳-) مستدرک الوسائل:۲/۶۱۵

ص: ۱۰۳

فرزندان اسماعیل را آزاد ساخته است. و کسی که چشم پسری را روشن سازد، گویا از خوف خدا گریسته است؛ و هر که از بیم خدای تعالی بگرید خداوند او را در باغ های بهشت جایگزین خواهد فرمود.»(۱)

۹/۵. پرتویی از حقوق پسران و دختران

با توجّه به شخصیت، نیاز ها، ضرورت ها و خواسته های مشروع و معقول، دختران و پسران از برخی حقوق مشترک و برخی حقوق مختص برخوردارند. چنان چه در روایات اسلامی فراوان مطرح شده است.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«حَقُّ الوَلَدِ عَلَی وَالِدِهِ إذَا کَانَ ذَکَراً أنْ یَسْتَفْرِهَ اُمَّهُ وَ یَسْتَحْسِنَ إسْمَهُ و یُعَلِّمَهُ کِتابَ اللهِ، وَ یُطَهِّرَهُ وَ یُعَلِّمَهُ السِّبَاحَهَ...»(۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «حق پسر بر پدر این است که مادرش را گرامی دارد، نام نیکو برای او انتخاب کند، کتاب خدا «قرآن مجید» را به او آموزش دهد، پاکدامن و باتقوی نگاهش دارد، و به او شنا بیاموزد و... .»

! در روایتی از آن حضرت آمده است که: «خواندن و نوشتن، شناکردن و تیر اندازی را برای پسرآموزش دهد و جز غذای حلال برای او فراهم نکند.»(۳) [از نظرمعنوی، سالم و از نظر ظاهری، هنرمند باید بارآورد.]

! پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم درباره ی حقوق دختران این گونه می فرماید: «وَ إنْ کَانَتْ اُنْثَی أنْ یَسْتَفْرِهَ اُمَّهَا وَ یَسْتَحْسِنَ إسْمَهَا وَ یُعَلِّمَهَا سُورَهَ النُّورِ، وَ لَایُعَلِّمَهَا سُورَهَ یُوسُفَ وَ لَا یُنَزِّلَهَا الغُرَفَ وَ یُعَجِّلَ سِرَاحَهَا إلَی بَیْتِ زَوْجِهَا.»(۴)

۱-) کار: ۱۰۴/۹۴؛ مکارم الاخلاق:۲۵۴.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۹۹؛ فروع کافی:۲/۹۴.

۳-) کنز العمال ج: ۴۵۳۴۰.

۴-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۹۹؛ فروع کافی:۲/۹۴.

ص: ۱۰۴

حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «حق دختر بر پدرش این است که مادرش را گرامی دارد، نام شایسته برایش برگزیند، سوره ی نور را بر او بیاموزد و [ریزه کاری های عاطفی و شهوانی] سوره ی یوسف را به او نیاموزد، در اتاق های طبقات بالا [در معرض دید بیگانگان] منزلش ندهد و او را [در موقع مناسب و مشروع] سریع تر به خانه ی شوهرش روانه کند.»

! رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم درباره ی پسران هم فرموده است: «... وَ یُزَوِّجَهُ إِذَا بَلَغَ.»(۱) «... هرگاه بالغ شد، همسرش دهد.»

! در روایتی از امام صادق علیه السلام که حقوق فرزند را بیان فرموده است، آمده است:«... وَ الْمُبَالَغَهُ فِی تَأْدِیبِهِ.»(۲)

« ... و در ادب آموزیِ فرزند، فراوان بکوشد و تلاش کند.»

فشرده ی مطلب این که حقوق فرزندان بر والدین فراوان و بی نهایت ارزنده و سرنوشت ساز است. و بدون تردید سرآغاز شکل گیری جامعه سالم و ایجاد مدینه ی فاضله، رعایت حقوق همه جانبه در کانون خانواده و سپس مدرسه، دانشگاه، ادارات و سطح جامعه است.

۱۰/۵. شادمان کردن دختر یا پسر

از منظر اسلام، خوشحال کردن مؤمنان، به ویژه پدر، مادر، استاد و فرزندان از حقوق شایسته و از عبادات است و دارای اجر و ثواب می باشد.

۱-) مستدرک الوسائل: ج۲/۶۲۵.

۲-) بحار: ۷۸/۲۳۶.

ص: ۱۰۵

! عَنْ نَبِیِّ اللهِ ٧:«مَنْ فَرَّحَ اِبْنَتَهُ فَکَأَنَّمَا أَعْتَقَ رَقَبَهً مِنْ وُلدِ إِسمَاعِیلَ وَ مَنْ أَقَرَّ عَیْنَ إِبْنٍ فَکَأَنَّمَا بَکَی مِنْ خَشْیَهِ اللهِ.»(۱)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هرکس دختر خود را شادمان کند، گویی بنده ای از فرزندان حضرت اسماعیل علیه السلام را آزاد کرده است؛ و هر کس پسر خود را شادمان و دل شاد سازد، گویی از خوف و ترس خدا گریسته است.»

! روایت شده است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به عثمان بن مظعون که دهان پسرش را می بوسید، فرمود: «هر که کودک خردسالی از نسل خود را تا حدی که رضایتش را جلب کند، خشنود سازد، خداوند هم در روز قیامت، آن قدر که خشنود شود، او را راضی می کند.»(۲)

! عن رسول الله ٧:«إِنَّ فِی الجَنَّهِ دَاراً یُقَالُ لَهَا دَارُ الفَرَحِ لاَیَدْخُلُهَا إِلّا مَنْ فَرَّحَ الصِّبیَانَ.»(۳)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «در بهشت خانه ای است که آن را «خانه ی شادمانی» می گویند. تنها کسی به این خانه وارد می شود که کودکان را شاد کند.»

! در سیره ی پیامبر ٧ نوازش کودکان و دست کشیدن بر سر آنان از سجایای آن حضرت گفته شده است و باید از آن الگو گرفت.

«کَانَ النَّبِیُّ ٧ إِذَا أَصْبَحَ مَسَحَ عَلَی رُؤُوسِ وُلْدِهِ وَ وُلْدِ وُلْدِهِ.»(۴)

«پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم هر صبح گاه بر سر فرزندان خویش و فرزندانِ فرزندانش دست نوازش و مهربانی می کشید.»

۱-) مکارم الاخلاق: ۱۱۴.

۲-) کنزالعمال: ۴۵۹۵۸.

۳-) کنزالعمال: ۳/۱۷۰.

۴-) بحار: ۱۰۴/۹۹، عدهالداعی: ۶۱.

ص: ۱۰۶

۱۱/۵. پاداش بوسیدن فرزند

از نظر فرهنگِ انسان ساز و مهرآفرینِ اسلام، بوسیدن فرزند از برترین مهرورزی ها و دارای پاداش والایی است.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«مَنْ قَبَّلَ وَلَدَهُ کَتَبَ اللهُ لَهُ حَسَنَهً وَ مَنْ فَرَّحَهُ فَرَّحَهُ اللهُ یَوْمَ القِیامَهِ...»(۱)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هر که فرزندش را ببوسد، خدای سبحان برایش پاداش و ثواب ثبت می کند؛ و هر که فرزندش را خوشحال کند، خدا او را در روز رستاخیز شادمان و خوشحال خواهد فرمود.»

! عَنْ أَبی عَبْدِاللهِ علیه السلام:«أَکْثِرُوا مِنْ قُبْلَهِ أَوْلادِکُم، فَإِنَّ لَکُمْ بِکُلِّ قُبْلَهٍ دَرَجَهً فِی الجَنَّهِ مَسِیرَهَ خَمْسَمِأَهِ عَامٍ.»(۲)

امام صادق علیه السلام: «هر چه بیشتر فرزندان تان را ببوسید، زیرا برای هر بوسیدن، جایگاهی در بهشت از آن شماست به گستره ی پانصد ساله راه.»

! عَنْ مَوْلانا أَمیرِالمُؤْمِنینَ علیه السلام:«قُبْلَهُ الْوَلَدِ رَحْمَهٌ.»(۳)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «بوسیدن فرزند (مایه ی) رحمت است.»

اسلام برای تحکیمِ عدالت زیبا ترین دستورات را عنایت فرموده است و از برترین عدالت ها عدالت در بین فرزندان است حتی در بوسیدن آنان.

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/ ۱۹۴. فروع کافی:۲/۹۵.

۲-) همان و روضه الواعظین: ۳۰۸.

۳-) بحار:۲۳/۱۱۳.

ص: ۱۰۷

۱۲/۵. مجازات نبوسیدن فرزند

برخی از برنامه های شایسته اگر انجام نشود مجازات ندارد و تنها اجر و پاداش نصیب انسان نمی شود. امّا برخی از دستورالعمل ها اگر ترک شود مجازات خواهد داشت، همانند ترک بوسیدن فرزند.

! از امام صادق علیه السلام نقل شده است: «مردی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد و گفت: «تا کنون هرگز کودکم را نبوسیده ام.» وقتی آن مرد مجلس را ترک کرد؛ قالَ رَسولُ اللّهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«هَذَا رَجُلٌ عِنْدِی أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ.»(۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «نزد من، این مرد از جهنّمیان است.»

لطیفه:

زنی در حضور چند تن از بستگان گفت: اخلاق شوهرم خوب است امّا فرزندانش را نمی بوسد، مرد گفت: خانم! درباره ی بوسیدن تمام همّتم معطوف به شما است، اصلاً به بچه ها نوبت نمی رسد.!!!

۱۳/۵. کودک و بوسیدن نامحرم

اسلام برای حفظ ارزش ها و مقرّرات دینی برنامه های پیشگیری فراوانی دارد تا بنای معنویت بشر را محکم نماید، همانندِ در آغوش گرفتن و بوسیدنِ کودکان،که برای آن حد و مرزی را اعلام کرده است.

! عَنْ أَبی الحَسَنِ الکاظِمِ علیه السلام: «إِذَا أَتَتْ عَلَی الجَارِیَهِ سِتُّ سِنِینَ لَمْ یَجُزْ أَنْ یُقَبِّلَهَا رَجُلٌ لَیْسَتْ هِیَ بِمَحرَمٍ بِهِ وَ لایَضُمُّهَا إِلَیْهِ.»(۲)

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۲۰۲؛ فروع کافی:۲/۹۵.

۲-) وسائل الشیعه:۵/۲۸.

ص: ۱۰۸

امام کاظم علیه السلام: «زمانی که دختری شش ساله شود، جایز نیست که مردی نامحرم او را ببوسد یا او را در آغوش بگیرد.»

۱۴/۵. پیامبران و داشتن دختر

با توجه به شخصیت عاطفی و با صفای دختران است که حضرت ابراهیم خلیل علیه السلام از خدای سبحان فرزند دختر خواسته است.

! عَنْ أبی عَبْدِ اللهِ علیه السلام:«إِنّ إِبراهِیمَ علیه السلام سَأَلَ رَبَّهُ أَنْ یَرْزُقَهُ إِبْنَهً تَبْکِیهِ وَ تَنْدُبُهُ بَعْدَ مَوتِهِ.»(۱)

امام صادق علیه السلام: «ابراهیم علیه السلام از پروردگارش خواست که به او دختری عطا فرماید، تا پس از مرگش برای او بگرید و سوگواری کند.»

! عَنِ الامامِ الصّادِقِ علیه السلام:«کَانَ رَسُولُ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم أَبَا بَناتٍ.»(۲)

امام صادق علیه السلام: «رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پدر دختران بود.»

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سه پسر داشت که پیش از او وفات کردند و چهار دختر در زندگی خود داشت که سه دختر پیش از خودش و فاطمه ی زهرا J بعد از آن حضرت از دنیا رفتند. پس داشتن دختر، خود یک امتیاز است.

۱۵/۵ . کدام دختران؟

دخترانی که این همه درباره ی شان سخن گفته شد و سفارش های فوق العاده در فرهنگ اسلام برای آنان شده است و این همه درجه و مقام از جانب خدای سبحان برای پدر و مادر دختران به جهت تربیت و

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۹۹. فروع کافی:۲/۸۲.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۹۹. فروع کافی:۲/۸۲.

ص: ۱۰۹

نوازش شـان عنـایت می شود در صورتی است که آنـان آراسـته به تربیت سـالم اسـلامی باشـند و از گوهر گران بهـای عفّت، حیـا و حجاب بهره مند باشند.

اما اگر نعوذبالله خانواده ای دخترانِ بی حجاب، بی عفّت، خرافاتی و بی بنـدوبار تربیت کند نه تنها سپر آتش جهنم نخواهند بود که خود جهنّم ساز و جهنّم آفرین خواهند بود.

انسان هایی که از مزایای عالی دینی و اخلاق والای اسلامی و نیز از غیرت و شهامت انسانی بهره ی کافی ندارند، زن، دختر، مادر و خواهرشان نه تنها بی حجاب اند که حتّی نیمه عریان همراه خودشان در محضـر عام و در مجالس لهو و لعب ظاهر می شوند و شاید برخی سروکاری با مشروب و مفاسد ننگین اخلاقی داشته باشند که مایه ی ذلت و سرافکندگی و دلیل روشن بی ایمانی و بی غیرتی مردهای خانواده خواهد بود و... .

۱۶/۵. ناراحتی برای داشتن دختر

برخی انسان های نادان و بی منطق از داشـتن دختر رنج می برند و گاهی با همسرشان ناراحتی می کنند که چرا دختر آورده اند؟!!! اسـلام عزیز نه تنها این روش جاهلانه را نمی پسندد بلکه با منطق رسا مسلمانان را سفارش می کند تا از داشتن دختر استقبال کنند و ویژگی های ارزنده ی آنان را در نظر بگیرند.

! عَنِ الرَّسولِ صلی الله علیه و آله و سلم:«لاتُکرِهُوا البَنَاتِ فَإِنَّ هُنَّ المُؤْمِنَاتُ الغَالِيَاتُ.»(۱)

۱-) کنزالعمال ج: ۴۵۳۷۴.

ص: ۱۱۰

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «از دختران بیزاری نجویید و به آنان بدبین نباشید، زیرا آنان دارای ایمان و ارزش والا هستند.»

! امام صادق علیه السلام به سَکونی فرمود: «چرا اندوهگین هستی؟» گفت: دارای دختری شده ام. امام فرمود: «ای سکونی! بارِ او را زمین برمی دارد و روزیِ او بر عهده ی خداست...» سکونی می گوید: با این سخن شادمان شدم.»(۱) [آری با منطق دین می توان راهکار عاقلانه ارائه داد.]

! به حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مژده رسید که دارای دختری شده است. آن حضرت دید که یارانش ناراحت شده اند. فرمود:«مَالَکُم؟ رَیْحَانَهٌ أَشُمُّهَا وَ رِزْقُهَا عَلَی اللهِ عَزَّوَجَلَّ.» (۲)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «شما را چه شده است؟ (این فرزند) گل خوشبو است که آن را می بویم و روزی اش نیز بر عهده ی خداوند بزرگ است.»

مؤمن باید تسلیم حکمت خداوند باشد و نباید از خدا فقط پسر یا دختر بخواهد بلکه باید خیر و سعادت خود را بخواهد و باید ارزش ها را درک کند و به عنایات خدا راضی باشد.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«... وَ مِنْ یُمْنِ الْمَرْأَهِ أَنْ یَکُونَ بِکْرُهَا جَارِیَهً یَعْنی أَوَّلُ وُلْدِهَا.»(۳)

پیامبرگرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «از نشانه های مبارکی و خوشبختی زن این است که فرزند اول او دختر باشد.»

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۲۰۰؛ فروع کافی:۲/۹۵.

۲-) همان؛ الفقیه:۲/۱۵۷.

۳-) بحار: ۱۰۴/۹۸؛ النوادر: ۲۴.

ص: ۱۱۱

۱۷/۵. آرزوی مرگ دختران

اشاره

برخی انسان های جاهل و خرافی نه تنها از داشتن دختر رنج می برند که برای آنان آرزوی مرگ می کنند، از نظر اسلام این کار معصیت است.

! عَنِ الامامِ الصّادِقِ علیه السلام:«مَن تَمَنّی مَوْتَ الْبَناتِ حُرِمَ أَجْرُهُنَّ وَ لَقِیَ اللهَ تَعالَی عَاصِیاً.»(۱)

امام صادق علیه السلام: «هر کس مرگ دختران را آرزو کند، از اجر و پاداش به خاطر آنان، محروم می شود و خدای تعالی را ملاقات و دیدار می کند در حالی که عصیان گر است.» [آرزوی مرگ دختران ستیزه ای با خدا و مقدّرات حکیمانه ی اوست.]

خطرناک تر از آرزوی مرگ

در نتیجه ی بحثِ این فصل باید توجّه داشت که در طول تاریخ از ناحیه ی حکومت ها، نظام ها، مکتب ها، مذهب های ساختگی دست بشر و ملّت های مختلف زشت ترین و ظالمانه ترین روش ها و برخوردها علیه زن ها و دخترها انجام شده و می شود که ننگ تاریخ است. بدون تردید دیروز و امروزش ذلت بار، ننگین و نفرت انگیز بوده است... .

دیروز دختران را زنده به گور می کردند، زن را پست تر از حیوان می دانستند و همانند حیوان خرید و فروش و مبادله می کردند؛ تجاوز به عُنف و صدها فجایع دیگر که قلم و زبان از بیان آن شرم دارد.

۱-) بحار: ۱۰۴/۹۹. عده الداعی: ۶۱.

ص: ۱۱۲

و امروز در جهانِ به اصطلاح پیشرفته به ویژه دنیای غرب، دخترها و زن ها نه تنها بازیچه ی کارگردانان سیاست، اقتصاد، سینما و...که بازیچه ی هوس رانان و شهوت پرستان شده اند و رسانه ها فجیع ترین آمارِ تجاوزات جنسی وحشیانه بر دختران و اِعمال خشونت علیه دختران و زنان را روی آنتن جهانی قرار می دهند که باز مایه ی ننگ بشریت خواهد بود.

دختران و گزارش وحشت زا

یونیسف:۱۲۰میلیون دختر در جهان قربانی خشونت جنسی هستند.

بی بی سی بر اساس گزارش جدیدِ صندوق کودکان ملل متّحد، یونیسف، از ۱۹۰ کشور جهان ۱۲۰ میلیون دختر مورد تجاوز و آزار جنسی قرار گرفته اند، یونیسف گفته است: ... بیشتر قربانیان از ساکنان آمریکای لاتین و حوزه ی کارائیب بوده اند.(۱)

این یک نمونه از هزاران نمونه ی فاجعه ی جنایتِ وحشتناك و خشونت بار علیه دختران در جهانی به اصطلاح متمدّن و قرن مشعشع و... است. در این میان باید اعتراف کرد که تنها و تنها مکاتب آسمانی و الهی به ویژه مکتب حیات بخش اسلام عزیز، برترین خدمت را به زن ها کرده است و این قشر مهم و بزرگ جامعه را نه تنها نجات بخشیده است که جایگاه والای زن را از نظر تکوینی و تشریعی در قانون اسلام، در اجتماع، در تشکیل خانواده، در حکومت، در سیاست و... به بهترین وجه به اثبات

۱-) روزنامه ی خراسان: ۱۸۷۷۷شنبه،۱۵/۶/۱۳۹۳.

ص: ۱۱۳

رسانده است و نیز شخصیت زن، موقعیّت زن و حقوق زن را از هر نوع تعرُّض و بی احترامی مصون و محفوظ داشته است و در یک کلام، اسلام زن و حقوق مسلَّم زن را به تمام معنا تا ابد زنده کرده است.

درباره ی زنان، دختران و پسـران مطالب ارزنـده فراوان است که این مختصـر گنجایش آن را نـدارد. و مطالب سودمندی در ارمغان ازدواج و ارمغان خانواده به مناسبت هایی بیان شده است که مطالعه خواهید فرمود.

ص: ۱۱۴

فصل ششم: آموزش های طلایی کودک و...

اشاره

در این فصل آموزش کلاسیک کودک از آغاز سخن گفتن و روند آموزش عملی مقدّماتی آنان به این ترتیب مورد توجّه قرار گرفته است:

۱/۶. سرآغاز آموزش فرزندان (نخستین درس)

از مهم ترین دوران های شیرین زندگانی انسان، زمان تحول آفرینی است که کودک لب به سخن گشاید و پدر و مادر در سرآغازِ آموزشش کلمه ی مقدس (لا إِلَهَ إِلَّا اللهُ) را به او آموزش دهد.

! عَنِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله و سلم:«إِفْتَحُوا عَلى صِبْيَانِكُمْ أَوَّلَ كَلِمَةٍ«لا إِلَهَ إِلَّا اللهُ».»(۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «(زبان) کودکان تان را نخستین بار با کلمه ی [مقدس و روح افزای] «لا إِلَهَ الا اللهُ» بگشایید.»

! عَنِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله و سلم:«إِذَا أَفْصَحُوا أَوْلَادُكُمْ فَعَلِّمُوْهُم«لا إِلَهَ إِلَّا اللهُ»»(۲)

پیامبر عظیم الشأن اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «آن گاه که فرزندانتان لب به سخن گشودند (کلمه ی) «لا إِلَهَ إِلَّا اللهُ» را به آنان آموزش دهید.» [آن کلمه مقدّس نخستین نسخه ی ذات حق در آفرینش است.]

۱-) کنزالعمال:۱۶/۴۴۱.

۲-) کنزالعمال:..../۴۴۰.

ص: ۱۱۵

۲/۶. کودک و پاداش آموزش توحیدی

! عَنْ رَسولِ اللهِ الأَعْظَمِ صلی الله علیه و آله و سلم:«مَنْ رَبّی صَغیراً حَتّی یَقُولَ «لا إلَهَ إلَّا اللهُ» لَمْ یُحاسِبْهُ اللهُ.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هرکس کودکی را تربیت کند تا «لا إلَهَ إلَّا اللهُ» بگوید، خداوند از او حساب رسی نمی کند.»

۳/۶. فشرده ی آموزش هفت مرحله ای کودک

اسلام از نظر آموزش طلایی کودکان، نردبانی را که دارای هفت پلکان است، فراروی آنان گذاشته است تا با قداست خانوادگی و همّت دینی بالا رفته، بر آخرین پلکان قرار گیرد، و از همان سکو پرواز کند و به جایی برسد که به فرموده ی شاعر: ...آنچه در وهم تو ناید آن شوم ...

این آموزش بی مانند کودک در بیان زیبایی از امام محمّد باقر یا امام صادقعلیه السلام این گونه عالی و زیبا مطرح شده است:

! عن أَحَدِهِماعلیه السلام:«إذَا بَلَغَ الغُلَامُ ثَلَاثَ سِنِینَ یُقَالُ لَهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ: قُلْ:«لا إلَهَ إلَّا اللهُ» ثُمَّ یُتْرَکُ ...»(۲)

امام محمّدباقر یا امام صادقعلیه السلام: «هرگاه پسر بچه ای به سه سالگی برسد برایش دستور داده شود تا هفت بار«لا إلَهَ إلَّا اللهُ» بگوید، سپس به حال خودش واگذاشته شود، تا سه سال و هفت ماه و ده روزش فرا رسد آن گاه برایش فرمان داده شود، تا ۷ بار«مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم» را

۱-) کنزالعمال:... ۴۵۶؛ مجمع الزوائد:۸/۱۵۹.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/ ۱۹۳؛ امالی شیخ صدوق: ۲۳۵.

ص: ۱۱۶

بگوید...» یعنی هفت مرحله ای این آموزش به این ترتیب ارائه شود:

۱. در ۳ سالگی، ۷ بار «لا إِلَهَ إِلَّا اللهُ» را به زبان جاری کند.

۲. در ۳ سال و ۷ ماه و ۱۰ روز، ۷ بار «محمَّد رَسولُ اللهِ» بگوید.

۳. در ۴ سالگی، ۷ بار «صَلَّى اللهُ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ» بگوید.

۴. در ۵ سالگی، با شناخت دست راست و چپش، او را متوجّه قبله کرده دستور سجده را به او بدهید.

۵. در ۶ سالگی تا هفت سالگی روش نماز خواندن، رکوع و سجده را به او بیاموزید. [تا آماده ی نماز خواندن تمرینی شود.]

۶. آن گاهی که ۷ ساله شد، به او فرمان داده شود تا صورت و دست هایش را بشوید (و به روش وضوگرفتن آشنا شود) سپس دستور داده شود تا نماز بخواند.

۷. تا فرا رسیدن ۹ سال که وضو و نماز کامل را فرا گیرد، آن گاه نماز را به پا دارد. و اگر در انجام نماز کوتاهی کرد و به وظیفه ی عبادت تمرینی خویش عمل نکرد مستحق تنبیه خواهد شد.

با پیمودن این ۷ مرحله ی نورانی، آموزش معنوی برای کودک نهادینه و ثمربخش می گردد. در پایانِ این روایت زیبا و نورانی، نتیجه ی پربارِ این کلاس وحیانی این گونه بیان شده است: ! «...فإِذَا تَعَلَّمَ الوُضُوءَ وَ الصَّلاةَ غَفَرَ اللهُ لِوَالِدَيْهِ»(۱) هرگاه کودک وضو و نماز را کاملاً فراگیرد، خداوند، والدین او را از آمرزش خویش بهره ور می فرماید.»

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/ ۱۹۳؛ امالی شیخ صدوق: ۲۳۵.

ص: ۱۱۷

۴/۶. فواید دانش پژوهی در کودکی

از دیدگاه فرهنگ اسلام دانش آموختن و دانش پژوهی در تمام مراحل عُمر اجتناب ناپذیر و مفید است، امّا آموزش در کودکی از ویژگی های منحصر به فردی برخوردار است.

! عَنْ أميرِالمؤمِنينَ عليه السلام:«اَلْعِلْمُ فِی اَلصِّغَرِ كَالنَّقْشِ فِی اَلحَجَرِ.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «فراگرفتن دانش در کودکی، همانند نقش (حک شده) در سینه ی سنگ (ثابت، فراموش نشدنی و پایدار) است.»

! عَنْ أميرِالمؤمِنينَ عَلي عليه السلام:«تَعَلَّمُوا اَلعِلْمَ صِغَاراً تَسُودُ بِهِ كِباراً.»(۲)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «در کودکی دانش فراگیرید تا در بزرگی، با آن، به سیادت و سروری برسید.» [بزرگی و سروری با دانش و بینشِ سالم، شایسته و میسر است نه با جهل و نادانی.] پدر و مادر وظیفه دارند که به فرزندانشان دستور دهند تا علم و دانش (دانش عمومی) را بیاموزند.

! عَنْ أميرِالمُؤمِنينَ عليه السلام:«مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِطَلَبِ اَلعِلْمِ.»(۳)

امام علی علیه السلام: «به فرزندان خویش فرمان دهیدکه علم و دانش بجویند.»

لطیفه:

مردی قماری پسرش را سرزنش می کرد که چرا جرئت نداری، حتماً عادت مادرت بر تو اثر گذاشته و گرنه من در تربیت تو کوتاهی نکردم، در جلسات قمار همواره تو را بردم، میلیون میلیون برد و باخت مرا دیدی،

۱-) بحار:۱/۲۲۴.

۲-) شرح ابن ابی الحدید:۲۰/۲۶۷.

۳-) کنزالعمال: ۴۵۹۵۳.

ص: ۱۱۸

در مجالس عروسی و رقص و ساز تو را با خود بردم، تو جرئت پیدا نکردی؟! تو را به کدام جهنم ببرم؟!!! پسر با آرامی گفت: به هر جهنمی ببری جهنمی نخواهم شد؛ شاید از لقمه ی حلال به دنیا آمده ام.

۵/۶. آموزش نجات بخش از مکاتب انحرافی

اشاره

کودکان و نوجوانان بسیار تأثیرپذیر هستند. اگر افکار و اندیشه های آنان با دانش و آگاهی سالم توجیه نشود و خواسته های فطری آنان اشباع نشود، مکاتب انحرافی، التقاطی و... آن ها را شکار خواهند کرد.

! عَنْ أَبی عَبْدِ اللهِ الصّادِقِ علیه السلام:«بَادِرُوا أَحْدَاثَکُمْ بِالحَدِیثِ قَبْلَ أَنْ یَسْبِقَکُمْ إِلَیْهِمُ المُرْجِئَهُ.»(۱)

امام صادق علیه السلام: «پیش از آن که (صاحبان مکاتب و گرایش های باطل، از جمله مرجئه (یکی از مکاتب انحرافی که فقط حکم را به قیامت منحصر می داند) به کودکان شما حدیث (و افکار باطل شان) را بیاموزند، شما در آموزش دادن به کودکان خود پیشی بگیرید.»

!عَنْ أمیرِ المُؤمِنینَ علیه السلام:«عَلِّمُوا صِبْیَانَکُمْ مِنْ عِلْمِنَا مَا یَنْفَعُهُمُ اللهُ...»(۲)

امیرمؤمنان علیه السلام: «از دانش ما آن بخش را که برای کودکان تان سودمند باشد، بیاموزید تا (در زندگی، اندیشه های ناسالم همانند) مُرجئه نتوانند با اندیشه ی (انحرافی و باطل شان) بر آنان چیره شوند.»

از روایات اسلامی به دست می آید، که علوم پیامبر و اهل بیتش علیهم السلام

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۹۶؛ التهذیب: ۲/۲۸۰.

۲-) الخصال: ۲/۲۸۰.

ص: ۱۱۹

فراوان و دارای جنبه هـای گونـاگونی است که از آن میـان آن چه که ضـرورت دینی است را بایـد گزینش نمود و بـا علوم و دانش اهل بیت رسالت علیهم السلام جامعه را بیمه کرده، زمینه ی انحراف را از بین برد.

امروزه مکـاتب کمونیستی، سوسـیالیتی، وهّـابی، بـابی، بهایی، شـیطان پرستی، ادیان باطله و... در کمین گاه ها جهت شـکار جوانان نشسـته اند. از وظایف والدین، اساتید، اندیشـمندان و حکومت های اسـلامی است که با تمام توان و با منطق قویِ فرهنگ اسـلام در برابر آن ها مبارزه کنند و جامعه به ویژه نسل جوان را از شرّ آن ها نجات دهند.

زینب استاد هفت ساله (داستان اعجاب انگیز)

حضرت زینبJ در زمـانی که هفت سـاله بود خُطبه ی مادرش حضـرت زهراJ را از حفـظ داشت (از بر کرده بود) و خانـدان پیـامبر صلی الله علیه و آله و سلم آن خطبه را از او (دختر هفت ساله ی زهراJ) روایت کرده اند.(۱)

رسالت بزرگ

حضـرت زید شـهید فرزند امام سـجاد علیه السـلام می گوید: «دیدم بزرگان خاندان ابوطالب علیه السلام خطبه ی حضرت زهراJ را روایت می کردند، و آن را به فرزندانشان آموزش می دادند.»(۲)

توجّه به این نمونه ها خود درس و دستورالعمل سعادت آفرین است.

۶/۶. آموزش دینی و تنبیه

در صدر تمام آموزش ها، آموزش عقاید (اصول و فروع دین) است.

۱-) سفینه البحار:۱/۵۸۸.

۲-) شرح ابن ابی الحدید:۴/۹۴.

ص: ۱۲۰

زیرا پایه های سعادت بشر به وسیله ی آن ها تحکیم می شوند.(۱)

! عَنْ أبی عَبْدِاللهِ علیه السلام:«لَوْ أَتَیْتُ بِشَابٍّ مِنْ شَبَابِ الشِّیعَهِ، لایَتَفَقَّهُ فِی الدِّینِ لَأَوْجَعْتُهُ.»(۲)

امـام صـادق علیه السـلام: «هرگـاه به یکی از جوانـان شـیعه برخوردم که در دین خود انـدیشه نمی کنـد (و مسائل مهم دینی را نمی آموزد او را تنبیه می کنم و) او را مجازات دردآور خواهم کرد.»

۷/۶. کودک و عشق ورزی به پیامبر و اهل بیتG

از برترین وظایف والدین تربیت فرزندان به عشق ورزی و محبت به خاندان رسالت و بهره وری از قرآن است.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«أَدِّبُوا أَوْلادَکُمْ عَلیٰ ثَلاثِ خِصَالٍ: حُبِّ نَبِیِّکُمْ وَ حُبِّ أَهلِ بَیْتِهِ وَ قِرآئَهِ الْقُرْآنِ.»(۳)

پیامبر خـدا صـلی الله علیه و آله و سـلم: «فرزنـدان خویش را با سه ویژگی بیارایید و تربیت کنیـد: دوستی پیامبرتان؛ دوستی خاندان پیامبرتان؛ و خواندن قرآن.»

۸/۶. قرآن آموزی فرزند

از برترین آموزش ها قرآن آموزی است که فوایـد فراوان مادّی و معنوی دارد. رسالت پـدر و مادر ایجاب می کند که فرزندان شان را با قرآن آشنا کنند.» [و شایسته است که فرزندان با تشویق والدین و معلّمان در جلسات قرآنی و مذهبی شرکت کنند.]

۱-) کتاب گلواژه های معارف (در اصول، فروع و احکام دین) نوشته ی مؤلف را مطالعه فرمایید.

۲-) بحار:۱/۲۱۴.

۳-) کنزالعمّال: ۹.۴۵۴.

ص: ۱۲۱

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«مَنْ عَلَّمَ وَلَداً لَهُ القُرْآنَ قَلَّدَهُ اللهُ عَزَّوَجَلَّ بِقَلادَهٍ یَعْجَبُ مِنْهُ الأَوَّلُونَ وَ الآخِرُونَ.»(۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هر کس به فرزندش قرآن آموزش دهد، در روز قیامت خدای سبحان، گردن بندی به گردن او آویزد که خلق اوّلین و آخرین [همه ی مردم جهان] از آن شگفت زده شوند.»

! عَنْ نَبِیِّ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«... وَ مَنْ عَلَّمَهُ القُرآنَ دُعِیَ بِالأَبَوَیْنِ ...»(۲)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هر که به فرزندش قرآن بیاموزد، آن فرزند [در روز قیامت] همراه پدر و مادرش دعوت می شود، آن گاه دو جامه از نور بر پدر و مادرِ آن فرزند که قرآن آموخته است، پوشانده می شود که از نورشان چهر ه های بهشتیان درخشنده می شوند.»

۹/۶. جشنواره ی قرآن آموزی

کسانی که برای رضای خداوند، به فرزندان شان، قرآن آموزش دهند افزون بر فواید دنیوی، برترین جوایز معنوی را از ذات احدیت دریافت می کنند که به عنوان جشنواره ی آموزش قرآنی باید از آن نام برد.

! عَنِ الرَّسولِ صلی الله علیه و آله و سلم:«مَنْ عَلَّمَ وَلَدَهُ القُرآنَ فَکَأَنَّمَا حَجَّ البَیْتَ...»(۳)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم «هرکس به فرزندش قرآن آموزش دهد، گویا ده هزار بار حج و عمره انجام داده است، ده هزار بنده از نسل اسماعیل علیه السلام را آزاد کرده است، در ده هزار جهاد همراه پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم مبارزه کرده

۱-) کتاب العیال:۱/۴۷۸.

۲-) فروع کافی:۲/۹۵؛وسائل الشیعه:۱۵/ ۱۹۴.

۳-) مستدرک الوسائل:۱/۲۹۰.

ص: ۱۲۲

است، ده هزار مسلمان نیازمند گرسنه را طعام داده است، و ده هزار مسلمان برهنه را پوشانده است، برای هر حرف [از قرآن که برای فرزنـدش آموزش داده است] ده اجر و پـاداش برای او ثبت می شود و خـدای سبحان ده گناه را از [پرونـده ی] او محو می کنـد، و قرآن [انیس و مونس او] در مرقد و قبر او خواهد بود تا روز رستاخیز که برانگیخته شود.»

۶/۱۰. فرمان قرآن خواندن به فرزندان

دانستن قرآن مقـدّمه ی خوانـدن و عمل کردن به قرآن است و والـدین بایـد فرزنـدان شان را به خواندن قرآن وادار کنند و دستور دهند.

! عَنْ أبی عَبْدِاللهِ الصّادِقِ علیه السلام قالَ لِابْنِهِ إِسْماعِیلَ علیه السلام:«یَا بُنَیَّ إِقْرَءِ المُصحَفَ» فَقَالَ:«إِنِّی لَسْتُ عَلی وُضُوءٍ» فَقَالَ:«لاتَمَسَّ الْکِتَابَةَ وَ مَسَّ الوَرَقَ.»(۱)

امـام صادق علیه السلام به فرزنـدش اسماعیل فرمان داد: «پسرم! قرآن بخوان.» اسماعیل عرض کرد: «وضو نـدارم» [یکی از آداب استحبابی خواندن قرآن وضو داشتن است و پاداش بیشتر دارد.] امام فرمود: «خطوط قرآن را لمس نکن؛ تنها [کناره های] صفحه را لمس کن.»

[لمس کردن نوشته های قرآن، بی وضو حرام است و گناه دارد و لمس کردن جلد و حاشیه ی قرآن که نوشته ندارد مکروه است.]

۶/۱۱. خواندن قرآن و نعمت ها

از بهترین خانه ها خانه ای است که در آن مؤمنین قرآن تلاوت کنند.

۱-) الاستبصار:۱/۱۱۳

ص: ۱۲۳

! عَنِ النَّبِيِّ الأكرم٧:«إِجْعَلُوا لِبُيُوتِكُم نَصِيباً مِنَ القُرْآنِ فَإِنَّ الْبَيْتَ إِذَا قُرِءَ فِيهِ تُيَسِّرَ عَلَى أَهْلِهِ وَ كَثُرَ خَيْرُهُ وَ كَانَ سُكَّانُهُ فِي زِيَادَةٍ.»(۱)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «برای خانه های خود از قرآن نصیب و بهره ای قرار دهید؛ (از بهترین بهره های خانه های شما خداپرستی و بهره وری از قرآن در خانه است.) زیرا اگر در خانه ای (قرآن) تلاوت شود، اهل خانه آرامش می یابند، خیر و نیکی در آن افزایش می یابد، و آن خانواده از نعمت های فراوانی بهره مند می شوند.»

۱۲/۶. فرمان نماز آموختن به فرزندان

در راستای آموزش دادن به فرزندان، یکی از مهم ترین آموزش ها، آموزش دادن نماز و فرمان دادن به خواندنِ نماز است.

! عَنْ الامامِ أميرِ المُؤْمِنينَ عَلِيٍ عليه السلام:«عَلِّمُوا صِبْيانَكُمُ الصَّلاةَ، وَ خُذُوهُم بِهَا إِذَا بَلَغُوا الحُلُمَ.»(۲)

امام علی علیه السلام: «به کودکان خویش نماز خواندن را بیاموزید و هرگاه بالغ شدند درباره ی آن (نماز) بازخواست شان کنید. [برخورد جدّی نمایید.]

۱۳/۶. فرمان اقامه ی نماز و سیره ی پیامبر۷

خانواده ی مسلمان و مذهبی با فرهنگ پروری، با تشویق و با زمینه سازی، فرزندانشان را به نماز، به جماعت و به مسجد رفتن وادار می کنند و این خود زنده کردن سیره ی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم است، و جالب است که خداوند به پیامبرش فرمان قاطع می دهد تا خاندان خود را به نماز

۱-) وسائل الشیعه:۴/۸۵۱؛ عدهُ الداعی:۲۶۹.

۲-) مستدرک الوسائل:۲/۶۲۶.

ص: ۱۲۴

فرمان دهد(:وَ أْمُرْ أَهْلَکَ بِالصَّلاهِ وَ اصْطَبِرْ عَلَیْهَا)(۱) «خانواده ات را به نماز دستور بده و خود نیز برای انجام آن شکیبا و پُراستقامت باش.»

فرمان دادن به کودکان برای انجام نماز در روایات مطرح شده است.

! عَنِ الرَّسولِ صلی الله علیه و آله و سلم:«مُرُوا صِبْیَانَکُمْ بِالصَّلاهِ، إِذَا بَلَغُوا سَبْعَ سِنِینَ، وَ اضْرِبُوهُمْ عَلی تَرْکِهَا، إِذَا بَلَغُوا تِسْعاً.»(۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هرگاه کودکان شما به ۷ سالگی برسند به نماز فرمان شان دهید [برای عبادت تمرینی] و هرگاه به ۹ سالگی رسیدند، اگر نماز را ترک کردند، [با توجّه به مراحل تربیتی و رعایت دستور اسلام] تنبیه شان کنید.» [البته تنبیه بدنی تا حدّی است که موجب دیه نشود و...].

۱۴/۶. کودک با دعا و تعقیب نماز

از ارزنده ترین عبادات، دعا و نیایش است، شایسته است که والدین فرزندان شان را به خداپرستی، ذکر خدا، دعا و تعقیب نماز فرمان دهد، و باید عنایت داشت که علما، نظام حاکم اسلامی، رسانه ها، معلّمان و... برای ترویج امور دینی رسالت سنگینی دارند به ویژه در برابر کودکان و نوجوانان و باید فرهنگ پروری کرد که به برخی از عبادات، دعاها و ذکرها که سرچشمه ی زلال یک فرهنگ است همواره بپردازند. چه زیبا است این روایت درباره ی تسبیح حضرت فاطمه ی زهرا

۱-) طه: ۱۳۲.

۲-) مستدرک الوسائل:۲/۶۲۶.

ص: ۱۲۵

! عَنْ أبی عَبْدِاللهِ الصّادِقِ علیه السلام:«یَا أَبَا هَارُونَ إِنَّا نَأْمُرُ صِبْیَانَنَا بِتَسْبِیحِ فَاطِمَهَ کَمَا نَأمُرُهُمْ بِالصَّلاهِ فَأَلْزِمْهُ فَإِنَّهُ لَمْ یُلْزِمْهُ عَبْدٌ فَشَقِیَ.»(۱)

امام صادق علیه السلام: «ای ابوهارون! همانا ما کودکان مان را دستور می دهیم به انجام تسبیح حضرت فاطمه ی زهرا همان سان که به انجام نماز فرمان می دهیم. پس همواره این تسبیح را انجام بده؛ زیرا هر بنده ای که [خالصانه] آن را انجام دهد، شقی و تیره بخت نخواهد شد.»

۱۵/۶. کلاس عملی ذکر و نیاش کودک

! عَنْ أبی عَبْدِاللهِ علیه السلام:«کَانَ أَبِی، کَثیرَ الذِّکْرِ... کَانَ یَجْمَعُنَا فَیَأْمُرُنَا بِالذِّکْرِ... وَ یَأْمُرُ بِالقِرَآئَهِ ...»(۲)

امام صادق علیه السلام: «پدرم ذکر [خدا را] فراوان می گفت، [بعد از نماز صبح] ما را جمع می کرد، دستور می داد که ذکر [خدا] بگوییم تا آفتاب طلوع کند، و نیز هر یک از ما که قرآن بلد بود فرمان می داد تا قرآن بخوانند و کسانی که قرآن خوان نبودند، دستور می داد تا ذکر بگویند.»

۱۶/۶. کودک و روزه داری

یکی از سنّت های حسنه و نیکو تشویق کردن کودک به روزه داری تمرینی است، چنان چه در بیان امام صادق علیه السلام آمده است.

! عَنِ الامامِ أبی عَبْدِاللهِ الصّادِقِ علیه السلام:«إِنَّا نَأْمُرُ صِبْیَانَنَا بِالصِّیَامِ إِذَا کَانُوا بَنِی سَبْعِ سِنِینَ...»(۳)

۱-) وسائل الشیعه:۴/۱۰۲۳؛ امالی صدوق: ۵۱۸.

۲-) بحار: ۴۶/۲۹۷؛ وسائل الشیعه: ۴/۸۵۰.

۳-) کافی:۴/۱۲۴.

ص: ۱۲۶

امام صادق علیه السلام: «هنگامی که کودکان ما به ۷ سالگی برسند، آنان را فرا می خوانیم [و تشویق می کنیم] تا به قدر توان شان بخشی از روز را روزه بگیرند... آن گاه که تشنگی و گرسنگی بر آنان چیره شد روزه شان را می گشایند، تا آن که عادت کنند و توان آن را بیابند، هرگاه کودکان شما به نُه سالگی رسیدند به روزه گرفتن وادار کنید تا به قدر توان روزه بگیرند، و هرگاه تشنگی بر آنان چیره شد روزه شان را بگشایند.»

۱۷/۶. کودک و حج

از نظر اسلام بردن کودک به زیارت، حج و عمره نه تنها مجاز که مستحب است و دارای پاداش فراوان می باشد و افزون بر نورانیّت معنوی کودک، برای والدین و کسی که زحمت حج و عمره ی کودک را به عهده می گیرد، خدای سبحان اجر و پاداش فراوان عنایت می فرماید.

! جابر بن عبدالله می گوید: «زنی در حج فرزند خردسال خود را خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بلند کرد و گفت: «یَا رَسُولَ اللهِ أَلِهَذَی حَجٌّ؟ قَالَ: نَعَمْ وَ لَکِ أَجْرٌ»(۱) ای پیامبر خدا! «آیا این هم حج دارد؟ فرمود: آری و برای تو پاداش و ثواب است.»

مسائل و مناسک حج کودک همانند بزرگان با برخی تفاوت ها در کتاب های فقهی به تفصیل بیان شده است.(۲)

۱-) حلیه الاولیاء:۸/۲۹۵، حج و عمره در قرآن و حدیث: ۴۴۹.

۲-) به کتاب زمزم نور نوشته مؤلف مراجعه شود.

ص: ۱۲۷

۱۸/۶. سرآغاز تکلیف شرعی

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«عَلَی الصَّبِیّ إِذَا احْتَلَمَ صِیَامٌ وَ عَلَی الْمَرْأَهِ إِذَا حَاضَتْ الصِّیَامُ.»(۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «پسر بچه هرگاه [بالغ شود] محتلم شود [منی ببیند] روزه ی [واجب] بگیرد، و بر دختر بچه روزه واجب می شود، از هنگامی که خون حیض ببیند.» [در این روایت یکی از علائم مهم بلوغ مطرح شده است، البته تمام شدن نُه سال قمری برای دختران و تمام شدن پانزده سال قمری برای پسران، یا روییدن موی زبر در شرمگاه آنان، از دیگر علائم بلوغ است که در فقه مطرح شده است.]

لطیفه:

فرزند هفت ساله ای که برخی روزها روزه ی چند ساعته (کله گنجشکی) می گرفت. روزی مادرش در ایام عادت، در حضور کودک آب و غذا خورد و گفت من هم روزه ی کله گنجشکی گرفتم. یک روز در حضور مهمانان، کودک گفت: مامانم هم روزه ی کله گنجشکی می گیرد، او زیاد می خورد که کله گربه ای شده است!!! همه خندیدند. [خانم خجالت کشید؛ برخی چیزها را باید از کودک پنهان داشت.]

۱۹/۶ . کودک و آموختن آداب و سنن

پیشوایان مکتب اسلام [پیامبر و ائمه علیهم السلام] همواره فرزندان شان را به انجام آداب و سنن اسلامی وادار می کردند و برای پیروان شان نیز دستور العمل ارائه می فرمودند. ! چنان چه در روایت آمده است که

۱-) وسائل الشیعه:۱/۶.

ص: ۱۲۸

یکی از فرزندان امام صادق علیه السـلام محضر پدرش رسید و برای خوابیدن رخصت خواست، حضرت این دعا را برای او آموخت تا پیش از خواب بخواند: «أَشْهَدُ أن لّا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَعُوذُ بِعَظَمَهِ اللهِ وَ أَعُوذُ بِعِزَّهِ اللهِ...»(۱)

۲۰/۶. آداب سفره ی خانوادگی

! از پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله و سـلم روایت شده است: «هر مردی که خانواده ی خود را جمع کند و سـفره ی غذا مقابل آنان بگسترد، آن گاه نام خـدا را به زبان جاری کنـد، و خانواده اش نیز غذا را با نام خدا آغاز کنند و با حمد و سپاس خدای سبحان به پایان برسانند، چون سفره جمع شود، همگی از آمرزش خدا بهره مند می شوند.»(۲)

۲۱/۶. سفره داران ملعون

اگر نعوذبالله روی سـفره یا میزِغذا شـراب باشد از بدترین سـفره هاست و قرارگرفتن شخص درکنار آن سفره ومیز حرام وگناه است اگرچه شـراب نخورد، یـا جمع شـدن نامحرمـان دور سـفره و میز مخصوصـاً که بی حجـاب باشـند یـا نـامحرم هـا با هم شوخی کنند [اگرچه خواهرزن یا زن برادر و... باشند] که حرام و خطرناک است و سفره داران مورد نفرین و لعنت می باشند.

۲۲/۶. کودک و صدقه دهی

یکی از برنامه های ارزشی صدقه دادن کودک است که از نظر معنوی

۱-) مستدرک الوسائل:۵/۴۲.

۲-) کافی:۶/۲۹۶؛ وسائل الشیعه:۱۶/۵۱۵.

ص: ۱۲۹

و روانی سودمند است و کودك متوجّه رسالت همدردی با قشر محروم می شود و کمك به آنان را به عنوان یك عبادت می پذیرد.

! عَنْ أبی الحَسَنِ الرِّضا علیه السلام:«مُرِ الصَّبِیَّ فَلْیَتَصَدَّقْ بِیَدِهِ...»(۱)

امام رضا علیه السلام: «کودك را وادار کن تا با دست خود صدقه دهد... هر چند چیز کم بهایی باشد؛ زیرا هر چیز، هر چند کم بها، که با آن قصد [رضای] خدا شود با نیّت خالص، بزرگ [و با ارزش] شمرده می شود.»

۲۳/۶. کودک و ارزش های دینی

رسالت والدین ایجاب می کند که فرزندان شان را به اهمّیّتِ ارزش های دینی و معنوی وادار کنند. ! چنان چه مَسْمَعی می گوید: «امام صادق علیه السلام به هنگام فرا رسیدن ماه رمضان به فرزندانش سفارش می فرمود: [در این ماه] برای [تربیت] نفس خود بسیار بکوشید... در این ماه شبی است که عمل شایسته در آن بهتر از عمل شایسته در هزار ماه [دیگر] است.»(۲) [چه زیبا اهمّیّت ماه رمضان و شب قدر را بیان فرموده است.]

! زیدِ شهید فرزند امام سجادعلیه السلام می گوید: «پدرم همه ی ما را در شب نیمه ی شعبان جمع می کرد... نخست نماز جماعت می خواندیم، آن گاه دعا می فرمود و ما آمین می گفتیم و تا طلوع فجر [مشغول دعا بودیم] و از خدا طلب آمرزش کرده بهشت را آرزو می کردیم(۳) [نقل به معنا] [امام سجاد علیه السلام عملاً فرزندانش را به اهمّیّت نیمه ی شعبان و عبادت

۱-) بحار: ۹۶/۳۷۵.

۲-) بحار: ۹۶/۳۷۵.

۳-) وسائل الشیعه:۱۵/۲۴۱.

ص: ۱۳۰

در آن وادار می فرمود...] آری محکم ترین بنای سعادت انسان آن است که شالوده ی آن در کودکی و نوجوانی ریخته شود.

! از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است: «هر تازه سال [کودک و نوجوان] که عبادت را آغاز کند و مرگ او را درک کند، خدای سبحان پاداش نود و نه صدّیق [راست کردار] را به او عطا می فرماید.»(۱)

۲۴/۶. کودک و سرچشمه ی امر و نهی الهی

پیش از آن که فرزندان به تکلیف برسند شایسته است که والدین آنان را متوجّه اوامر و نواهی خدا کنند، تا زمینه ی نجات شان فراهم شود.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«مُرُوا أَوْلادَکُمْ بِامْتِثَالِ الأَوَامِرِ وَ اجْتِنَابِ النَّوَاهِی، فَذَلِکَ وِقَایَةٌ لَهُمْ مِنَ النَّارِ.»(۲)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «به فرزندان خود فرمان دهید که دستورات (خدا) را پیروی کنند، و از آن چه که (خدا) نهی کرده است بپرهیزند؛ که این مایه ی باز داشته شدن آنان از آتش [جهنّم] است.»

۲۵/۶. کودک و شعائر دینی و مذهبی

والدین آگاه و خردمند از زمینه ها برترین بهره را جهت تربیت و آموزش فرزندان شان می برند، روزهای عید، جشن وشادمانی را با شعار هاو تحفه ها و نیز روزهای مصیبت و حزن را با عملکردهای مناسب در افکار و اندیشه های کودک باید طوری جلوه دهند تا در عمق جان شان اثرگذار

۱-) نهج التّربیه: ۱۲۳.

۲-) تربیه الاولاد:۱/۱۳۱.

ص: ۱۳۱

باشد، [توجه به ایّام شـهادت پیامبر مکرّم اسـلام صـلی الله علیه و آله و سـلم،امیرالمؤمنین علیه السلام، حضرت زهرا، امام حسن، امام حسـین و ائمه ی طـاهرین علیهم السـلام و...] و برگزاری سوگواری، و نیز در اعیـاد اسـلامی «عیـد غـدیر، فطر، قربان، عرفه، جمعه و روزهای ولادت پیامبر و ائمه علیهم السـلام و...» جشن و سرور از نمادهای دینی و مذهبی است که می شود با تربیت فرزندان آن ها را نهادینه کرد.

! عَنْ أمیرِ الْمُؤْمِنینَ علیه السلام:«أَطْرِفُوا أَهَالِیکُمْ فِی کُلِّ لَیْلَهِ جُمُعَهٍ بِشَیْءٍ مِنَ الْفَاکِهَهِ کَیْ یَفرَحُوا بِالْجُمُعَهِ.»(۱)

امام علی علیه السـلام: «در هر شب جمعه مقـداری میوه برای خانواده ی خود هـدیه آورید تا به [برکت فرار رسـیدن] جمعه شادمانی کنند.»

عقـده گشـایی، نـاراحتی های بیرونی و ناراحتی های داخلی را با بهره گیری از شادمانی در پرتوی آداب و سـنن اعیاد می توان حل کرد.

لطیفه:

مردی هر شب جمعه میوه می آورد و بچه هـا خوشـحال بودنـد. یـک شب جمعه که بچه هـا منتظر بودنـد، تا پـدر وارد شـد بچه ها آمدند دیدند شلغم آورده است. فریاد زدند، این چیست چرا میوه نیاوردید؟ پدر گفت: این میوه را برای مادرتان آوردم!!!

۲۶/۶. مدارا در آموزش و...

آموزگار خردمند و ورزیده با تدبیر عالي و بر اساس روان شناسيِ کودك باید او را آموزش دهد نه با خشونت و سخت گیری.

۱-) عدهالداعی: ۷۵، حدیث رویش: ۱۷۸.

ص: ۱۳۲

! عَنْ رَسولِ رَبِّ الْعالَمینَ صلی الله علیه و آله و سلم:«عَلِّمُوا وَ لاتُعْنِفُوا فَإِنَّ الْمُعَلِّمَ الْعَالِمَ خَیْرٌ مِنَ الْمُعْنِفِ»(۱)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «دانش را بدون سخت گیری یاد دهید، زیرا آموزگار دانشمند [و با طرح و برنامه] برتر از معلّم سخت گیر است.»

متأسفانه برخی والدین و معلّمانِ خشن از حربه ی کشنده ی خشم و غضب، استفاده می کنند، و یا آن قدر بی ادب و بی فرهنگ هستند که به دیگران و حتی به شاگردان فحش و ناسزا می گویند که بسیار خطرناک بوده و از نظر اسلام حرام و گناه است و جداً بدآموزی دارد و اثر منفی آن خطرساز و ناگوار است.

! عَنْ أمیرِالْمُؤْمِنینَ علیه السلام:«لَا أدَبَ مَعَ غَضَبٍ.»(۲)

امیرمؤمنان علیه السلام: «هیچ ادب و فرهنگی با خشم و غضب مفید نیست.»

۲۷/۶. کودک و پرسش دانش پژوهی

برخی کودکان با روحیه ی دانش پژوهی، همواره از علما و دانشمندان سؤال می کنند [سؤال های علمی، دینی، سیاسی، اخلاقی، هنری و...]

برخی شاگردان با سؤال های جالب، استادان شان را همانند پدر و مادرِ مهربان به اندیشه ی شان جذب می کنند تا به سؤالات شان پاسخ دهند و آنان را راهنمایی کنند که بتوانند قلّه های بلند دانش را فتح و گنج های مخفی را کشف نمایند. [آنان دارای نبوغ و قابل تقدیرند].

۱-) بحار: ۷۷/۱۷۷.

۲-) غررالحکم: ۶/۳۶۱.

ص: ۱۳۳

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«اَلْعِلْمُ خَزَآئِنُ وَ مَفاتِیحُهُ السُّؤالُ...»(۱)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «دانش چون گنج های قفل شده هستند و کلیدهای آن سؤال کردن و پرسیدن است.»

! عَنِ الرَّسولِ الأعْظَمِ۷:«حُسْنُ السُّؤَالِ نِصْفُ الْعِلْمِ.»(۲)

رسول اعظم صلی الله علیه و آله و سلم: «خوب و زیبا پرسیدن نصف علم و دانش است.»

! عَنِ النَّبِیِّ الأَکْرَمِ۷:«خُذُوا العِلْمَ مِنْ أَفْوَاهِ الرِّجَالِ.»(۳)

پیامبر ۷: «دانش را از دهان مردان بگیرید.» [حفظ کنید و یادداشت کنید.] [نوشتن و یادداشت کردن، کمالی بزرگ و بسیار سودمند است.]

! عَنْ أمیرِالمؤْمِنینَ علیه السلام:«مَنْ سَئَلَ فِی صِغَرِهِ أَجابَ فِی کِبَرِه.»(۴)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «کسی که در کودکی پرسش گر باشد، در بزرگ سالی به پرسش ها پاسخ خواهد داد.» [یعنی آن چه از دانش به دست می آورد بایـد به این فکر باشد که دانش را به مردم برساند، چه در جواب پرسـش ها، یا با تدریس یا با تبلیغ، یا با نوشتن کتاب و....]

! عَنِ النَّبِیِّ الأَمجَدِ۷:«زَکَاةُ العِلْمِ تَعْلیمُهُ مَنْ لّایَعْلَمُهُ»(۵)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «زکات علم، آموزش دادن آن به کسی است که نمی داند.»

۱-) تحف العقول: ۴۱.

۲-) کنزالعمال: ۲۹۲۶۰

۳-) عوالی اللآلی:۴/۷۸/۶۸.

۴-) غررالحکم: ۸۲۷۳.

۵-) عِده الداعی: ۶۳.

ص: ۱۳۴

۲۸/۶. کودک و بزرگ پروری

کودك تا آخر کوچك نمی مانـد بلکه آن گونه که از نظر فیزیکی بزرگ می شود، بایـد از نظر روانی، موقعیتی، عملی و مـدیریتی هم بزرگ شود؛ یعنی بزرگ پروریده شود تا بر جامعه بزرگی کند و این بسـتگی دارد به ساختن شخصیت کودك؛ بنابراین باید در کودکی دانش و کمال بیاموزد، سـخت کوش، صـبور، خردمنـد، بردبار و از سـجایای خوب اخلاقی برخوردار باشد، تا بزرگی کند. در این باره روایات فراوانی وجود دارد.

! عَنْ سَیِّدِنا أَمیرِالمُؤْمِنینَ الإمام عَلیٍّ علیه السلام:«مَنْ لَّمْ یَتَعَلَّمْ فِی الصِّغَرِ، لَمْ یتَقَدَّمْ فِی الکِبَرِ.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «هرکه در کودکی نیاموخت [دانش بدست نیاورد] در بزرگسالی پیشرو و پیش آهنگ نخواهد شد [چون از دانش و بینش سـالم بی بهره است و قـدرت بزرگی کردن را نخواهـد داشت، زیرا از جاهـل و نـادان کار مناسب و در خور شأن ساخته نیست.]

!عَنْ أمیرِالمؤْمِنینَ علیه السلام:«مَنْ لَمْ یُجْهِدْ نَفْسَهُ فِی صِغَرِهِ لَمْ یَنْبُلْ فی کِبَرِهِ.»(۲)

امام علی علیه السـلام: «هرکه در کودکی رنـج نکشد و برای تربیت خود تلاش نکند، در بزرگسالی به سـروری و بزرگی [و جایگاه بلند] نمی رسد.»

از نظر عقل و منطق بزرگ، کسی است که از دانش بهره مند باشد.

۱-) غررالحکم: ۸۹۳۷.

۲-) غررالحکم: ۸۲۷۲.

ص: ۱۳۵

! عَنْ أميرِ المؤْمِنينَ الامامِ عَلیٍّ علیه السلام:«أَلجاهِلُ صَغِیرٌ وَإِنْ کانَ شَیْخاً وَ العالِمُ کَبیرٌ وَ إِنْ کانَ حَدَثاً.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «نادان کوچک است، هر چند پیر و سالمند باشد. و دانا بزرگ است اگر چه نوجوان و کم سن و سال باشد.»

۲۹/۶. مطالعه در متن تقسیم اوقات کودک

تقسیم اوقات، نردبان ترقّی وتکامل انسان است ودر تربیت خانوادگی اگر نظم و تقسیم اوقات باشد همه ی افراد خانواده به ویژه کودکان آینده ی درخشان و طلایی خواهند داشت و در سیر تکاملیِ کودکان، کتاب خوانی و مطالعه و یادداشت های علمی، فرهنگی و... نقش بسزایی دارد.

! از امام صادق علیه السلام روایت شده است که از جمله ی مواعظ و اندرزهای لقمان رحمه الله به پسرش این بود که به او فرمود: «پسرم! در روزها، شب ها و ساعت هایِ [زندگیِ] خود بخشی را به دانش آموختن [درس و مطالعه] اختصاص ده؛ چرا که هرگز چیزی را نخواهی یافت که به اندازه ی عدم استمرار این عادت [دانش پژوهی] به آن آسیب رساند.»(۲)

درباره ی نوشتن نیز روایاتی است که به برخی اشاره می شود.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«قَیِّدُوا العِلْمَ بِالکِتابِ.»(۳)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «علم و دانش را با نوشتن در بند بکشید.» [تا از دست شما فرار نکند و همواره از آن استفاده کنید]

۱-) بحار:۱/۱۸۳.

۲-) بحار:۱/۱۶۹.

۳-) کنزالعمال: ۲۹۳۳۲.

ص: ۱۳۶

! از امام صادق علیه السلام روایت شده است: «دل با نوشتن [مطالب علمی و مورد نیاز و نیز برنامه های زندگی] آرامش می یابد.»(۱)

البته از حافظه و تمرین و تلاش در استعدادپروری بسیار باید استفاده کرد، و کاملاً اسیر نوشتن هم نباید بود و هر چیز را هم نباید نوشت.

لطیفه:

صحبت می کنند که یک نفر می گفت: چون حافظه ی من ضعیف است، همه چیز را از نوشته هایم استفاده می کنم. یک نفر از راه رسید به او سلام کرد، او فوراً کاغذ پاره ها را از کیسه اش درآورد از بین آن ها به یک کاغذ خیره شد و گفت: علیک السلام!!!

۱-) کافی:۱/۵۲/۸.

ص: ۱۳۷

فصل هفتم: والدین و برخی حقوق فرزندان

اشاره

در این فصل فرازهایی از حقوق فرزندان در پرتوی آموزش و پرورش کلاسیک آنان از دیدگاه مکتب وحی با استناد روایات اسلامی به ترتیب مورد توجه قرار خواهدگرفت:

۱/۷. سید و سرور تا هفت سالگی

اسلام با برنامه ی دقیق جهت شخصیت دادن به فرزندان هفت سال اول زندگی شان را سال های آقایی آنان معرفی می کند که باید از هر نظر مورد توجه باشند و شخصیت شان زیر پا نشود، بلکه با احترام گذاشتن و شخصیت دادن سالم آنان را باید به جایگاه مناسب رساند [البته این غیر از نازپروری است].

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«الوَلَدُ سَيِّدٌ سَبْعَ سِنِينَ.»(۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «فرزند تا هفت سال سیّد و سرور است.»

! عَنْ أميرِ المُؤْمِنِينَ علیه السلام:«يُرْخَى الصَّبِيُّ سَبْعاً وَ يُؤَدَّبُ سَبْعاً.»(۲)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «کودک هفت سال آسوده نهاده می شود و هفت سال (دیگر) ادب و فرهنگ آموخته می شود.»

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/ ۱۹۵، مکارم الاخلاق: ۱۱۵.

۲-) بحار: ۱۰۴/۹۶، مکارم الاخلاق: ۲۵۵.

ص: ۱۳۸

از بیان امیرالمؤمنین علیه السلام می توان نتیجه گرفت که در هفت سال نخست هیچ گونه اجبار و فشار و تحمیل بر فرزندان نباید اعمال شود، بلکه با تشویق و بازی های مناسب می توان فرزندان را رشد داد و در هفت سال دوم که پنجره های علم و دانش فراروی کودک گشوده می شوند و قلّه های بلند و اقیانوس های بی ساحل در چشم انداز کودک قرار می گیرند. مربّیِ مدبّر می خواهد که به فرموده ی حضرت علی علیه السلام ادب و فرهنگ سالم را به او بیاموزد. [آری اگر نوجوانِ مجهّز با دانش و بینشِ شایسته قدم متین و استوار به هفت سال سوّم بگذارد به اوج عظمت خواهد رسید، همان گونه که اسلام فرهنگ پروری فرموده است.]

۲/۷. فرزند و رمز هفت سالگی

پس از هفت سال نخست، هفت سال دوّم، سکوی پرواز کودک از محیط خانه به مدرسه و سرآغاز تحول شگفت انگیز این نونهال باغستان آفرینش است، لذا افزون بر آموزش علمی، او نیاز به گشودن صفحات جدید پرورش ویژه خواهد داشت. به همین منظور مقرّرات ویژه ا ی در مکتب اسلام پی ریزی شده است، تا مسلمانان خردمند روش برخورد و برنامه های تربیتی فرزندان را با دقّت روان شناسانه و با الهام از مکتب انسان ساز اسلام درک کرده پیاده کنند، اگر آن گونه که مکتب وحی هدایت داده است، فرزندان تربیت شوند، سعادت فرد، خانواده و جامعه ی بشری تأمین و تضمین خواهد شد. رمز آن را در روایات می توان یافت.

ص: ۱۳۹

۳/۷. سه هفت سال تا اوج کمال

تربیت در دوره های سه هفت سال که فرزنـد رونـد رشـد و تکامل جسـمی، روحی، عقلی، علمی، دینی و معنوی را می پیمایـد، در بیان پیشوایان دین مطرح و دستورات منظم و کلاسیک ارائه شده است.

! عَنِ الرَّسولِ صلی الله علیه و آله و سلم:«الوَلَدُ سَیِّدٌ سَبْعَ سِنِینَ، وَ عَبْدٌ سَبْعَ سِنِینَ وَ وَزِیرٌ سَبْعَ سِنِینَ فَإنْ رَضِیتَ خَلآئِقَهُ... فَقَدْ أَعْذَرْتَ إِلَی اللهِ.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «فرزند تا ۷ سالگی سیّد و سرور است؛ ۷ سال بعد بنده (و فرمان بردار) و ۷ سال دیگر یاور و پشتیبان (والدین و خانواده). پس اگر اخلاق او را در بیست و یک سالگی پسندیدی (زهی خوشبختی) وگرنه، می توانی او را رها کنی و عذرت در پیشگاه خدا پذیرفته است.»

! عَنْ الامامِ أَمیرِ المُؤْمِنینَ عَلیٍّ علیه السلام:«یُرَفُّ الصَّبِیُّ سَبْعاً، وَ یُؤَدَّبُ سَبْعاً، و یُسْتَخْدَمُ سَبْعاً.»(۲)

امام علی علیه السلام: «کودک ۷ سال در آسایش واگذاشته می شود،۷ سال به پرورش و ادب آموزی بایـد گماشته شود و ۷ سال دیگر (برای کاروزی و کوشش در امور زندگی باید) به کار گرفته شود.»

! عَن الامام أبی عَبْدِاللهِ الصّادِقِ علیه السلام:«الغُلامُ یَلْعَبُ سَبْعَ سِنِینَ، وَ یَتَعَلَّمُ الکِتَابَ سَبْعَ سِنِینَ وَ یَتَعَلَّمُ الحَلالَ وَ الحَرَامَ سَبْعَ سِنِینَ.»(۳)

امام صادق علیه السلام: «کودک ۷ سال بازی می کنـد [حقّ بازی کردن دارد و در همان راستا رشـد می کنـد] و ۷ سال علم می آموزد و ۷ سال

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۹۵؛ مکارم الاخلاق: ۱۱۵.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۹۵ و الفقیه:۲/۱۶.

۳-) وسائل الشیعه:۱۵/۱۹۵، و فروع کافی:۲/۹۴.

ص: ۱۴۰

دیگر حلال و حرام [و دانش دین] را فرا می گیرد.»

از مجموع روایات به دست می آید که فرزندان در هر دوره ای بر اساس نیازها و خواسته های معقول، مناسب و مشروع باید تربیت شوند.

۴/۷ . چکیده ی برنامه های سه هفت سال

از منظر دین اسلام و علوم تجربی در دوره های مختلفِ سه هفت سال برنامه های متنوّعی برای فرزندان مطرح شده است که چکیده ی آن به این شرح ارائه می شود:

الف: برخی برنامه ها در ۷ سال نخست، از این قرار می باشند:

۱. بازی های سالم، سودمند و آموزنده.

۲. شوخی، جست وخیز و تلاش (ورزش طبیعی، مناسب و ارزنده.)

۳. ناز و نعمت؛ عشق و محبّت، احترام و رشد شخصیت کودک.

۴. آسایش در آغوش خانواده، پدر، مادر و... .

۵. آزادی در خانواده و تقویت روحیه ی آزاد منشی، استقلال و... .

ب: برخی برنامه ها در ۷ سال دوم عبارتند از:

۱. آموختن علم و دانش در برنامه های دانش آموزی کلاسیک.

۲. همراه و همدم پدر و مادر بودن و... .

۳. اطاعت و فرمان برداری از والدین و... .

۴. ادب آموزی و خودسازی کودک در کانون خانواده و مدرسه.

۵. رشد علمی ویژه و مطالعات جنبی و ایجاد نظم در زندگی و... .

۶. به دست آوردن کمال، هنر، ورزش های سالم و سودمند و... .

ص: ۱۴۱

ج: برخی برنامه ها در ۷ سال سوم به این شرح می باشند:

۱. آموختن دستورات دینی حلال و حرام.

۲. به دست آوردن کار و کسب مناسب.

۳. انتخاب آگاهانه و مستدل دین اسلام و عقاید مذهبی و ... .

۴. سر و سامان دادن زندگانی سالم و آبرومندانه.

۵. برنامه ریزی ازدواج و تشکیل خانواده و... .

۵/۷. نتیجه ی تربیت سالم یا ناسالم.

امیرمؤمنان علی علیه السلام در یک بیان بسیار عالی نتیجه ی تربیت سالم و سعادت گستر فرزند یا تربیت ناسالم او را این گونه به تصویر کشیده است.

! عَنْ الامام أَمیرِالمُؤْمِنینَ عَلیٍّ علیه السلام:«وَلَدُکَ رَیْحَانَتُکَ سَبْعاً، وَ خَادِمُکَ سَبْعاً ثُمَّ هُوَ عَدُوُّکَ أَو صَدِیقُکَ.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «فرزندت در ۷ سال [نخست] گل خوشبوی [باغ زندگی] توست؛ در ۷ سال [دوم] خدمت گزار توست؛ و از آن پس [اگر خوب تربیت نکرده باشی، یا از لقمه ی حرام به وجود آمده باشد، یا رفیق ناسالم داشته باشد] دشمن تو [و مایه ی ننگت] خواهدبود، [و اگر سالم بارآورده باشی باعث افتخار و سربلندی] و دوست تو خواهدبود.»

۶/۷. تا هجده سالگی نبرد عقل و جهل

دوران نوجوانی و جوانی شگفت انگیز است که جنبه های مثبت و منفی وکشش های عقل و خرد با حماقت و نادانی در نبرد و ستیز ندتا انسان را شکار کنند. این حقیقت را امیرالمؤمنین علیه السلام چه زیبا بیان فرموده است.

۱-) شرح ابن ابی الحدید:۲۰/۳۴۳.

ص: ۱۴۲

! عَنْ أميرِالمُؤْمِنينَ علیه السلام:«لایَزَالُ العَقْلُ وَ الحُمْقُ یَتَغالَبَانِ عَلَی الرَّجُلِ...»(۱)

امام علی علیه السلام: «تا ۱۸سالگی، گاه خرد و عقل و گاه حماقت و نادانی بر انسان غلبه می کند، آنگاهی که انسان به ۱۸ سالگی رسید از آن دو تا هرکدام که بیشتر سلطه داشته است، به طور کامل غالب خواهد شد.»

هرگـاه در نهـاد انسان جلوه فروزان عقل و خرد باشـد فروغ درخشان آن، در یک زمانی نمایان می شود و اگر چکیـده ای از ظلمتِ جهل و بی خردی را در دل داشته باشد، روزی شراره ی نادانیش سر خواهد زد و چهره ی بد منظرش پیدا خواهد شد.

! عَنْ أميرِالمُؤْمِنينَ عَليٍّ علیه السلام:«إِذَا شَابَ العَاقِلُ شَبَّ عَقْلُهُ، إِذَا شَابَ الجَاهِلُ شَبَّ جَهْلُهُ.»(۲)

امیرمؤمنان امام علی علیه السـلام: «آن گاهی که خردمنـد پیر می شود، عقل و دانایی اش زبانه می کشد و آن گاهی که جاهل و بی خرد پیر می شود، شراره های نادانی او شعله ور می شود.»

۷/۷. جلوه ا ی از حقوق فرزند درکنار خورشید والدین

یکی از جنبه های حقوقی، حقوق متقابل است، که در سطح جهان برقرار و سرنوشت ساز است، حتّی حقوق متقابل بین خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله و سـلم، بین خدا و ائمه علیهم السـلام و بین خدا و بندگان او و نیز حقوق متقابل بین پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امت، بین والدین و فرزندان، بین زن و شوهر؛ بین شاگرد و استاد، بین

۱-) کنز الفوائد:۱/۲۰۰.

۲-) غررا الحکم: ح ۴۱۶۹.

ص: ۱۴۳

دولت و ملّت و ... برقرار است که از هر نظر قابل توجه و دقّت است.

از دیدگاه اسلام حقوق متقابل والدین و فرزندان از اهمّیت ویژه ای برخوردار است. [حقوق متقابل اکثراً متفاوت است؛ مثلاً حقوق والدین واجب، مهم و به مراتب بیشتر از حقوق فرزندان است. و بالمقابل حقوق فرزندان نیز دارای اهمیت ویژه ای است اما به مراتب کم تر از حقوق والدین است. در این جا به طور گذرا به بیان برخی بسنده می شود.

از نظر روان کاوی، عشق و محبت فرزند در عمق جان والدین نهفته است و فرزندان شان را تداوم بخش زندگی شان می پندارند.

امام زین العابدین علیه السلام در یک بیان زیبایی حقوقی این حقیقتِ اجتناب ناپذیر را این گونه شرح داده است:

! عَنِ الإمامِ زَيْنِ العابِدينَ عَلیِّ بْنِ الحُسَيْنِعليه السلام:«وَ أَمَّا حَقُّ وَلَدِكَ، فَتَعْلَمَ أَنَّهُ مِنْكَ وَ مُضَافٌ إِلَيْكَ فِي عَاجِلِ الدُّنْيا بِخَيْرِهِ وَ شَرِّهِ...»(۱)

امام سجاد علیه السلام: «اما حق فرزندت این است که او را از خود بدانی [او از تو و از وجود توست] و بدانی او با خوب و بدش در این دنیا هم پیوند توست، تو بر او ولایت داری و برخی از مسئولیت های تو از این قرار است: ۱ به خوبی ادب و تربیتش کنی. ۲ به سوی پروردگارش هدایت کنی. ۳ در طاعت خدای سبحان یاری اش کنی، آن گاه بدان که در برابر این مسئولیت پاداش و یا مجازات خواهی داشت... .»

۱-) مستدرک الوسائل:۲/۶۲۵.

ص: ۱۴۴

۸/۷. انکار پدری، بدترین ستم بر فرزند

اگر نعوذ بالله فرزنـدان حقوق والدین را رعایت نکنند، در دنیا و آخرت مردود و ملعون بوده حتی از رایحه و بوی بهشت هم محروم خواهند بود، و اگر والدین حقوق فرزندان را رعایت نکنند به امانت بزرگ الهی خیانت کرده و قابل مجازات خواهند بود.

از برجسته ترین حقوق فرزنـد این است که پـدر هر انـدازه خشـمگین شود، نبایـد نسبت پـدری و فرزندی را انکار کند که زیان ها وآسیب های فراوانی دارد و مورد خشم و غضب خدا قرار خواهد گرفت.

! عَنِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله و سلم:«مِنْ حُقُوقِ الوَلَدِ عَلیٰ وَالِدِهِ أن لّایُنْکِرَ نَسَبَهُ.»(۱)

پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله و سـلم: «از جمله حقوق فرزنـد بر پـدرش این است که (پدر) نسبتِ فرزندی او [فرزند] را (با خود) منکر نشود.»

از حسّاس ترین جاهایی که شیطان وسوسه می کند این است که پدر نسبت پدریش را انکار کند. وای بر آن پدری که نسبت پدری خویش را انکار کند.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صـلی الله علیه و آله و سلم:«أَيُّمَا رَجُلٍ نَفیٰ نَسَبَ وَلَدِهِ وَ هُوَ يَنْظُرُ إِلَيْهِ إِحْتَجَبَ اللهُ عَنْهُ وَ فَضَحَهُ عَلی رُئُوسِ الخَلاَئِقِ مِنَ الأَوّلِيْنَ وَ الآخِرِينَ.»(۲)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هر مردی که رو در رو با فرزند خویش (او را انکار کند) و نسبت پدر و فرزندی را نفی کند، خداوند از او روی می گرداند و پیش چشم همه ی آفریدگان اولین و آخرین، او را رسوا می سازد.»

۱-) کنزالعمال:۱۶/۴۷۳.

۲-) مستدرک الوسائل:۳/۳۷.

ص: ۱۴۵

و نیز بدترین فرزند کسی است که پدریِ پدر یا مادریِ مادرش را انکار کند که حکایت از بدترین رابطه خطرناک دارد. و متأسفانه برخی از فرزندان از این که والدین متدیّن شان زندگی مدرن یا لباس قشنگ ندارند خجالت می کشند و فرزندی خویش برای آنان را انکار می کنند، یاخواهروبرادرش رامُنکرمیشوند این مفکوره نیزشیطانی است.

۹/۷. سرپرست ملعون

رسیدگی به امور خانواده و فرزندان از حقوق مسلَّم و لازم است. افراد بی کاره و نالایق که خانواده شان را ضایع بگذارند و از آبرو، حیثیت، شخصیّت و زندگی شان حمایت نکنند، مورد لعن و نفرین می باشند.

! عَنِ الرَّسولِ صلی الله علیه و آله و سلم:«مَلْعُونٌ، مَلْعُونٌ، مَنْ ضَیَّعَ مَنْ یَّعُولُ.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «ملعون است، ملعون است (و از رحمت خدا دور است) کسی که عائله و خانواده اش را ضایع و تباه کند (و حقوق آنان را نادیده بگیرد یا سبب گمراهی آنان گردد).»

! عَنْ أبی عَبْدِاللهِ علیه السلام:«کَفَی بِالمَرْءِ إِثْماً أَنْ یُّضَیّعَ مَنْ یَّعُوْلُهُ.»(۲)

امام صادق علیه السلام: «در گناهکاری مرد همین بس که خانواده ی خویش را ضایع سازد. [و حقوق شان را رعایت نکند یا گمراه شان نماید.]»

برخی انسان ها با آن که پول و دارایی دارند هرگاه زن و فرزند یا پدر و مادرِشان یا خودشان مریض شوند، اگر آن ها را مداوا نکنند، مرتکب حرام و گناه می شوند. آنان هر چه رنج ببرند یا بمیرند سرپرست خانواده

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/ ۲۵۱.

۲-) وسائل الشیعه:۱۵/ ۲۵۱.

ص: ۱۴۶

مقصّر است و در قیامت مجازات خواهد شد.

لعن و نفرین خداوند بر کسانی که خانواده و بستگان شان را گمراه بسازند یا آنان را به بی حجابی، فسق، خرافات و گناه وادار کنند.

۱۰/۷. نباید بار دوش بیت المال بود

دل باختگان دنیا و عاشقان ثروت گاهی به افراد تحت تکفّل شان کمک و رسیدگی نمی کنند و آنان مجبور می شوند تا از خمس، زکات، صدقات و ... استفاده کنند، که بسیار مایه ی ننگ و عار است.

خمس و زکات انسان به والدینش، آبا، اجداد، فرزندان، نوه هایش و... نمی رسد (البته معیار واجب النّفقه بودن است.)

! عَنْ أبی عَبْدِاللهِ علیه السلام:«خَمْسَةٌ لایُعْطَوْنَ مِنَ الزَّكوةِ شَیْئاً، الأَبُ وَ الاُمُّ، وَ الوَلَدُ، وَ المَمْلُوكُ وَ المَرْأَةُ، وَ ذَلِك أَنَّهُمْ عِیالُهُ لَازِمُونَ لَهُ.»(۱)

امام صادق علیه السلام: «پنج دسته اند که [هزینه ی زندگی شان بر عهده ی مرد است و] از زکات [و صدقه و...] داده نمی شوند: پدر، مادر، فرزند، بنده (غلام) و همسر، این از آن جهت است که ایشان تحت سرپرستی مرد هستند و همواره پیوسته ی اویند.»

از نظر فقهای اسلام و مکتب اهل البیت علیهم السلام کسی که فقیر نباشد جایز نیست که از زکات، زکات فطره و خمس استفاده کند، مصرف سهم امام علیه السلام منوط به اجازه ی مجتهد است، شرط آن فقر نیست بلکه خدمت کردن به دین و تعلیمات دینی است.

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۲۳۷.

ص: ۱۴۷

۱۱/۷ . میراث گذاشتن برای ورثه

رسالت انسان مسلمان ایجاب می کند که پس از خود نیز به فکر خانواده و فرزندانش باشد، و اگر از مال حلال دنیا چیزی داشته باشد تا مقدار یک سوم را می تواند برای خود خرج [و وصیّت] کند و مُتَباقی دارایی مال ورثه می باشد. اسلام محروم کردن ورثه را از میراث، تجویز نکرده است. ! در روایت دارد که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم نسبت به کسی که تمام دارایی خود را به فقرا تقسیم کرده بود و برای ورثه چیزی نگذاشته بود، فرمود: «... اگر من می دانستم، به شما اجازه نمی دادم که او را در کنار مسلمانان و در قبرستان آن ها دفن کنید!!!.»(۱)

از سعادت انسان این است که مال حلال تهیّه کند و حقوق واجبه ی آن را بپردازد، بخشی را در راه خدا خرج کند و بخشی را هم وصیّت کند تا مطابق شریعت برایش خرج کنند و متباقی را برای ورثه بگذارد.

! عَنْ رَّسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«إِنَّکَ إِنْ تَتْرُکَ وَرَثَتَکَ أَغْنِیآءَ خَیْرٌ مِنْ أَنْ تَتْرُکَهُمْ عَالَةً.»(۲)

پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «اگر ورثه و بازماندگان خود را ثروتمند بگذاری بهتر از این است که فقیر و تنگدست رهایشان کنی.»

۱۲/۷. محبّت و عشق ورزی به کودکان

از برجسته ترین سجایا ی اخلاقی که زندگی را معنا و صفا می بخشد، عشق ورزی و ابراز محبّت است، به ویژه به فرزند که از نظر روان شناسی نتایج پرباری دارد، و جایزه ی معنوی آن رحمت خداوند است.

۱-) قرب الاسناد: ۳۱.

۲-) کتاب العیال:۱/۱۴۹

ص: ۱۴۸

! عَنْ أبی عَبْدِاللهِ علیه السلام:«إِنَّ اللهَ لَیَرْحَمُ الْعَبْدَ لِشِدَّهِ حُبِّهِ لِوَلَدِهِ»(۱)

امام صادق علیه السلام: «همانا خداوند مهر می ورزد و رحم می کند به بنده ای که فرزندش را بسیار دوست داشته باشد.»

حضرت موسی بن عمران(علی نبیّنا و آله و علیهما السّلام) عرض کرد: «پروردگارا! کدام کار را بسیار دوست می داری؟» خدای سبحان فرمود: «دوست داشتن کودکان را؛ زیرا فطرت آنان بر توحید من استوار است، هرگاه کودکان را می میرانم، به مِهر و مهربانی خویش آنان را وارد بهشت می کنم.»(۲)

۱۳/۷. زیاده روی در نیکی به فرزند؛ نه

افراط و تفریط در هر چیز خطرآفرین است و باید میانه روی کرد، زیاده روی در نیکی به فرزندان و عزیزپروری شان زیان هایی دارد.

! عَنِ الامام الباقِرِ علیه السلام:«شَرُّ الآبَاءِ مَنْ دَعَاهُ البِرُّ إِلَی الإِفرَاطِ.»(۳)

امام باقر علیه السلام: «بدترین پدران کسی است که نیکی و دوستی [به فرزند]، او را به حد افراط و زیاده روی سوق دهد [و نازپروری کند].»

۱۴/۷. عبادت در نگاه مهرآفرین به فرزند

از نظر اسلام برخی از نگاه های محبّت آمیز عبادت شناخته شده است، مثل نگاه کردن با محبت به صورت پدر، مادر، استاد، عالم، نسل و ذریه ی خاندان رسالت و نیز نگاه کردن مهرآفرینِ پدر به فرزندش.

۱-) وسائل الشیعه:۱۵/۲۰۱؛ فروع کافی:۲/۶۵.

۲-) بحار: ۱۰۴/۱۰۵؛ المحاسن: ۲۹۳.

۳-) تاریخ یعقوبی:۱/۳۲۰.

ص: ۱۴۹

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«نَظَرُ الوَالِدِ إلی وَلَدِهِ حُبّاً لَهُ عِبَادَةٌ»(۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «نگریستن پدر به فرزندش با مهربانی ، عبادت است.»

! در روایتی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم آمده است: «هر گاه پدری به فرزندش نگاه کند و او را خوشحال کند، پاداش کسی را دارد که بنده ای را [در راه خدا] آزاد کرده باشد.» سؤال شد: «اگر ۳۶۰ بار بنگرد چه؟» حضرت۷ فرمود: «الله اکبر! [آن گاه پاداش آن از شماره بیرون است.]»(۲)

۱۵/۷. مهرورزی متقابل والدین و فرزند

مهرورزی متقابل در زندگی خانوادگی نیاز مقدس و آموزنده است.

! عَنْ أميرِالمُؤْمِنينَ الامام عَلیٍّ علیه السلام:«يَجِبُ عَلَيْکَ أنْ تُشْفِقَ عَلی وَلَدِکَ أَكْثَرَ مِنْ إشْفَاقِهِ عَلَيْکَ.»(۳)

امیرمؤمنان علی علیه السلام: «بر تو لازم است که بیش از آن چه فرزندت به تو مهر می ورزد، تو به او محبّت ورزیده، مهربان باشی.»

۱۶/۷. پاداش خدمت به فرزند

خدمت کردن مؤمن به کودک برای رضای خدا از کارهای خداپسندانه و دارای اجر و ثوابِ فراوان است.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«مَنْ سَقَی وَلَدَهُ شَرْبَةَ مَآءٍ فِی صِغَرِهِ سَقَاهُ اللهُ سَبْعِینَ شَرْبَةً مِنْ مَآءِ الكَوْثَرِ يَوْمَ القِيَامَهِ.»(۴)

۱-) مستدرک الوسائل:۲/۶۲۶.

۲-) بحار: ۷۴/۸۰.

۳-) شرح ابن ابی الحدید:۲۰/۲۷۲.

۴-) کنزالعمال:۱۶/۴۴۳.

ص: ۱۵۰

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هر کس به فرزندش در کودکی جرعه ی آبی دهد، خدای سبحان در قیامت، هفتاد جرعه از آب کوثر به او می نوشاند.»

۱۷/۷. دعا برای فرزندان

از برجسته ترین نیکی و احسان این است که والدین برای فرزندان شان دعا کنند؛ و دعای والدین درباره ی فرزند به اجابت خواهد رسید.

! اسامه بن زید می گوید: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم مرا روی زانوی خود می نشانید و حسن [بن امیرالمؤمنینعلیه السلام] را روی زانوی دیگرش (...ثُمَّ یَضُمُّنَا ثُمَّ یَقُولُ:«أَللّهُمَّ ارْحَمْهُمَا فَإِنِّی أَرْحَمُهُمَا.»(۱)) سپس ما را به آغوش خود می کشید، آن گاه می فرمود: «خداوندا! این هر دو را از رحمت خود بهر مند فرما؛ که من به این دو مهر و محبت می ورزم.»

۱۸/۷. نیکی به فرزند جایگزین نیکی به والدین

کسانی که والدین شان از دنیا رفته اند [نباید آنان را فراموش کنند] اگر به فرزندان خویش برای رضای خدا نیکی کنند، همانند نیکی به والدین دارای اجر و پاداش می باشد.

! عَنْ أبی عَبْدِاللهِ علیه السلام:«بِرُّ الرَّجُلِ بِوَلَدِهِ بِرُّهُ بِوَالِدَیْهِ.»(۲)

امام صادق علیه السلام: «نیکی ورزیدن انسان به فرزندش (همانند) نیکی کردن به پدر و مادرش می باشد.»

۱-) کتاب العیال:۱/۳۹۸.

۲-) همان و من لایحضره الفقیه:۲/۱۵۷.

ص: ۱۵۱

! امام رضا علیه السلام به مردی فرمود: «آیا پدر و مادرت زنده اند؟» گفت: نه. فرمود: «آیا فرزند داری؟» گفت: «آری» (امام) فرمود: «به فرزندت نیکی کن، که به منزله ی نیکی به پدر و مادرت شمرده می شود.»

۱۹/۷. مهرورزی نامشروع

محبت ودوستی تا جایی ارزنده است که انسان را به گناه و معصیت گرفتار نسازد، و اگر موجب معصیت گردد، حرام و ممنوع است.

! عَنِ النَّبِیِّ صلی الله علیه و آله و سلم:«یَا ابْنَ مَسْعُودٍ! لَاتَحْمِلَنَّ الشَّفَقَهَ عَلَی أَهْلِکَ وَ وُلْدِکَ عَلَی الدُّخُولِ فِی الْمَعَاصِی وَ الْحَرَامِ.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «ای فرزند مسعود! مبادا مهرورزی به خانواده و فرزندانت، سبب شود که در [قلمرو] گناه و حرام گام بگذاری.»

۲۰/۷. غرق شدن در امور خانواده

رسیدگی به امور خانواده و فرزندان، تأمین نفقه (خوراک، پوشاک و مسکن و...) آموزش و پرورش و برنامه ریزی زندگی و تربیت سالم آنان از وظایف ضروری و مقدسی است که والدین با در نظر داشتِ مسئولیت دینی، صادقانه باید به آن بپردازند؛ امّا نباید در آن امور کاملاً غرق شوند و و نباید از عبادت و بندگی خدا، از علم و دانش، از خدمت به مردم و از امور لازم دیگر، خودشان را بی بهره و محروم کنند.

! عَنْ أمیرِ الْمُؤْمِنینَ علیه السلام:«لاتَجْعَلَنَّ أَکْثَرَ شُغْلِکَ بِأَهْلِکَ وَ وُلْدِکَ...»(۲)

۱-) بحار:۱۷/۳۲.

۲-) نهج البلاغه، حکمت: ۳۵۲.

ص: ۱۵۲

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «بیشترین کار و اهتمام خویش را صرف خانواده و فرزندانت نساز زیرا اگر آنان دوست خدا باشند، خدای سبحان دوستان خود را (بدون حمایت وانمی گذارد)، و اگر دشمن خدا باشند چرا خود را به دشمنان خدا سرگرم و گرفتار می سازی.» [اساساً میانه روی را با توجه به مسئولیت شرعی و رسالت دینی باید رعایت کنند.]

۲۱/۷. یتیم نوازی

در اسلام هیچ گونه دستوری برای ایجاد یتیم خانه و خانه ی سالمندان نرسیده است [البته منعی هم وجود ندارد] با آن که در یتیم خانه ها و خانه های سالمندان به غذا، لباس، آموزش، تفریح و... ممکن است خوب تر رسیدگی شود، امّا جای محبت و عاطفه ی خانوادگی و روش طبیعی رشد کودکان و پرستاری سالمندان در آغوش گرم خانواده خالی است؛ لذا اسلام برای مؤمنان و خانواده های اسلامی با تأکید فراوان سفارش کرده است که یتیمان را به خانه های خود ببرید و همانند کودکان خود تربیت کنید و به امور آن ها برسید و آنان را مورد نوازش قرار دهید.

! عَنِ اَلرَّسولِ صلی الله علیه و آله و سلم:«أَنَا وَ کَافِلُ اَلیَتِیمِ کَهَاتَیْنِ فِی اَلجَنَّهِ...»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «من و سرپرست یتیم مانند این دو (انگشت «سبابه» و «وسط») در بهشت خواهیم بود به شرط آن که تقوای الهی را پیشه کند.»

! امیرمؤمنان علیه السلام می فرماید: «و خدا را خدا را درباره ی یتیمان، آن ها را گاهی سیر و گاهی گرسنه نگذارید و نکند که با حضور شما

۱-)تفسیر نورالثقلین:۵/۷۹۵/۲۳.

ص: ۱۵۳

ضایع شوند.»(۱) [مبادا از نظر مادی و معنوی دچار مشکل شوند.]

۲۲/۷. یتیم آزاری جنایت بزرگ

با آن همه سفارش اسلام برای یتیم نوازی برخی نه تنها یتیم نوازی نمی کنند که یتیم آزاری هم می کنند و افزون بر آن انواع ظلم و ستم را به یتیمان روا می دارند چه از نظر جسمی و چه از نظر روانی که سخت خطرناک و موجب خشم و غضب خدای بزرگ است. خدای مهربان در قرآن می فرماید(: فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَاتَقْهَرْ)!(۲)(پس یتیم را هرگز میازار).

! عَنِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله و سلم:«إِنَّ الْيَتِيمَ إِذَا بَكَى اهْتَزَّ لِبُكَائِهِ عَرْشُ الرَّحْمٰنِ.»(۳)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هنگامی که یتیم [کودکی که تکیه گاه ندارد] گریه کند عرش خدای رحمان از گریه ی او به لرزه می آید.»

! در روایت دیگری از آن حضرت۷ آمده است: «هرگاه یتیمی گریه کند، قطرات اشک او در دست خدای رحمان می ریزد.»(۴)

متأسفانه عده ای هم میراث و مال یتیمان را می خورند. قرآن می فرماید(: کسانی که اموال یتیمان را به ناحق می خورند جز این نیست که آتشی در شکم شان فرو می برند و به زودی در آتش فروزان و جهنم سوزان گرفتار خواهند شد).(۵)

۱-) نهج البلاغه: نامه ی ۴۷ ص۳۹۸ ترجمه ی محمد دشتی

۲-) الضحی:۹.

۳-) تفسیرمجمع البیان:۱۰/۵۰۶.

۴-) تفسیر فخر رازی: ۳۱/۲۱۹.

۵-) النساء: ۱۰.

ص: ۱۵۴

! از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است: «بدترین خوراک ها، به ناحق خوردن مال یتیم است.»

خوردن حق میراث دیگران مثل حق مادر، پدر، برادر، خواهر و... و خوردن وجوهات بدون استحقاق، گناه و حرام است.(۱)

! در روایت آمده است: «کسانی که فقیر و مستحق نیستند اگر از خمس آل محمّد۷ می خورند مثل آن است که آتش را بخورند.»

۱-) داستان های کتاب وصیت نامه... به قلم مؤلف را مطالعه فرمایید.

ص: ۱۵۵

فصل هشتم: «برخوردهای اخلاقی با کودک»

اشاره

در این فصل درباره ی برخوردهای اخلاقی باکودکان و نیازهای شان به طور فشرده به این ترتیب ارائه می شود امید آن که سودمند باشد:

۱/۸. ادب آموزی، برترین هدیه

از نظر فرهنگ اسلام برترین هدیه و تحفه ی ارزنده، ادب آموختن و تربیت سالم فرزندان است.

!عَنْ أميرِ الْمُؤْمِنينَ علیه السلام:«مَانَحَلَ وَالِدٌ وَلَداً أَفْضَلَ مِنْ أدَبٍ حَسَنٍ.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «هیچ پدری هدیه ای گران بهاتر از ادب و فرهنگ نیکو به فرزندش نبخشیده است.»

۲/۸. نقش الفت در ادب آموختگی اخلاقی

آموزش و پرورش دینی و آموزش دادن ادب و انسانیّت بایـد با الفت و مهرورزی پـدر همراه باشـد تا برجسـته ترین نقش تربیتی را داشته باشد و دعای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ارمغان راهش گردد.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«رَحِمَ اللهُ عَبْداً أَعَانَ وَلَدَهُ عَلیٰ برِّهِ بِالإحْسانِ إلَیْهِ وَ التَّأَلُّفِ لَهُ وَ تَعْلِیمِهِ وَ تَأْدِیبِهِ»(۲)

۱-) مستدرک الوسائل:۲/۶۲۵.

۲-) مستدرک الوسائل:۲/۶۲۵.

ص: ۱۵۶

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «رحمت خداوند نصیب بنده ای باد که فرزندش را یاری رساند تا او نیکوکردار و سعادتمند شود، آن گونه که به او نیکی و احسان کند و همواره با الفت و مهربانی به او دانش بیاموزد و از ادب بهرمندش گرداند.» [والدین و استادی که از الفت و مهرورزی بی بهره اند در ادب و دانش پروری موفق نیستند].

۳/۸ . عفو و گذشت والدین از لغزش فرزند

هر انسانی در زندگی دچار اشتباه و لغزش می شود به ویژه کودکان و نوجوانان؛ والدین و استادان خردمند باید با گذشت معقول و مشروع نخل اُمید را در زندگانی آنان بارور و مهر و محبّت را پایدار کنند.

! عَنِ الرَّسولِ صلی الله علیه و آله و سلم:«رَحِمَ اللّهُ مَنْ أَعانَ وَلَدَهُ عَلی بِرِّه، وَ هُوَ أن يَّعْفُوَ عَنْ سَيِّئَتِهِ وَ يَدْعُوَ لَهُ فِيما بَيْنَهُ وَ بَيْنَ اللّهِ.»(۱)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «رحمت خدا بر کسی باد که فرزندش را در نیکوکاری یاری دهد، بدین گونه که از خطایش درگذرد و (برای توفیق یافتن او) در رابطه اش با خداوند، دعایش کند.»

۴/۸ . فرزندان با گلواژه عدالت

انسان تشنه ی عدالت است و چه بهتر که خانواده کانون عدل و داد باشد تا اعضای خانواده به ویژه کودکان از میوه ی لذت بخش درخت عدل بهره مند شوند تا شاید روزگاری در کشورشان و فراتر از آن در جهان عدل پروری کنند و به عدالت عملی بپردازند.

۱-) عده الداعی: ۶۱، بحار: ۱۰۴/۹۸.

ص: ۱۵۷

! عَنِ النَّبِيِّ الاكْرَمِ۷:«إِتَّقُوا اللهَ وَ اعْدِلُوا فِی أَوْلَادِكُمْ»(۱)

پیـامبر اکرم صـلی الله علیه و آله و سـلم: «تقوای خداونـد را پیشه سازیـد و بـا فرزنـدان تان به عـدالت رفتار کنیـد.» [البته عـدالت در صورتی ارزنده است که واقعی باشد و بر پایه ی تقوای الهی استوار گردد.]

! عَنْ رَسولِ اللهِ الاعْظَمِ۷:«إِنَّ اللهَ تَعَالَی يُحِبُّ أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ حَتَّی فِی الْقُبَلِ.»(۲)

پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم: «خداونـد بلنـد مرتبه دوست می دارد که حتی در بوسیدن فرزنـدان تان [نیز] میان آنان عدالت را رعایت کنید»

لطیفه

از مردی پرسیدند: شـما در بوسیدن فرزندان تان عدالت را رعایت می کنید؟ پاسخ داد: من آنان را نمی بینم تا ببوسم. گفتند: چرا؟ گفت: تا به خانه وارد می شوم همه فرار می کنند که کتک شان نزنم!!! بَه بَه چه مهربان پدری!!!.

۵/۸ . برخوردهای متفاوت با فرزندان

در مسائل و برنامه های عمومی باید در بین فرزندان عدالت را رعایت کرد [عدل آری اما مساوات نه.]

برخی از فرزنـدان دارای ویژگی هـایی هسـتند از نظر علم، عمـل، تـدیّن، معنویّت، نظم، کمـال، اطـاعت، محبّت ورزی و... که حتماً والدین آنان را بیشتر دوست داشـته، به آنان توجّه بیشتر خواهند داشت؛ و اگر خوب و بد، باسواد و بی سواد، مطیع و سرکش، بانظم و بی نظم و... را یکسان بدانند،

۱-) کنزالعمال: ۴۵۳۴۹.

۲-) کنزالعمال:۴۵۳۵۰.

ص: ۱۵۸

ستم آشکار است، هیچ وقت هابیل و قابیل یکسان نخواهند بود، امّا این امتیازدهی ویژه باید طوری صورت بگیرد که خطرناک و حسّاسیّت آفرین نباشد و ظواهر را باید حفظ کرد... .

در این باره در سیره پیامبران و ائمه علیهم السلام نمونه هایی وجود دارد.

! چنانچه در این باره از امام رضا علیه السلام سؤال شد. حضرت فرمود: «...آری این کار روا و جایز است؛ امام صادق علیه السلام چنین بود و به فرزندش «محمّد» عطا و بخشش [ویژه] داشت، همان گونه که امام کاظم علیه السلام درباره ی احمد چنین می کرد و من نیز به خاطر وی مراقب احمد بودم و او را به سینه می فشردم.»(۱)

! امام کاظم علیه السلام در پاسخ رفاعه می فرماید:«...نَعَمْ لا بَأْسَ بِه، قَدْ کانَ أَبِی یُفَضِّلُنِی عَلَی عَبْدِاللهِ.»(۲) («... پدرم همواره مرا بر برادرم عبدالله فضیلت و برتری می داد.»)

! از امام صادق علیه السلام سؤال شد: آیا جایز است مردی در هدیه دادن و بخشش، برخی از فرزندانش را بر برخی دیگر برتری دهد؟ قالَ علیه السلام:«لا بَأْسَ بِذلِکَ اذَا کانَ صَحِیحاً.»(۳) حضرت علیه السلام فرمود: «اگر [با دلیل و شیوه ی] صحیح باشد جایز است.»

شایستگی ها را نباید نادیده گرفت تا زمینه ی پیشرفت فراهم شود.

۱-) التهذیب:۲/۲۸۱، وسائل الشیعه:۱۵/۲۰۳.

۲-) التهذیب:۲/۲۸۱، وسائل الشیعه:۱۵/۲۰۳.

۳-) مستدرک الوسائل:۲/۶۲۶.

ص: ۱۵۹

۶/۸. درجه بندی فرزندان

در اسلام مساوات مطلق مردود است، در برخی موارد مساوات مشروع است، بنابراین در بین فرزندان، بستگان، همسایگان و افراد جامعه مراتب و درجه های حقیقی و حقوقی را باید رعایت کرد.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«إِنَّ اللهَ یُوصِیکُمْ بِأَبْنآئِکُم وَ ذَوِی أَرْحَامِکُم، أَلَأَقْرَبُ فَالأَقْرَبُ»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «... خداوند شما را به [رعایت حقوق] فرزندان و بستگان تان به فراخورِ رتبه، موقعیّت و جایگاه شان سفارش کرده است.»

۷/۸. احترام به کودک

اشاره

هر مسلمانی دارای احترام است و از نظر روانی احترام گذاشتن اثر سازنده دارد و نیز تحقیر مسلمان، حرام و دارای اثر منفی است.

! عَنْ رَسولِ اللهِ الاعْظَمِ٧:«لاتُحَقِّرَنَّ أَحَداً مِنَ المُسْلِمِینَ فَإِنَّ صَغیرَهُم عِنْدَ اللهِ کَبِیرٌ.»(۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هرگز مسلمانی را کوچک ندانسته تحقیرشان نکنید، زیرا خردسال شان در نزد خدا بزرگ است.»

کودک در صف جماعت

! از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام روایت شده است: «اگر کودکان در صف جماعت شرکت کنند آنان را به عقب نرانید [تا احساس حقارت نکنند و به جماعت کم مهر نشوند] بلکه [با قرارگرفتن خودتان]

۱-) مستدرک الوسائل:۲/۶۲۶....

۲-) مجموعه ی ورّام:۱/۳۱.

ص: ۱۶۰

در میان صفِ آنان فاصله ها را درست کنید.»(۱)

لطیفه

از مردی سؤال کردند که فرزندان کوچک تان را در کدام صف جماعت قرار می دهید؟ گفت: من در تمام زندگی شصت ساله ام یک بار مسجد رفتم که می خواستند غذا بدهند، نماز جماعت خیلی طولانی بود من شش بار در نماز خواب رفتم. بردن کودک در مسجد یعنی چه؟!!!

۸/۸ . دعا برای کودک

اشاره

! «از سیره نورانی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم این بود که وقتی کودک را در محضرش می آورند، آن حضرت دعا فرموده برایش برکت می طلبید.»(۲)

از رسالت والدین این است که افزون بر علم و ادب آموزی فرزندان برای شان دعا کنند؛ زیرا دعای والدین مستجاب و سنّت حسنه است.

داستان مؤمن هندوستانی

یکی ازدوستانم می گفت: من به هندوستان رفته بودم. با یک مغازه دار شیعه آشنا شدم، دیدم فرزندانش را به مغازه آورده به آنان قرآن، کتاب، خطّاطی، عقاید اسلامی و مسائل شرعی آموزش می دهد و آنان را با خود به مسجد و حسینیه می برد، من به او گفتم: چه اندازه به بچه ها سخت می گیرید و زحمت می کشید؟ گفت: آقا این جا هندوستان است، و اگر مواظبت نکنم بچه ها را شکار می کنند و گمراه شان خواهند کرد، اگر این

۱-) وسائل الشیعه:۴/۱۲۷۴.

۲-) کتاب العیال:۱/۴۰۲.

ص: ۱۶۱

امانت ها ضایع شوند من جواب خدا را چه بگویم؟ [در هندوستان چندین گروه کافر، منحرف، ساحر، التقاطی، بت پرست، گاوپرست، موش پرست، آتش پرست، شیطان پرست و... وجود دارد، امّا مسلمانان هندوستان با ایمان قوی، اخلاص و استقامت از دین و ارزش های دینی دفاع می کنند.]

۹/۸ . رعایت حقوق کودک در حال عبادت

از نظر فقهای اسلام در حال عبادت و نماز، برداشتن و شیردادن به کودك جایز و بدون اشکال است.

! قتاده می گوید: «پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نماز می خواند در حالی که امامه (نوه اش) دختر زینب را به آغوش داشت هرگاه رکوع می کرد او را به زمین می گذاشت و هرگاه بلند می شد او را با خود برمی داشت.»(۱)

! عَنِ الامامِ الصّادِقِ علیه السلام:«لَا بَأْسَ أنْ تَحْمِلَ المَرْأَةُ صَبِيَّهَا وَ هِیَ تُصَلِّی وَ تُرْضِعَهُ وَ هِیَ تَتَشَهَّدُ»(۲)

امام صادق علیه السلام: «زن می تواند در حال نماز، فرزندش را در آغوش داشته باشد، و نیز می تواند در حال تشهدِ نماز، فرزندش را شیر دهد.»

این برنامه ی اسلام ارج نهادن به انسان به ویژه به کودك و حفظ حقوق کودك است.

۱۰/۸ . کودک و رازداری

از مهم ترین مسائلی که باعث امنیّت و حفظ دین، ناموس، جان، و حیثیت انسان می شود، مسئله رازداری است، بنابراین باید فرزندان را

۱-) کتاب العیال:۱/۳۹۱.

۲-) وسائل الشیعه:۴/۱۲۷۴.

ص: ۱۶۲

زرنگ، دقیق، احتیاط کار و رازدار تربیت کرد. آدم ساده دلی که اسرار خود و خانواده اش را فاش کند جان و مالش را به خطر می اندازد، از این جا رمز و رازِ فرهنگ تقیه ی سالم را می توان درک کرد.

! عَنْ أَمیرِ الْمُؤْمِنینَ عَلیٍّ علیه السلام:«اَلصَّمْتُ حُکْمٌ وَ السُّکُوتُ سَلامَهٌ وَ الکِتْمَانُ طَرَفٌ مِنَ السَّعادَهِ.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «خاموشی حکمت، و سکوت (مایه ی) سلامت و رازداری گوشه ای از خوشبختی است.»

! امام صادق علیه السلام درباره ی اسرار دینی و مذهبی می فرماید: «پوشیده نگه داشتن اسرار ما جهاد در راه خدا است.»

۱۱/۸ . سلام کردن بر کودکان

سلام کردن بر زن، مرد و کودک سیره ی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، سنّت اسلامی و دارای اجر و پاداش فراوان است.

!عَنِ الْقُطْبِ رحمه الله فی لُبِّ اللُّباب:«عَنِ النَّبیِّ صلی الله علیه و آله و سلم أَنَّهُ کَانَ یُسَلِّمُ عَلَی الصَّغِیرِ وَ الکَبِیر.»(۲)

قطب رحمه الله: «از سیره ی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم این بود که بر کودکان و بزرگان سلام می کرد». این نمونه ی دیگری است از رعایت حقوق کودک.

! «إِنَّ رَسُولَ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم مَرَّ عَلی صِبْیانٍ فَسَلَّمَ عَلَیْهِمْ وَ هُوَ مُغْذٍ.»(۳)

۱-)تحفُ العُقُول: ۲۲۳.

۲-) مستدرک الوسائل:۲/۶۹ و سنن النّبیّ: ص۴۳ ح۵۵

۳-) مستدرک الوسائل:۲/۶۹ و سنن النّبیّ: ص۴۳ ح۵۵

ص: ۱۶۳

«رسول خـدا صـلی الله علیه و آله و سـلم [در رهگذاری] به چند کودک برخورد، با آن که شـتابان در حال عبور بود، به آنان سـلام کرد.»

لطیفه:

مردی به کودکی سـلام کرد، کودک سـرگرم بازی بود جواب نداد، مرد با عصبانیّت گوش او را کشید و گفت: چرا جواب سلامم را ندادی؟ کودک گفت: سلام دادی که گوشم را کَنده و نوش جان کنی؟!!!

نه سلام بده و نه آدم خوار باش.!!!

۱۲/۸ . فرزندان در نماز نجات بخش

شایسـته است که والدین فرزندان شان را وادار کنند تا در گرفتاری ها به نماز رو آورده و به خدا توجّه کنند؛ زیرا نماز پناهگاه ویژه است.

! «إِنَّ النَّبِیَّ۷ کَانَ إِذا نَزَلَ بِأَهْلِهِ شِدَّهٌ أَمَرَهُمْ بِالصَّلاهِ.»(۱)

«هرگاه برای خانـدان پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم دشواری پیش می آمـد آن حضـرت آنان را به نماز خوانـدن فرمان می داد.» [منظور نمازهای مستحبی و دعا است؛ نمازهای واجب که همواره باید در وقت آن اقامه شود.]

۱۳/۸ . کودک و بستر خواب

جداکردن بستر خواب کودکان از همدیگر یکی از مهم ترین برنامه های پیشگیری از بی حیایی و بی عفّتی است.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صـلی الله علیه و آله و سلم:«الصَّبِیُّ وَ الصَّبِیُّ، وَ الصَّبِیُّ وَ الصَّبِیَّه، وَ الصَّبِیَّهُ وَ الصَّبِیَّهُ، یُفَرَّقُ بَیْنَهُم فِی المَضاجِعِ لِعَشْرِ سِنِینَ.»(۲)

۱-) مستدرک الوسائل:۶/۳۹۵، مجموعه ورّام: ۱۶۲.

۲-) مستدرک الوسائل:۱۵/۱۸۲؛ مَن لایحضره الفقیه:۲/۱۴۰.

ص: ۱۶۴

پیامبر اسـلام صـلی الله علیه و آله و سلم: «[فرزندان] خواه دو پسر، خواه پسر و دختر، خواه دو دختر از ده سالگی باید در رختخواب، جـداگانه بخوابنـد.» [یعنی بعـد از ده سالگی بایـد با هم نخوابند، چه هم جنس باشـند یا جنس مخالف، اعم از خواهر و برادر، یا دو خواهر یا دو برادر، یا بیگانه.]

این روش جالب، باعث می شود که عفّت از کودکی پی ریزی شود و زمینه های فساد فراهم نگردد.

۱۴/۸ . اخطار حسّاس به مادران

بنازم اسـلام را که با دقّت تمام به ریزترین مسائل توجّه کرده است تا بشـریت را از سقوط حفظ کند، یکی از آن مسائل دست بازی مادر با شرمگاه کودک است، که مورد نهی و نکوهش قرار گرفته است.

! عَنْ أميرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٍّ عليه السلام:«مُباشَرَةُ الْمَرْأَةِ إبْنَتَهَا إِذَا بَلَغَتْ سِتَّ سِنِينَ شُعْبَةٌ مِنَ الزِّنَا.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «هرگاه دختر به شش سالگی برسد دست مالی زن [مادر] به اندام و شرمگاه او نوعی از زنا به شمار می آید.»

۱۵/۸ . نظافت و عفّت کودک

از وظایف اجتناب ناپذیر والدین و خانواده حفظ نظافت کودک است (نظافت دهان و دندان، دست و صورت، لباس و پوشـش و...) زیرا با رعایت نکردن نظافت، امراضـی به سـراغ کودک خواهند آمد و در نتیجه سـلامت جسـمی و روانی او و جامعه مواجه با خطر خواهد شد.

۱-) مکارم الاخلاق: ۱۱۵.

ص: ۱۶۵

! عَنِ الرَّسولِ صلی الله علیه و آله و سلم:«بِئْسَ العَبْدُ الْقاذُورَهُ.»(۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «چه بد و زشت است بنده ی لاقید، کثیف و چرکین.»

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«هَلَکَ الْمُتَقَذِّرُونَ»(۲)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «مردمان کثیف به هلاکت و نابودی کشانده می شوند.»

! عَنِ النَّبیّ صلی الله علیه و آله و سلم:«اِغْسِلُوا صِبیَانَکُم مِنَ الغَمِرِ...»(۳)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «چربی را از [دست و روی] کودکان خود بشویید زیرا شیطان بوی چربی را استشمام می کند، و کودک را در هنگام خواب می ترساند، و نیز دو (فرشته) نویسنده ی اعمال از شیطان اذیت می شوند.»

۱۶/۸ . کودک و عفت پروری

عفت و پاکدامنی از برترین صفات انسان است و اسلام این صفت سعادت آفرین را ستوده و حتی آن را از برترین عبادات دانسته است.

! عَنْ الامامِ أمیرِالمُؤْمِنینَ علیه السلام:«أَفْضَلُ العِبادَهِ العَفافُ.»(۴)

امیرمؤمنان علیه السلام: «عفّت و پاکدامنی در ردیف برترین عبادات است.»

! عَنْ أمیرِالمُؤْمِنینَ عَلیٍّ علیه السلام:«العِفَّهُ رَأْسُ کُلِّ خَیْرٍ.»(۵)

امیرمؤمنان علیه السلام: «عفت و پاکدامنی سرمنشأ همه ی خوبی ها است.»

! عَنْ أمیرِالمُؤْمِنینَ عَلیٍّ علیه السلام:«دَلِیلُ غَیْرَهِ الرَّجُلِ عِفَّتُهُ.»(۶)

امام علی علیه السلام:«راهنمای غیرت ومردانگی مرد، عفت وپاکی اوست.»

۱-) کافی:۶/۴۳۹/۶.

۲-) کنزالعمال: ۷۴۲۲.

۳-) بحار: ۱۰۴/۹۵؛ مکارم الاخلاق: ۲۵۵.

۴-) کافی:۲/۷۹/۳.

۵-) غررالحکم: ۱۱۶۸.

۶-) غررالحکم: ۵۱۰۴.

ص: ۱۶۶

بدون تردید عفّت و پاکدامنی از پایه های سعادت انسان است و باید از کودکی و نوجوانی پی ریزی شود و این مسئولیت به عهده ی والدین و خانواده است و ابعاد گوناگونی دارد که به برخی اشاره می شود.

۱۷/۸ . کودک و عملکرد والدین

مؤمنان وارسته علاقه مندند که فرزندان شان از آغاز آفرینش با عفت و دارای ارزش های دینی بار بیایند، این آرمان والا نیازمند آن است که والدین از کارها و غذاهایی بپرهیزند و عفت و تقوا پیشه کنند.

! عَنْ الامام أَمیرِ الْمُؤْمِنینَ علیه السلام:«إِذَا رَغِبْتَ فِی الْمَکارِمِ فَاجْتَنِبْ عَنِ الْمَحَارِمِ.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السـلام: «اگر خواهان مکارم، خوبی ها و بزرگواری هستی از حرام ها [اعمال حرام و غذاهای حرام] دوری کن.»

! عَنْ أَمیرِ الْمُؤْمِنینَ عَلیٍّ علیه السلام:«بِئْسَ الطَّعامُ الْحَرَامُ.»(۲)

امام علی علیه السلام:«بدترین طعام وخوراکی،خوراک و طعام حرام است.»

۱۸/۸ . کودک و عفت مادر

رسالت مادرها در دوران حاملگی، شیردهی و تربیت کودک بسیار مهم، سنگین و سرنوشت ساز است، لذا مادر باید جداً مواظب عملکردهای خود باشد، واجبات را انجام دهد، مرتکب حرام نشود، از غذاهای حرام و شبهه ناک خودداری کرده، از مجالس لهو و لعب، رقص و ساز، فحشا و

۱-) غررالحکم: ۴۰۶۹

۲-) غررالحکم: ۴۳۸۹.

ص: ۱۶۷

منکرات جـداً اجتناب کنـد. از غیبت، تهمت، سـخن چینی، نفاق انگیزی، بی بنـدوباری، دروغ، خیانت، بی حجابی، خنـده و مزاح با نامحرم بپرهیزد که از نظر اسلام جداً نکوهش شده و برای عفت کودک زیان آور و خطرناک است.

! عَنْ أَمیرِ الْمُؤْمِنینَ علیه السلام:« اللَّهْوُ یُسْخِطُ الرَّحْمنَ وَ یُرْضِی الشَّیطانَ وَ یُنْسِی القُرآنَ»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السـلام: «لهو و لعب و سـرگرمی های بی جا خدا را به خشم می آورد، شیطان را خوشنود می سازد و قرآن را از یاد می برد.»

۱۹/۸ . عفّت در برخوردهای اخلاقی

طبیعت کودک هماننـد یـک مغنـاطیس قوی است که عـادت هـای اخلاقی را جـذب می کنـد؛ لـذا شخصـیّت او در محیط خانواده، مـدرسه، اجتمـاع شـکل می گیرد، بنـابراین محیط خانه بایـد کانون ایمان، معنویت، صـداقت، امانت، اخلاص، ایثار، بردباری، عزت نفس، اخلاـق شایسـته، فرهنـگ، تمـدن و... باشـد تـا کودک بـا کرامت انسانی و سـجایای اخلاقی پرورش شود و پایه های عفت و معنویت او تحکیم گردد، و اگر«نعوذ بالله» فسادهای اخلاقی جایگزین مکارم اخلاقی گردیـد، بر روحیه ی کودک جداً اثر نامطلوب خواهد گذاشت اگرچه یک برخورد جزئی باشد.

! عَنْ رَسولِ رَبِّ العالَمینَ صلی الله علیه و آله و سلم:«مَن قَالَ لِصَبِیٍّ تَعَالَ هَاکَ ثُمَّ لَمْ یُعْطِهِ فَهِیَ کِذْبَهٌ.»(۲)

۱-) بحار: ۷۸/۹/۶۶.

۲-) منهج التربیه: ۳۱۲.

ص: ۱۶۸

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هرکس به کودکی بگوید: «بیا و این را بگیر» آن گاه چیزی به او ندهد، دروغ گفته است.» [یعنی این برخوردِ اندك هم بدآموزی دارد.]

۲۰/۸. جلوگیری کودک از حرام و ناپاک

از آن جایی که خوردن ناپاك و حرام اثر خطرناك وضعی دارد و قلب و روح انسان را سیاه و آلوده می کند؛ خوردن آن حرام و معصیت است و نیز خورانـدن آن به دیگران حتی اطفال جایز نیست، لـذا مراجع فرموده انـد: «خوراندن مسکرات و نجس به اطفال جایز نیست...»(۱)

در این باره روایات فراوانی وجود دارد.

! عَنْ عَجْلان: قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِاللهِ الصّادِقِ علیه السلام: الْمَوْلُودُ یُولَدُ فَنُسْقِیهِ الْخَمْرَ؟ فَقالَ لَهُمْ: لا. مَنْ سَقِیَ مَوْلُوداً مُسْکِراً سَقاهُ اللهُ مِنَ الْحَمِیمِ وَ إِنْ غُفِرَ لَهُ.»(۲)

عجلال می گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم:[نظرشما درباره ی] نوزادی که به او شراب می دهیم چیست؟ امام فرمود: «روا نیست؛ هرکس به نوزادی مست کننده ای را [شراب یا غیر شراب] بخوراند، خداوند او را از آب جوشان جهنّم می نوشاند، هر چنـد که او آمرزیـده شده باشد.» و نیز از مال حرام، رشوه، دزدی، قمار، پولِ بی خمس و زکات، مال مردم و... باید اجتناب کرد، و نباید کودك و خانواده را به آن ها آلوده نمود.

۱-)توضیح المسائل محشی:۹۴ ذیل مسئله ی ۱۴۱

۲-) وسائل الشیعه:۱۷/۲۴۷.

ص: ۱۶۹

۲۱/۸ . دو سالگی کودک و اجازه ورود

یکی از مهم ترین برنامه های خانواده باید این باشد که کودك را آرام آرام به جدا خوابیدن از والدین وادار کنند تا روحیه ی استقلال طلبی در روان او رشد کند و ترس و نگرانی نداشته باشد، و از دو سالگی رختخوابش و از پنج سالگی اتاق خوابش در حدّ امکان جدا شود (یعنی در کنار والدین نخوابند) و در هر موقع سرزده و بدون اجازه وارد اتاق والدین و زن و شوهرها نشوند، خصوصاً از زمانی که ممیز می شوند به ویژه در سه موقع حسّاس و مهم:

چنان چه در قرآن کریم آمده است(:يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنُكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَ الَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، مِن قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَ حِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِّنَ الظَّهِيرَهِ وَ مِنْ بَعْدِ صَلَاهِ الْعِشَآءِ)(۱)

<ای کسانی که ایمان آورده اید! آن هایی که سرپرستی شان به عهده ی شما است و آن هایی که به سن بلوغ نرسیده اند، در سه وقت، هنگام وارد شدن به اتاق شما باید اجازه بگیرند: ۱.پیش از نماز صبح ۲. و (هنگام استراحتِ) نیمروز هنگامی که لباس های (معمولی) خود را بیرون می آورید ۳. و بعد از نماز عشاء.)

چه زیباست که والدین فرزندان را به آداب اسلامی و انسانی آشنا کرده، آنان را از پرتگاه های سقوط حفظ کنند و با این گونه اُلگو پروری

۱-) سوره ی نور آیه: ۵۸.

ص: ۱۷۰

سرنوشت سالم جامعه را رقم بزنند تا عفّت عمومی پایدار گردد.

لطیفه:

جوانی می گفت: در منزل یکی از دوستانی بودم که دو همسر داشت، وقت استراحت بچه ی چهار ساله اش فریاد زد: داداش! داداش! بابا دعوا کرده، مامان بزرگه را از خانه بیرون کرده و از صورت مامان کوچیکه گاز می گیرد، برادرش گفت: آرام، حرف نزن، گفت: چرا حرف نزنم بابا لپ مامانم را خورد.

۲۲/۸ . آمیزش در حضور کودک

اشاره

یکی از چیزهای که برای کودک خطرناک است و بنای عفت او را در هم می شکند، آمیزش کردن در حضور کودکی است که بیدار باشد.

 عَنِ الامامِ الصّادِقِ:«لایُجامِعُ الرَّجُلُ مْرَأَتَهُ وَ فِی الْبَیْتِ صَبِیٌّ فَإِنَّ ذٰلِکَ مِمّا یُورِثُ الزِّنا.» (۱)

امام صادق علیه السلام: «در خانه ای که کودکی [بیدار] باشد، مرد با همسر خود نباید آمیزش کند، زیرا این کار زمینه ساز آلودگی آن کودک به زنا است. [آن کودک در بزرگی به فساد اخلاقی و زنا آلوده خواهد شد، اعم از دختر و پسر؛ البته اگر کودک خواب باشد اشکال ندارد، چون در روایات دیگر بیدار بودن کودک ذکر شده است.]

لطیفه:

مردی می گفت: در پنج سالگی پسرمان، شبی فکر کردیم خواب

۱- وسائل الشیعه:۱۷/۲۴۷.

ص: ۱۷۱

است و... در وقت حسّاس، وحشت زده فریاد کشید: وای! وای! دیوانه شده اید؟!!! دیوانه و چه دیوانه ای!!! [کاش برق روشن نبود و...]

چرا کودکان خطرناک؟

در همین راستا سؤال می شود که چرا برخی کودکان نافهم و کودن بار می آیند. برخی حسود، برخی از ناحیه ی چشم دچار مشکل می باشند، چرا برخی با پیامبر و خاندانش۷ دشمنی می کنند؟ چرا برخی ظالم و خون ریز بار می آیند، چرا و چرا؟

یکی از عوامل آن توجّه نکردن به زمان و مکان آمیزش است. در کتاب ارمغان خانواده (۲) مطالعه خواهید فرمود. ان شاء الله.(۱)

۲۳/۸. کودک و مظاهر فساد

مجالس و عروسی هایی که در آن شراب، قمار، رقص و ساز، بی بندوباری، یک جا بودن زن و مرد و... باشد، خود پرتگاه سقوط و زمینه ساز بی عفّتی برای همه به ویژه کودک و نسل جوان خواهد بود.

فقها فرموده اند، نشستن بر سفره (و میزی) که روی آن شراب است، حرام و غذا خوردن از آن نیز حرام است.(۲)

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«الخَمْرُ اُمُّ الخَبآئِثِ.»(۳)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «شراب، مادر و مایه و منبع تمام پلیدی ها است.»

۱-) ارمغان ۲ هنوز چاپ نشده است.

۲-) توضیح المسائل محشی:۱/۹۴.

۳-) کنزالعمال: ۱۳۱۸۳

ص: ۱۷۲

! عَنْ نَبِيِّ اللهِ صلى الله عليه و آله و سلم:«مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ جَلَسَ طآئِعاً عَلىٰ مائِدَهٍ يُشْرَبُ عَلَيْهَا الخَمْرُ.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «ملعون است، ملعون است کسی که با میل خود بر سفره ای که در آن شراب استفاده می شود، بنشیند.»

۲۴/۸ . کودک و فیلم و سریال های مبتذل

متأسفانه فیلم های مبتذل، سریال های ضدّ اخلاقی، بازی های مخالف عفّت، برنامه های تلویزیون های بیگانه، ماهواره ها، اینترنت و سایت های ناسالم و... کانون خانواده ها را متلاشی، اخلاق و انسانیّت، عفّت و معنویّت و امنیّت عمومی را تباه کرده اند؛ ما نمی گوییم که از علم و صنعت پیشرفته، و امکانات مدرن استفاده نشود، استفاده های علمی، هنری، سیاسی، و... گزینه ای است سالم و ارزشی امّا استفاده های نامعقول و نامشروع خطرناک است که عفّت فرد و جامعه را بر باد می دهد.

رسالت خانواده ها، مدرسه هاو... درباره ی کودکان، نوجوانان و جوانان به ویژه دختران و زنان، بسیار مهم و سنگین است، و باید فیلم های سالم، کتاب های دینی، سی دی های آموزشی سالم و... را جایگزین کنند. این یک رسالت و مسئولیت است.

(يآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَ)...(۲)

«ای کسانی که ایمان دارید خود و خانواده هایتان را از آتش جهنم نگه دارید...»

۱-) بحار: ۷۹/۱۴۱/۵۳.

۲-) التحریم؛۶۶

ص: ۱۷۳

۲۵/۸. کودک و خطر وسواس

برخی کودکان و جوانان دچار مرض خطرناک وسواس می شوند که باید با تدبیر درست از شر آن نجات پیدا کنند.

هر نوع وسواس (مثـل وسواس در عقیـده، وسواس در عبـادت، وسواس در شـست وشو، وسواس در اخلاق و برخوردهای اجتماعی و...) از نظر اسـلام مردود است و باید به مداوای روان شناسانه و علاج مناسب آن پرداخت و نیز باید به خدا پناه برد و با عمل کردن به دستور اسلام و فتوای مراجع تقلید از آن مهلکه نجات یافت.

(بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحیمِ.

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ. مَلِكِ النَّاسِ. إِلٰهِ النّاسِ. مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ. الَّذِی یُوَسْوِسُ فِی صُدُورِ النَّاسِ. مِنَ الْجِنَّهِ وَ النَّاسِ. (۱))

(بگو [ای پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم:] پناه می برم به پروردگار بشـر، پادشاه آدمیان، معبود انسان ها از شر وسوسه ی شیطان، آن خنّاسی که در سینه های مردم وسوسه و خراب کاری می کند از اجنّه و انسان ها).

۲۶/۸. کودک و میهمانی حرام

برخی مردم وقتی دعوت می شوند فرزندان و خانواده شان را بدون دعوت برای صـرف غذا می برند که از نظر اسلام این عمل حرام است.

! عَنِ الصّادِقِ علیه السلام:«إِذَا دُعِیَ أَحَدُکُمْ إِلَیٰ طَعَامٍ فَلایُتْبِعَنَّ وَلَدَهُ فَإِنَّهُ إِنْ فَعَلَ حَرَاماً وَ دَخَلَ عَاصِیاً»(۲)

۱-) سوره الناس ۱-۶

۲-) وسائل الشیعه:۱۶/۴۹۳؛ مکارم الاخلاق: ۱۴۷.

ص: ۱۷۴

امام صادق علیه السلام: «هرگاه یکی از شما برای غذایی دعوت می شود نباید فرزندش [که دعوت نشده است] را با خود ببرد که اگر چنین کند [و میزبان راضی نباشد] هم ورود کودک به آن مجلس گناه است و هم آن چه می خورد حرام است.»

داستان عجیب

شخصی با فرزند شش ساله اش به مهمانی رفت، یک نفر گفت: شما کودک را بدون دعوت آورده اید غذا برای او حرام است، آن مرد با فرزندش بدون صرف غذا از کنار سفره برخاست و رفت، هر چه حاضرین و صاحب خانه تقاضا کردند برنگشت.!!! خود تنبیهی سریع...

۲۷/۸ . کودک و وفای به عهد و پیمان

اسلام وفای به عهد را جداً مورد توجه قرارداده است، به ویژه درباره ی کودکان؛ زیرا خُلف وعده با آنان بسیار بدآموزی دارد و کودک را عهدشکن بار می آورد.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«أَحِبُّوا الصِّبْیانَ وَ ارْحَمُوهُمْ وَ إِذا وَعَدْتُمُوهُم فَفُوا لَهُمْ...»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «کودکان را دوست بدارید و بر آنان رحم کنید، هرگاه به آنان وعده کردید، به وعده ی خود وفا کنید زیرا از نظر آنان شما روزی دهنده شان هستید.»

۱-) وسائل الشیعه:۱۶/۴۹۳؛ مکارم الاخلاق: ۱۴۷.

ص: ۱۷۵

! عَنِ النَّبِیِّ ۷:«إِذَا وَاعَدَ أَحَدُکُمْ صَبِیَّهُ فَلْیُنْجِزْ.»(۱)

پیـامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم: «هرگـاه یکی از شـما به کودک خود وعـده ای داد بایـد به آن وفـا کنـد.» [واگر وفا نشود دروغ پردازی، عهدشکنی و فریب کاری درکودک رشد می کند، آن گاه عظمت والدین و ارزش های دینی را تحقیر خواهندکرد.]

۲۸/۸. گشت و گذار خطرناک کودک

اسـلام با توجه به نیازهای بشر و برای پیشگیری از ضررهای جسمی و روانی حتی به ساعت های گشت وگذار کودکان توجه داشته است.

! عَنِ النَّبِیِّ الاکْرَمِ ۷:«إِحْبِسُوا صِبْیانَکُمْ حَتّیٰ تَذْهَبَ فَوْعَهُ العِشَآءِ فَإِنَّهَا سَاعَهٌ تَخْتَرِقُ فِیهَا الشَّیَاطِینُ.»(۲)

پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله و سـلم: «کودکان خود را در خانه نگه داریـد تا پاسـی از شب بگذرد؛ زیرا در این هنگام [اول شـب خصوصاً در جاهای خلوت و جاهای آلوده و میکروبی] شیطان های [بدکار و آلوده] به گشت وگذار می پردازند.»

! در روایت دیگری دارد که وقتی ساعتی از اول شب سپری شد گشت وگذار اشکال ندارد.(۳)

۲۹/۸. نفرین به فرزند

انسان های بی فرهنگ گاهی فرزنـدان شان را نفرین می کننـد که کار زشتی است. نفرین و دعای والدین درباره ی فرزندان زود به اجابت

۱-) مستدرک الوسائل:۲/۶۲۶

۲-) سلسله الاحادیث الصَّحِیحه: ۹۰۵.

۳-) سلسله الاحادیث الصَّحِیحه:۴۰.

ص: ۱۷۶

می رسد، بنابراین زبان نفرین را نباید بگشایند، بلکه همواره باید در حق شان دعا کنند و خیر و سعادت آنان را از خدا بخواهند.

!عَنِ الامام الصّادِقِ علیه السلام:«أَیُّما رَجُلٍ دَعا عَلیٰ وَلَدِهِ أَوْرَثَهُ الفَقْرُ»(۱)

امام صادق علیه السلام: «هرکسی که برای فرزندش نفرین و دعای بد کند به مصیبت فقر و تنگدستی گرفتار خواهد شد.»

۳۰/۸ . دشنام دادن به فرزند

مسلمان وارسته در تمام حالات می کوشد تا خوب سخن بگوید و حتی در موقع خشم و غضب از فحش و دشنام اجتناب می کند، در کانون گرم و نور افزای خانواده باید مؤدب سخن گفت تا در جامعه این روش خداپسندانه بیشتر رواج پیدا کند. خدای سبحان می فرماید...(:وَ قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً)...(۲)... (و با مردم خوب و نیکو سخن بگویید)... .

! عَنْ أَمیرِ المُؤْمِنینَ عَلیٍّ علیه السلام:«مَا أَفْحَشَ کَرِیمٌ قَطُّ.»(۳)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «انسان بزرگوار هرگز [در هیچ شرایطی لب به سخن زشت نگشاید و] دشنام ندهد.»

! عَنِ الامام الباقِرِ علیه السلام:«إِنَّ اللّٰهَ یُبْغِضُ الفَاحِشَ المُتَفَحِّشَ.»(۴)

امام باقر علیه السلام: «همانا خدا انسان فحش دهنده، ناسزاگو و بد دهن (یا دشنام شنو) را دشمن می دارد.»

۱-) بحار:۱۰۴/۹۹/۷۷.

۲-) البقره ؛۸۳.

۳-) غررالحکم: ۹۴۷۸.

۴-) کافی:۲/۳۲۴.

ص: ۱۷۷

افسوس بر آن پـدر و مادر و اسـتاد و معلمی که به فرزنـدان یا شاگردانش فحش دهـد که گناهی است نابخشودنی و حربه ای است برای بـدآموزی. و نیز اگر والدین به یکدیگر و معلمان به همدیگر دشـنام دهند؛ دیگران از آنان چه گونه ادب و انسانیت را خواهند آموخت.؟!!!

لطیفه:

به پیش نماز مسـجد خبر دادند که فلانی همسـر و فرزندانش را بسیار دشنام می دهد. روحانی بزرگوار ضمن صحبت های زیاد با او یادآور شد که نباید به همسر و فرزندانش دشنام دهد، آن مرد با خون سردی گفت: این فلان شده ها دروغ می گویند، من آن فلان فلان شده ها را کی فحش و دشنام دادم؟...!!! .

۳۱/۸ . کودک و شرمِ سالم

از برجسته ترین صفت های ارزنده، حیا و شرم است که ریشه در شخصیت فرد و کرامت خانواده دارد.

والدین و آموزگار باید فرزندان را به حیا و شـرم وادارند و از مزایای سـعادت گستر حیا در رشد شخصـیّت آنان سخن بگویند، زیرا حیا از دیدگاه عقل و دین، ارزنده است. در وصف حیا آیات و روایات فراوانی وجود دارد که به یادآوری برخی بسنده می شود.

! عَنْ رَسولِ اللهِ الاعْظَمِ٧:«الحَیآءُ هُوَ الدِّینُ کُلُّهُ.»(۱)

پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «حیا و شرم، همه ی دین است.»

۱-) کنزالعمال: ۵۷۶۱.

ص: ۱۷۸

! عَنْ الامام أَمیرِ الْمُؤْمِنینَ علیه السلام:« الْحَیآءُ مِفْتَاحُ كُلِّ خَیْرٍ.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «شرم و حیا کلید همه ی خوبی هاست.»

! عَنِ الامام الْحَسَنِ علیه السلام:«لَّا حَیآءَ لِمَن لَّا دِینَ لَهُ.»(۲)

امام حسن علیه السلام: «حیا و شرم ندارد کسی که دین ندارد.»

بایـد توجه داشت که شـرم و حیـا سه قِسم است: ۱. شـرم و حیا از خداوند. ۲. شـرم کردن از مردم. ۳. شـرم و حیـا از خود و ایمان و وجدان خود. این گونه خجالت کشـیدن درباره ی کارهای خلاف شـرع و خلاف عقل وظیفه ی مقدسی است و از ایمان و معنویّت انسان سرچشمه می گیرد.

البته حیـایِ سالم و عفت دو صـفت ارزنـده و سـعادت آفرینی است که با هم ارتباط مسـتقیم دارنـد چنانچه در کلام امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

!عَنِ الامام أَمیرِ الْمُؤْمِنینَ عَلیٍّ علیه السلام:«سَبَبُ الْعِفَّهِ الْحَیآءُ.»(۳)

امیرمؤمنان علیه السلام: «علت و سبب پاکدامنی حیا و شرم است.»

اما نباید غافل بود که شـرم و حیا در همه جا معقول نیست، اگر فرزند شما از شرم و حیای سالم برخوردار نباشد یا آن که در همه ی موارد خجالت بکشد آینده ی درخشانی نخواهد داشت و برای خودش رنج آور و برای شما ناگوار و تلخ خواهد بود.

۳۲/۸ .کودک و شرم و حیای ناسالم

از دیدگاه اسلام اگر انسان بسیار خجالتی باشد و در هرجا و هر مورد

۱-) غررالحکم: ۳۴۰.

۲-) بحار: ۷۸/۱۱۱/۶.

۳-) بحار: ۷۸/۱۱۱/۶.

ص: ۱۷۹

شرم و حیای افراطی داشته باشد جداً نامشروع و ناپسند است. در این جا به برخی موارد اشاره می شود:

۱. در شهادت حق، جهاد، مبارزه و بیان حقیقت نباید خجالت کشید.

۲. از درس خواندن و علم و کمال آموختن نباید از کسی شرم کرد.

۳. در یادگرفتن و یاددادن مسائل شرعی نباید شرم داشت.

۴. با رعایت آداب و احکامِ اسلامی در مهمان نوازی و خدمت به مهمان نباید خجالت کشید به شرطی که نامحرم حضور نداشته باشد.

۵. در قدردانی و خدمت به والدین، علما، اساتید و... نباید شرم کرد.

۶. در انجام واجبات و ترک محرمات نباید از کسی حیا کرد.

۷. در کار کردن [اگرچه کارهای محقّرانه باشد] نباید شرم داشت.

۸. در ازدواج کردن و فرزند بیشتر داشتن نباید شرم کرد.

۹. در خوردن و آشامیدن و استفاده ی مشروع نباید خجالت کشید.

۱۰. در اعتراف به ندانستن چیزی را که نمی داند نباید شرم کرد و ... .

اسلام این گونه خجالت ها و شرم ها را با صراحت نکوهش کرده است و آن را مایه ی ذلّت، جهالت، ناتوانی و بی خردی دانسته است.

! عَنْ الامامِ أَمیرِالْمُؤْمِنینَ علیه السلام:«الْحَیآءُ مَحْرَمَهٌ.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «حیا و کم رویی محرومیت زاست.»

۱- ۱) غرر الحکم: ۱۳۹

ص: ۱۸۰

! عَنْ أَميرِ الْمُؤْمِنينَ عَلىٍّ عليه السلام:«الْحَيآءُ يَمْنَعُ الرِّزْقَ»(۱)

امیرمؤمنان علیه السلام: «حیا و شرم کردن و خجالت کشیدنِ بی جا و بی مورد مانع رزق و روزی می شود.»

۳۳/۸ . نشانه های بلوغ پسران و دختران

علائم و نشانه های بلوغ و تثبیت تکالیف شرعی پسران در فقه و مذهب جعفری، این گونه بیان شده است.

! عَنِ الامام الباقِرِ عليه السـلام:«الْغُلامُ لَايَجوزُ أَمْرُهُ فِى الشِّرَآءِ وَ الْبَيْعِ، وَ لَايَخْرُجُ مِنَ الْيُتْمِ حَتّى يَبْلُغَ خَمْسَ عَشَرَةَ سَنَةً أَوْ يَحْتَلِمَ أَوْ يُشْعِرَ أَوْ يُنْبِتَ قَبْلَ ذٰلِكَ»(۲)

امام محمّـد باقر علیه السـلام: «اقدام پسـر بچه در [قلمرو] خرید و فروش جایز [و معتبر] نیست [زیرا هنوز بالغ نشده است] و از نابالغی بیرون نمی آید مگر آن گاه که ۱۵ ساله شود [از سال قمری] یا منی از او بیرون بیاید یا موی [زِبر] در اندام مردانه اش برویَد... .»

اما دخترها هرگاه ۹ ساله شدند یا حیض شوند، یا موی [زِبر] در شـرمگاه شان برویَد بالغ می شوند و تکالیف شـرعی بر آنان واجب میشود.(۳) [توجّه به این امر از وظایف والدین است.]

۱-) غرر الحکم: ۱۳۹

۲-) وسائل الشیعه؛۱/۴۳؛ الکافی:۷/۲۱۹۷.

۳-) برگرفته از فتاوای مراجع تقلید.

ص: ۱۸۱

۳۴/۸ .کودک و تشویق به کار و حرفه

گفته شد که کودک را به کار اجباری و کارهای خلاف شـرع و نامناسب [و آنچه که ضرر جسمی، روحی و شخصیتی داشته باشد] نبایـد گماشت و نبایـد کار، مانع تحصـیل گردد. اما تشویق نوجوانان و جوانان به کارهای مناسب و کمال های ارزنده یک وظیفه و یک ضرورت است.

فرزنـدان را نبایـد بی کار، بی مسـئولیت، تنبل و عزیز پرورده بار آورد که آینـده ی تلخی خواهنـد داشت. [البته درس خوانـدن خود بهترین و ارزنده ترین کار است] در این باره بعداً اشاره هایی خواهیم داشت.

۳۵/۸ . کودک و منع معامله

در برخی موارد اسـلام به کودکان اجازه خرید و فروش را نمی دهد و با توجه به پیامدهای منفی آن، از معامله ی کودکان [پیش از بلوغ اعم از دختر و پسر] جلوگیری فرموده است.

! عَنْ أبی عَبْدِاللهِ الصّادِقِ علیه السلام:«نَهی [رَسُولُ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم] عَنْ کَسْبِ الغُلامِ الصَّغیرِ...»(۱)

امام صادق علیه السـلام:«[پیامبرخدا صـلی الله علیه و آله و سـلم] از پیشه وری [برخی معاملات] پسر بچه ی کوچکی که خود دارای حرفه ای دستی نیست نهی فرموده است،زیرا هرگاه مالی برای فروش و کسب نداشته باشد تن به دزدی خواهد داد.»

۳۶/۸ . کودک و کار اجباری

گاهی والدینِ بی فرهنگ، خلاف کار و بی مسئولیت به جای تربیتِ

۱-) وسائل الشیعه:۱۷/۱۶۳؛ التهذیب:۶/۳۶۷.

ص: ۱۸۲

سالم، دانش پروری فرزندان و سایر نیازهای آنان، آن ها را به کارهای اجباری، طاقت فرسا و احیاناً خلاف شرع و خطرناک می گمارند، که ستمی است بس بزرگ و خیانتی است بس وحشت زا.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«وَیْلٌ لِأَوْلَادِ آخِرِالزَّمانِ مِنْ آبَآئِهِمْ. قِیلَ مِنْ آبَآئِهِمُ الْمُشْرِکِینَ؟ قَالَ: لا، مِنْ آبَآئِهِمُ الْمُؤْمِنِینَ الَّذِینَ لایُعَلِّمُونَهُمْ شَیْئاً مِنَ الفَرآئِضِ وَ إِذَا تَعَلَّمُوا مَنَعُوهُم وَ رَضُوا عَنْهُمْ بِعَرَضٍ یَسِیرٍ مِنَ الدُّنْیا فَأَنَا مِنْهُمْ بَرِیءٌ وَ هُمْ مِنِّی بُرَآءُ.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «وای بر فرزندان آخرالزمان از دست پدرانشان، عرض شد از دست پدران مشرک شان؟ فرمود: نه از دست پدران مؤمن شان، که هیچ چیزی از واجبات را به آنان نمی آموزند و اگر آن ها خود چیزی بیاموزند، پدرانشان آن ها را جلوگیری می کنند و به استفاده ی ناچیزی از متاع دنیا از آنان راضی هستند، پس من از آن ها بیزارم و آنان از من بیزارند.»

سازمان حقوق بشر، یا سازمان یونیسف دراین باره مسائلی را مطرح کرده اند، در حالی که قرآن، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلمو ائمه ی معصومین علیهم السلام از چهارده قرن پیش تر این حقیقت را بسیار عالی بیان داشته اند.

تا این جا جهان پرنشاط و دل انگیز کودک را به تماشا نشستیم، حال گامی فراتر گذاشته، جلوه ای از جهان شکوفای نوجوان و جوان را به نظاره خواهیم نشست.

۱-) مستدرک الوسائل؛۲/۶۲۵

ص: ۱۸۳

فصل نهم: «پرتوی از رسالت نوجوانان و جوانان»

اشاره

در این فصل، فرازهایی از افق تابناک زندگی و زندگانی نوجوانان و جوانان را در چشم انداز قرار خواهیم داد تا در بهارستان زندگی، جوانه های امید شکوفا شوند و شکوفه ها بارور گردند.

۱/۹. جوان و مربّی لایق

هرگاه نوجوانان درس می خوانند، مربی لایق و روان شناس بلکه روان کاو باید استعداد، سلیقه، فکر، اندیشه، عشق و شوقِ آنان را ارزیابی کند و پس از دوره ی عمومی، آنان را به سمت و سوی مناسب سوق دهند تا در همان مسیر به حد تخصص برسند؛ و باید به روش کارشناسانه درک کرد که آیا این نوجوان و جوان می خواهد سیاست مدار شود، یا مهندس، پزشک، روان شناس، جامعه شناس، حقوق دان، روحانی، مجتهد، محقق، پژوهش گر، هنرمند، تاجر و... آن گاه او را وادارد که به طور مناسب انتخاب رشته کند و منظم و هدفمندانه حرکت کند تا با دو بال نیرومند استعداد و اشتیاق پرواز کرده به قله های بلند دانش،کمال و هنر دست یابد.

ص: ۱۸۴

۲/۹. جوان و همّت بلند و هدف عالی

از مهم ترین وسایل پیشرفت و ترقی فرد و جامعه، داشتن اهداف والا و مشروع و معقول است. هر انسانی در زندگی و زندگانی دارای هدف یا اهدافی است، اگر کسی هدف نداشته باشد، جاهل، نادان و احمق خواهد بود، اما برخی اهداف پست و ذلّت بار و دور از عقل و منطق و احیاناً خلاف شرع دارند، که جداً خطرناک است.

در زندگی و زندگانی شرافت مندانه، تنها کسی موفق است که با همت بلند، اهداف عالی را انتخاب کند و در رسیدن به آن از هیچ تلاشی فروگذار نکند. آری هدف والا، همّت بلند می خواهد، به قول شاعر:

«همت بلند دار که مردان روزگار	از همت بلند به جایی رسیده اند»

! عَنْ أَميرِ الْمُؤْمِنينَ عَليٍّ عليه السلام:«اَلْمَرْءُ بِهِمَّتِهِ لا بِقُنْيَتِهِ.»(۱)

امام علی علیه السلام: «(ارزشِ) انسان به همّت والای اوست نه به ثروتش.»

! عَنِ الامامِ الْباقِرِ علیه السلام:«لا شَرَفَ كَبُعْدِ الْهِمَّهِ.»(۲)

امام باقر علیه السلام: «هیچ شرافت و افتخاری چون بلند همّتی نیست.»

۳/۹. جوان و اُمید

در تحوّلات زندگی برخی انسان ها به خاطر گناه، فساد و قانون شکنی از رحمت خدا مأیوس می شوند، و برخی در اثر شکست و نیز عدم موفقیت، رشته های امید را از دست می دهند، آنان باید بدانند که یأس

۱-) غررالحکم: ۲۱۶۷.

۲-) بحار؛ ۷۸/۱۶۵/۱.

ص: ۱۸۵

بسیار خطرناک است، انسان مسلمان در هیچ شرایطی نباید از عنایات خداوند و زمینه های خدادادی مأیوس شود.

تنها با اُمیـد است که چرخ های زنـدگی می چرخد. نااُمیدی از خداوند مایه ی شـکست و بدترین گناه است؛ و ناامیدی از خود نیز ذلّت بار و مانع پیشرفت انسان است.

! عَنْ أَميرِ الْمُؤْمِنينَ عَليٍّ عليه السلام:«كُلُّ قانِطٍ آيِسٌ.»(۱)

امام امیرمؤمنان علیه السلام: «هر ناامیدی مایه ی ناکامی و شکست است.»

! عَنْ أَميرِ الْمُؤْمِنينَ عَليٍّ عليه السلام:«قَتَلَ الْقُنُوطُ صاحِبَهُ.»(۲)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «ناامیدی صاحب خود را می کشد.»

اما باید دانست که اُمید بستن به مردم عادی مایه ذلّت و خواری است.

! عَنِ الامام محمَّدٍ الباقِرِ عليه السلام:«خَيْرُ الْمَالِ الثِّقَةُ بِاللهِ، وَ الْيَأْسُ مِمَّا فِی أَيْدِی النَّاسِ.»(۳)

امام محمّد باقر علیه السلام: «بهترین سرمایه، اعتماد و امید بستن به خداوند و نااُمیدی از آن چه که مردم دارند، می باشد.»

۴/۹. جوان و هنرهای ورزشی

ورزش های رزمی و هنری که مورد نیاز و سودمند است، از دان هایی است که اسلام به آموختن آن ها فرمان داده است.

۱-) غررالحکم: ۶۸۴۲.

۲-) غررالحکم: ۶۷۳۱.

۳-) وسائل الشیعه:۶/۳۱۵/۳۳.

ص: ۱۸۶

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«عَلِّمُوا أَوْلَادَكُمُ السِّبَاحَةَ وَ الرِّمایَه.»(۱)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «به فرزندان خود شناکردن و تیراندازی بیاموزید.»

در این روایت آموزش شنا و تیراندازی برای فرزندان، به عنوان یک نمونه مطرح شده است یعنی یک سرفصلی است از هنرهای ورزشی و رزمی، با توجه به مسائل مستحدثه و شرایط زمان، جوانان می توانند از آموزش فوتبال، والیبال، بسکتبال و... به عنوان هنرهای مهم ورزشی و تفریحی در سطح عالی بهره مند شوند، و نیز بهره گیری رزمی به عنوان نیروی دریایی که در برخی کشورها یک ضرورت اجتناب ناپذیر و مقدس است جهت دفاع از اسلام و مرزهای اسلامی سزامند است. (مثل قایق ها، کشتی ها، زیردریایی ها و سایر وسایل رزمی دریایی و...) خلاصه آن که در شرایط کنونی مسلمانان به ویژه نسل جوان و ارتش های کشورهای اسلامی پا به پای دشمنان اسلام بلکه جلوتر باید پیشرفت کنند، البته اسلام دستور تجاوز را نداده است اما دفاع امری است مشروع و معقول که به این منظور باید نیرومند شد و برای حفظ اسلام و مسلمین آماده بود.

لطیفه:

جوانی از دوستش پرسید: به کدام یک از هنرهای ورزشی علاقه مند هستید؟!! گفت: شب گردی با دوستان، خواب های صبح و عصر !!!.

۱-) وسائل الشیعه:۶/۳۱۵/۳۳.

ص: ۱۸۷

۵/۹. جوان و آموزش و پرورش

قبلًا بیان شد که آموزش عملی کودک از نخستین روزهای ولادت آنان و از گفتن اذان و اقامه و... در گوش کودک آغاز می شود اما در دوران نوجوانی آموزش های متنوع و پرورش های فوق العاده ای را باید برای آنان در نظر گرفت (آموزش های دینی، مذهبی، اخلاقی، سیاسی، ادبی، هنری، رزمی، ورزشی و...) زیرا نوجوانی دوران رشد شخصیّت انسان است، آن گونه که در دبیرستان برنامه های درسی دختران و پسران سیر صعودی و تکاملی ویژه دارند، سایر آموزش ها و پرورش ها نیز باید همگام رو به ترقّی و تکامل باشند. شایسته است که نوجوانان و جوانان مطالعات جنبی در رشته های ضروری داشته باشند و باید توجه داشت که از فیلم های شهوانی، انحرافی و... و کتاب های گمراه کننده و شبهه ناک نباید استفاده کنند که خطرآفرین و عامل سقوط شان خواهند بود.

۶/۹. دانش نجات از ذلّت

علم و دانش یکی از برجسته ترین وسایل عزت و عظمت است، همان سان که جهل و خرافات مایه ی ذلّت و زبونی می باشد. رسالت والدین ایجاب می کند که فرزندان شان را با فروغ علم از ظلمت کده های جهل، خرافات و ذلت نجات دهند و نیز جوانان باید با ایمان قوی و اراده ی آهنین، قله های بلند دانش را تسخیر کنند. انسان ها اجازه ندارند که در زندگی ذلّت بکشند مگر برای علم آموزی و اندوختن دانش. و چه فصل زیبا و پرباری است فصل جوانی برای آموختن دانش که در

ص: ۱۸۸

صفحات زرّین قلب شان حک خواهد شد.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«مَنْ تَعَلَّمَ فِی شَبَابِهِ کانَ بِمَنْزِلَهِ الرَّسْمِ فِی الحَجَرِ، وَ مَنْ تَعَلَّمَ وَ هُوَ کَبِیرٌ کانَ بِمَنْزِلَهِ الکِتَابِ عَلَی وَجْهِ الْمآءِ»(۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هر کس در جوانیِ خویش دانش بیاموزد همانند حک کردن تصویر در دل سنگ (پایدار) است، و هرکس در بزرگ سالی دانش فراگیرد، همانند نوشتن بر سطح آب است.»

۷/۹. آموزش واجب

آموزش دارای اقسامی است: واجب، حرام، مستحب، مکروه و مباح. و هرکدام دارای جایگاه ویژه ای است که در اسلام بیان شده است. دانستن اصول دین، فروع دین، احکام دین، اخلاق اسلامی و... برای هر مسلمانی واجب است، بنابراین هر خانواده ی مسلمان باید واجبات را به فرزندان شان آموزش دهند، و از آموزش های حرام جلوگیری کنند. همانند بهره گیری از کتاب های گمراه کننده، فیلم های غیراسلامی، کارهای خلاف و ... .

! عَنْ رَسولِ اللهِ الأعْظَمِ٧:«مَنْ لَمْ یَصْبِرْ عَلَی ذُلِّ التَّعَلُّمِ سَاعَهً بَقِیَ فِی ذُلِّ الجَهْلِ أَبَداً.»(۲)

پیامبر عظیم الشأن٧: «هرکسی که به ذلت و خواری دانش آموختن ساعتی [مدت و زمانی] صبر و پایداری نکند، برای همیشه در ذلت و خواری جهل و نادانی باقی خواهد ماند»

۱-) بحار:۱/۲۲۲.

۲-) عوالی اللآلی:۱/۲۸۵/۱۳۵.

ص: ۱۸۹

۸/۹. اسلام و مرز دانش پژوهی

در مکاتب و مـذاهب ساخته ی بشـر مسـئله ی دانش پژوهی دارای حـد و مرزهای خاصـی است. امّا در اسـلام دانش و علم آموختن هماننـد اقیانوس بی ساحل است که محـدودیّت نـدارد، از دیـدگاه اسـلام کلمه ی فارغ التحصـیل جایگاه واقعی ندارد. آغاز و پایان زندگی مرز علم و دانش اندوزی است.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«اُطْلُبُوا العِلْمَ مِنَ المَهْدِ إِلَی اللَّحدِ»(۱)

پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم: «از گهواره (از آغاز زندگی) تا گور در پی اندوختن علم و دانش باشید.» [بنابراین فارغ التحصیل بنایی است بی پایه.]

۹/۹. دانش از سرزمین های دور

از دیدگاه فرهنگ اسـلام و عقل و خرد، به دست آوردن علم و دانش محدوده ی مکانی ندارد، در هر جای دنیا که نور دانش جلوه کند، شایسته است که انسان برای کسب آن بکوشد.

! عَنِ النَّبیِّ الاکْرَمِ٧:«اُطْلُبُوا العِلْمَ وَ لَوْ بِالصِّین.»(۲)

پیامبر بزرگوار اسـلام صلی الله علیه و آله و سلم: «علم و دانش را اگر چه در چین (دورترین نقطه جغرافیایی از مدینه منوّره) باشد به دست آورید.»

[برخی گفته انـدکه منظور تکنیـک و صـنعت و علوم روز است که در چینِ آن روز رونق داشت، پیـامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم فرمان فراگیری آن را داده است.]

۱-) نهج الفصاحه: ۶۴/ح ۳۲۷.

۲-) کنزالعمال: ۲۸۶۹۷.

ص: ۱۹۰

لطیفه:

سه نفر جوان، بـدون اجازه ی والـدین عازم خارج شدنـد. وقتی که در مرز گرفتار شدنـد، گفته شـد که بدون اجازه ی والدین سـفر کردن حرام و گناه است. یکی از آن جوان ها گفت: امر خـدا و پیامبر مهم است یا امر پـدر و مادر؟ مگر خـدا نگفته است علم را به دست آوریـد از ایتالیای ژاپن!!! من می خواهم آن جا درس بخوانم.!!! رفیقش در گوش او گفت:کله خراب! بگو استرالیای ژاپن!!!. [آنان نمی دانستندکه در حدیث سرزمین چین گفته شده است و دارای شرایطی است]

۱۰/۹. علم از هر آموزگار

با توجه به اهمّیت علم و دانش است که اسلام فراگیری آن را آزاد گذاشته است تا از هرکسی بتوان آن را فرا گرفت.

! عَنْ أَمیرِالمؤْمِنینَ علیه السلام:«لاتَنْظُرْ إِلی مَنْ قَالَ، وَانْظُرْ إِلی مَا قَالَ.»(۱)

امیرمؤنان امام علی علیه السـلام: «به شـخص گوینده [و شخص معلم که اگرچه واجدالشرایط نباشد] نگاه نکن، بلکه به اصل مطلب و مطالب علمی و حکیمانه توجّه و نگاه کن.»

۱۱/۹. جوان و آگاهی از زمان خود

هدف داری و کمال آموزی ارتباط مستقیم با نیازها و شرایط زمان دارد، در سابق مردم با وسایل عادی و ابتدایی زندگی می کردند امّا امروزه مدرن ترین وسایل و تکنولوژی پیشرفته، زندگی مردم را در اختیار گرفته

۱-) کنزالعمال: ۴۴۳۱۸، ۴۴۳۹۷.

ص: ۱۹۱

است و باید هر کسی افزون بر دانستن روش بهره برداری از آن ها، باید به فکر ساختن وسایلی پیشرفته تر از آن ها باشند، گرچه در عصر ماشینیزم در برخی کشورها یا حداقل روستاها دامداری سنتی، کشاورزی سنتی، کسب و کارهای سنتی و زندگی سنتی کاملاً حاکم است امّا پیشرفت برق آسای تکنیک و صنعت به زودی فراگیر و مسلّط خواهد شد. لذا جوانان با شرایط مترقّی عصر و زمان خود باید رشد کنند و صفحات جدیدتری را بگشایند. اسلام این حقیقت را به صراحت بیان داشته است.

! عَنِ الامامِ الصّادِقِ علیه السلام:«العَالِمُ بِزَمَانِهِ لاتَهْجُمُ عَلَیْهِ اللَّوَابِسُ.»(۱)

امام صادق علیه السلام: «هر کسی که شرایط و مقتضیاتِ زمانش را بشناسد، آماج اشتباهات قرار نگیرد.»

۱۲/۹. جوان و عصر شتاب

روزگاری مردم با کمترین امکانات زندگی شان را سر و سامان می دادند اما امروزه با بیشترین و مدرن ترین امکانات به سامانی نمی رسند، پس باید با شرایط روز، سرعت و شتاب زمان در حرکت بود.

! امیرمؤمنان (صَلواةُ اللهِ عَلیْهِ) می فرمایند: «فرزندان خویش را مقیّد به آداب خود نکنید زیرا آنان برای زمانی غیر از زمان شما آفریده شده اند.»(۲)

پس با توجه به شرایط زمان که زمانِ سرعت و شتاب است، نوجوانان و جوانان باید با برنامه ریزی مدرن و دقیق راه های دور را نزدیک کنند و

۱-) تحف العقول: ۳۵۶.

۲-)

ص: ۱۹۲

همگام با پیشرفت های زمانی، مکانی، سیاسی و... گام بردارند مثلاً به این برنامه ها و نظم آفرینی ها توجه کنند:

۱. برنامه ریزی منظم و دقیق و تقسیم اوقات داشته باشند.

۲. کلیه کارها را درجه بندی کنند. [اهَمّ و مهم را در نظر بگیرند]

۳. از کارهای مصرفی و بی نتیجه بپرهیزند. [و از لهو و لعب جداً خودداری کنند.]

۴. فن و روش تُندخوانی را که بسیار سودمند است، بیاموزند.

۵. از فن و روش تُندنویسی که کمالِ والایی است، استفاده کنند.

۶. در هرکاری نخست تفکر و تدبیر، سپس انتخاب و اجرایی نمایند.

۷. در انتخاب نباید عجله کرد، اما پس از انتخاب در انجام عمل باید جدّیت و سرعت به خرج داد تا هر چه زودتر به نتیجه برسد.

۸. با انتخاب مشروع؛ هر برنامه و کاری را باید با استقامت و پایداری به کمال رساند. و به چند کار نباید پرداخت (که همه کاره بیکاره است.)

۹. از شاگردی باید آغاز کرد و با همت بلند باید استاد شد و نباید اسیر کار ضعیف گردید. زیرا تا فن و حرفه ی انسان، ضعیف باشد انسان اسیر اوست و هرگاه قوی شد، خادم و تحت فرمان انسان خواهد شد.

در موارد یاد شده و صدها مورد دیگر با سستی و تنبلی نمی شود دست یافت، اما با نظم، جدّیت و تلاش آری.

ص: ۱۹۳

۱۳/۹. جوان و مطالعه ی جنبی (روش جدید مطالعه)

هر کسی افزون بر درس، کار و مصروفیّت ها، باید برنامه ی ویژه ی مطالعه ی جنبی داشته باشد و اوقات مطالعه را نیز باید مدیریت کند، مثلاً کسی که هیچ برنامه ی مطالعه ندارد، یکباره توان زیر بار رفتن آن را نخواهد داشت ولی می تواند هر کتاب تازه ای را که به دست می آورد، یک بار فهرست آن را بخواند، سپس چند موضوع انتخابی آن را مطالعه کند، نخست در هر روز ۱۰ دقیقه پیش از ظهر، ۱۰ دقیقه بعدازظهر و ۱۰ دقیقه شب مطالعه کند، آن گاه به تدریج بر آن بیافزاید تا آن که لذت مطالعه را درک کند و با نشاط و شوق پنجره های دانش را فراروی خویش باز کند. [کسی که با قرآن و کتاب سروکار ندارد به خودش ستم می کند.]

۱۴/۹. جوان و روزنامه ها و مجلات و...

جوانان خردمند باید روزنامه ها، هفته نامه ها، ماه نامه ها و مجله های علمی، سیاسی، اقتصادی، فکری، فرهنگی و... را مطالعه کنند.

برخی از مردم از روزنامه ها فقط صفحه ی حوادث، یا ورزش و یا صفحه ی اعلانات را مطالعه می کنند، نباید به آن ها بسنده کرد، بلکه سایر صفحات را نیز باید خواند. و عده ای هیچ گونه سروکار با کتاب و نشریات ندارند این گونه بی توجهی یا بی تفاوتی از هر نظر زیان آور است.

البته استفاده ی درست از فضاهای مجازی و وسایل مدرن بهترین جایگزین نشریات خواهند بود که نیز نیاز به مدیریت آگاهانه دارد.

ص: ۱۹۴

۱۵/۹. جوان و رادیو و تلویزیون

در هر زمـانی به ویژه در زمان حساس کنونی هر کسـی به خصوص نسل جوان از رادیو، تلویزیون و سایر رسانه ها و تکنولوژی روز استفاده عاقلانه، مدبرانه و سودمند باید داشته باشند.

اما بهره گیری از برنامه های خلاف شـرع و رقص و ساز نه تنها گناه که ضـررهای فراوان جسـمی، فکری، روحی و روانی و... دارد، بنابراین اسـتفاده از برنامه های آموزنـده، فیلم و سـریال های مشـروع و مفید و... خوب است ولی نباید زیاده روی کرد، زیرا افراط و تفریط مایه ی ذلت و بدبختی است. در هر برنامه ی مناسب، اعتدال و میانه روی را باید رعایت کرد.

متأسـفانه برخی اسیر و دلبـاخته ی تلویزیون و... می شونـد و از کارهـای اساسـی و حیاتی فردی، خانوادگی و اجتماعی خود باز می مانند.

اشاره به یکی از ضررهای تلویزیون و...

محققان گفته انـد کسانی که در شـبانه روز بیش از ۳ ساعت تلویزیون نگاه کننـد دو برابر از کسانی که تلویزیون نگاه نمی کننـد به مرگ زودرس گرفتار می شوند؛ همچنین پژوهشـگران بیان داشته اند که از جمله سه کار بیش تر عامل مرگ زودرس می شوند: ۱. زیاده روی در تماشای تلویزیون. ۲. زیاده روی در رانندگی. ۳. زیاده روی در کار با رایانه وکامپیوتر.(۱)

۱-) تلویزیون ایران، شبکه ی اول سیما،۵/۴/۱۳۹۳ ساعت ۱۴:۳۰ دقیقه.

ص: ۱۹۵

۱۶/۹. جوان و ماهواره

پیشرفت های رو به گسترش علمی و صنعتی بشر، فضاهای شگفت انگیزی را ایجاد کرده است. در صدر همه، ماهواره که چشم حیرت زده ی دنیا را به خود خیره ساخته است؛ منطقِ گریزِ از ماهواره یا هر وسیله ی پیشرفته ی دیگر درست نیست بلکه با منطق ستیزِ سالم باید پیروز شد آن هم نه ستیزِ منفی و نفی آن ها بلکه ستیز با برنامه های ضد بشری و ضد ارزشی آن ها و بهره برداری سودمند از آن ها زیرا آن سان که فواید فراوانی در وجودآن نهفته است زیان های خطرناکی نیز در پشت پرده و نقاب آن پنهان است. بدون تردید خردمندانِ متعهد و خودساخته برترین استفاده ها را از ماهواره می کنند، اما انسان های نامطلوب اسیر بی اراده ی برنامه های مبتذل و خطرناک آن شده اند که فاجعه ای است بس وحشت زا.

و به صراحت باید گفت: که ایستگاه های گرداننده و هدایت کننده ی ماهواره بسیار وحشتناک عمل کرده اند و پنجره های ضد بشری و ضد ارزشی را گشوده اند که هر کدام یک پرتگاه سقوط خواهند بود، اما خوشبختانه برخی شبکه های علمی، فرهنگی، دینی، هنری و... به همّت تشکّل های سالم و انسان های وارسته به کار افتاده اند که در جهت ارزش ها برترین راه و روش را فراراه بشریت قرار داده اند. بنابراین جوانان باید سروکار با ماهواره داشته باشند، اما باید خوب مدیریت کنند.

در یک جمله باید گفت: ماهواره، اینترنت و هزاران وسایل علمی و صنعتی و تکنولوژی های پیشرفته ی دیگر باید تحت فرمان انسان های سالم

ص: ۱۹۶

باشند نه آن که انسان و ارزش های بشری اسیر آن ها و... .

۱۷/۹. جوان و اینترنت (رایانه)

اشاره

از اینترنت بایـد بهره برداری سـالم و معقول کرد. وقتِ گران بهـا و فرصت های طلایی را نبایـد قربانی برنامه های ناسالم و نامطلوب آن نمود.

اینترنت نبایـد کانون عشق بازی جوانان و پرتگاه ازدواج های آن چنانی و ویرانگر باشد، از اینترنت پنجره های دانش و بینش را باید گشود. پیشرفت های علمی، صنعتی، اخلاقی، اجتماعی و... را در صفحات اینترنت باید به جستجو نشست. نه فسق و فساد و بدبختی، نه معاملات حرام، نه قمـار بـازی هـای مـدرن و...را. [برخی از معـامله هـا، اینترنتی و تلفنی صورت می گیرد که اگر مسائل شـرعی رعـایت نشود کاملاًـ حرام خواهـد بود. گـاهی بـا یـک غفلت، حلالِ خـدا حرام می شود. با تأسف امروز اکثر بازارهای دنیا را ربا و معاملات حرام فراگرفته است.!!!]

آسیب شناسی اینترنت

بـدون تردیـد اگر از اینترنت در جهت علمی، معقول، سالم و درست اسـتفاده شود، دارای فواید فراوانی است و می توان قدرتمندانه راه صـد سـاله را یـک سـاعته پیمود و مسـلماً زمینه های ترقی و پیشـرفت شـگفت انگیز در این وسـیله ی مـدرن و حیرت زا در ابعاد گوناگون به طور وسـیع و گسترده وجود دارد اما در پشت پرده و چهره ی دلربای آن خطرها و ضـررهایی نیز کمین کرده اند و زهر کشنده ی آن قربانی های فراوانی گرفته و خواهد گرفت که به برخی اشاره می شود:

ص: ۱۹۷

۱. اعتیاد و سر سپردگی به آن.

۲. عشق بازی ها، دوست یابی های جاهلانه و خطرساز، مزاحمت ها و... برخلاف عقل وشرع که بر ضد کرامت انسانی است.

۳. تماشای فیلم، عکس، مظاهر فساد و ضد اخلاقی و... .

۴. افراط و زیاده روی که ضررهای جسمی و روانی خواهد داشت.

اینک به مطلبی توجه شما را جلب می کنم.

آسیب شناسی مستند اینترنت (رایانه)

روزنامه ی خراسان به برخی آسیب های رایانه به این شرح پرداخته است که یادآوری آن خالی از فایده نیست:

۱. برخی از رایانه ها گرد و غبار سمی ایجاد می کند که برای بدن مضر است... و این گرد و غبار بر عملکرد دستگاه تناسلی تأثیر می گذارد.

۲. سندروم تونل کارپل: «استفاده ی طولانی از صفحه کلید و موس رایانه، مچ دست وعصب انگشت میانی ملتهب می شود.» سندروم کارپل(cts)

۳. سردرد و میگرن و...

۴. خطر بروز ترومبوز سیاه رگی(dvt) که در اثر لخته شدن خون و رسیدن به ریه ها فرد دچار آمبولی ریه می شود.

۵. خطر زمین خوردن...

در مجموع ۷۸ هزار مورد آسیبِ کار با رایانه در آمریکا ثبت شده است، که بین سال های ۱۹۹۴ و ۲۰۰۶م بوده است.(۱)

۱-) روزنامه ی خراسان شماره ی: ۱۸۷۵۵ دوشنبه۲۰/۵/۱۳۹۳.

ص: ۱۹۸

۱۸/۹. جوان و تلفن همراه

اشاره

از بهترین و مفیدترین تکنولوژی پیشرفته که بالاترین شانس بهره برداری و کاربردی را دارد و مردم عاشقان دلباخته او هستند، تلفن همراه است که رو به گسترشِ اعجاب انگیز است. استفاده سالم از آن جداً سودمند است و درصد بالای مشکلات ارتباطی بشر را حل کرده است.

تلفن همراه همانند بسیاری از وسایل دیگر همانند تلویزیون، کامپیوتر، اینترنت، ماهواره و... دارای دو جنبه ی سالم و ناسالم است و نیاز به مدیریت عاقلانه دارد. از تلفن همراه می توان برترین و ارزنده ترین استفاده و بهره را داشت، از قبیل:

۱. ارتباط تلفنی مناسب برای انجام برنامه های انسانی و لازم.

۲. ارسال پیام های علمی، فرهنگی، تبلیغی، اقتصادی، سیاسی و... .

۳. بهره برداری از قرآن،کتاب، فرهنگ، دانش، صنعت، نیایش و... .

۴. اطلاع رسانی های مناسب در گستره ی بین المللی و جهانی.

۵. استفاده از نرم افزارهای کاربردی، شایسته و مفید. و موارد دیگر.

کسانی که می خواهند از تلفن همراه درست استفاده کنند، شایسته است که همواره این مسائل را به این شرح رعایت کنند:

۱. نباید زیاده روی کنند زیرا افراط و زیاده روی در هر چیز خطرساز، زیان بار و اعتیادآور است.

۲. کسانی که ناراحتی اعصاب یا وسواس دارند جز در موارد ضروری از آن استفاده نکنند.

ص: ۱۹۹

۳. گوشی همراه را نزدیک قلب، آلت تناسلی، سر، صورت و برخی مواضع حساس بدن همیشه و زیاد نباید قرار داد.

۴. در هنگام خواب و مطالعه گوشی را حدوداً یک متر دورتر از خود باید قرار دهند.

۵. اگر از گوشی تنها برای تلفن استفاده شود زیان آن ناچیز است.

تلفن همراه و بهره وری نادرست

متأسفانه برخی انسان ها از تلفن همراه بهره برداری های نامشروع، نامعقول و ناسالم می کنند، از قبیل:

۱. مزاحمت های تلفنی که ستمی است نابخشودنی.

۲. پیامک های رنج آور و... .

۳. پیامک های عاشقانه بین نامحرمان و... .

۴. دوست یابی های نامشروع تا... .

۵. بازی های خشونت آفرین و بازی های خطرناک.

۶. بهره وری از تصاویر مستهجن و کلیپ های صوتی شیطانی.

۷. عکس و فیلم گرفتن از صحنه های حرام و خلاف شرع و مظاهر فساد و نگاه کردن و نمایش دادن آن ها.

۸. از همه بدتر بهره وری خطرخیز از شبکه های فساد انگیزِ اجتماعی.

۹. ازدواج های بی اساس، نامعقول و عاری از مقررات لازم و مشروع.

۱۰. باندسازی های خرابکار و فسادآفرین و... .

۱۱. جاسوسی علیه انسان های متدین و...

۱۲. استفاده کردن از ساز و آواز و موسیقی.

ص: ۲۰۰

کودک و استفاده از تلفن همراه

دسته ای از پژوهشگران در سال ۲۰۰۰ م هشدار دادند که کودکان زیر ۱۶ سال می بایست از تلفن همراه استفاده نکنند؛ زیرا اثر منفی در رشد کودک دارد و حتی موجب کم شدن رشد سرِ او می شود.(۱)

پروفسور «کیل میلد» از دانشگاه اوربرو «کشور سوئد» که مشاور دولت سوئد و رئیس گروه پژوهشی است، می گوید: «در ناحیه ی جمجمه ی کودک استخوان های ضعیفی وجود دارند و نیز سیستم عصبی کودک که رو به رشد است و هنوز کامل نشده است بسیار آسیب پذیر هستند، لذا استفاده کردن کودک از تلفن همراه خطر ابتلا به سرطان مغز را به دنبال دارد؛ و نیز می گوید: استفاده ی دراز مدت و افراطی از تلفن همراه با بیماری های «آلزایمر» و «پارکینسون» بی ارتباط نیست که نیاز به تحقیق بیشتر دارد.»(۲)

دکتر مجید ابهری روان شناس و استاد دانشگاه، در یک بررسی می گوید: «۸۹ درصد تلفن های همراه دست کسانی است که استفاده از آن ضروری، مهم و عمده نیست، تنها ۱۱ ٪ استفاده ها ضروری و مهم است.»(۳)

برخی از آسیب های تلفن همراه

اعتیاد به تلفن همراه، نوع دیگری از خانـدان خرابکار مواد مخّدر و دخانیّات است، با این تفاوت که مواد مخدر اثرات بارز و علنی فیزیکی و

۱-) برگرفته از جوان و تلفن همراه، ص ۶۹ .

۲-) حجاب عزت است... ، ج۳، ص۷۷و ۷۸.

۳-) روزنامه ی خراسان، ۱۸۰۵۲، تاریخ ۲۳/۱۱/۱۳۹۰.

ص: ۲۰۱

جسـمی و روانی خطرنـاکی دارد که زود نمایـان می شونـد، و اعتیاد به تلفن همراه و زیاده روی در آن اثرات مخرّب روانی بیشتری دارد اما اثرات جسمی و فیزیکی آن خزنده و مخفی است.

دکتر وینی کوران کارشناس معروف می گوید: «گوشی های همراه بیشتر از دخانیات قربانی می گیرند.»(۱)

فهرست گونه برخی از ضررهای تلفن همراه عبارتند از:

۱. افزایش نوع خاصّی از تومورهای مغزی ... .

۲. تغییر الگوی خواب ... .

۳. در هم ریختن سیستم اعصاب و آرامش انسان.

۴. کاهش حافظه، بروز آلزایمر و... .

۵. احساس ناراحتی، درد، خارش، صدا و... در گوش.

۶. ایجاد سرطان در مغز.

۷. اعتیاد و دلباختگی به آن، پرخاش گری، کج خلقی، اضطراب، آشفتگی و فروپاشی اخلاقی را به دنبال دارد.(۲)

۸. برخی آن قدر دلباخته می شوند که در جلسات در حضور والدین، داخل مسـجدها و حرم ها و... غرق بازی با صفحه ی کوچک تلفن می شوند و ادب و احترام را کاملاً فراموش می کنند.

۹. تلفن همراه برای جوانان افسردگی ساز است. نخست در زمان اشتغالِ جدی به آن و نرسیدن به برخی از آن مظاهر به اصطلاح

۱-) روزنامه ی خراسان، ۱۷۰۹۲، تاریخ۷/۷/۱۳۸۷.

۲-) برگرفته از کتاب جوان و تلفن همراه، ص ۶۸ تا ۷۸ و صفحات حوادث روزنامه خراسان.

ص: ۲۰۲

دلربـا؛ دوم پس از قطع رابطه با آن، که اگر یک روز تلفن همراه او را بگیریـد چنان افسـرده می شود که گویا همه چیز را از دست داده است؛ برخی را می بینید که تا شارژ کردن گوشی نمی توانند صبر کنند و نگرانی دارند و... .

با مزاحم های تلفنی، پیام، چت و... چه باید کرد؟

هرگاه افراد مغرض، مزدور، بی بنـدوبار و... با تلفن، پیامک، چت و... مزاحم شونـد با دو اقـدام اساسـی تمام رشـته های شان را می توان پنبه کرد و نقشه های شان را نقش بر آب:

۱. به هیـچ عنوان نبایـد پاسـخ داد و بـا سـکوت و بی توجهی ریشه هـای فسـاد را بایـد قطع کرد و به فرموده ی قرآن(وَ إِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَاماً.)(۱) آری جواب جاهلان بی خرد و نادانانِ خرافی سکوت است.

۲. در جریـان قرار دادن مقـام هـای مسـئول (در مخابرات یا نیروی انتظامی و اطلاعات) که در صورت تـداوم مزاحمت دست خیانت شان را با زنجیر قانون ببندند و به حساب شان برسند.

و بدون تردید پاسخ مثبت یا منفی دادن به این گونه تماس ها خطرساز و دردسرآفرین خواهد بود.

تلفن همراه و شبکه های اجتماعی* یا طوفانی در کمین

یکی از برنـامه هـای سـهمگین و خطرنـاکِ تلفن همراه، شـبکه هـای اجتماعی ماننـد واتس آپ و فیس بوک و... است که به شـکل گروهی و

۱-) الفرقان:۶۳.

* (مستندهای خطرناک شبکه ی اجتماعی در ارمغان ۲ بیان شده است.)

ص: ۲۰۳

زنجیره ای عده ای شناس یا ناشناس با افکار و اندیشه های مختلف در چرخش وحشتناک آن قرار می گیرند و با روش سحرانگیزِ آن، به دام گرفتار و یک باره سقوط می کنند. روابط نامشروع و فساد اخلاقی جایگزین ازدواج های مشروع، رفیق های حیله گر جایگزین شوهرهای قانونی می شوند؛ آن گاه بنیادهای اصل و نسب و ارزشی لرزان و کانون های خانوادگی متلاشی می شوند. دختران و پسران نادان با روابط نامشروع و سقوط در لجن زار فساد به بدبختی و روسیاهی دنیا و آخرت گرفتار می شوند. و همچنین است شبهه افکنی و تفرقه انداختن مذهبی که سرانجام آن اسلام ستیزی و تکفیر و ترور شخصیتی و در نهایت کشتار و ترور انسان های بی گناه. این فاجعه ی شیطانی و سوغات غرب توسط تلفن همراه و گوشی های هوشمند یکی از مهم ترین تهاجم های فرهنگی و دینی است که میلیون ها انسان را به زنجیر کشیده است و در نتیجه انسانیت، شرف، حیثیت، معنویت و گاهی حتی جان شان را با خطر مواجه می سازند و باید توجه داشت که افتادن در این جهنم سوزان آسان و ساده اما نجات از آن محال است، جز با تدبیر عاقلانه و اراده ی فولادین.

طوفان مدرن و بی خبری خانواده ها

بیچاره والدین از فاجعه بی خبرند یا کاری از ایشان ساخته نیست تا زمانی که از دست فرزندانِ ناخلف در کام طوفان گرفتار شوند و شاهد سقوط و نابودی خود، خانواده، دختران و پسران شان باشند و از شادمانی دشمنان و اندوه دوستان بسوزند و دود آه شان فضا را تاریک کند.

ص: ۲۰۴

بنـابراین لازم و ضـروری است که به طور عاقلانه از نخستین فرصت ها برای اداره و کنترل فرزنـدان شان اسـتفاده و عظمت و حیثت شان را حفظ کننـد، ! به فرموده امام صادق علیه السـلام: «کودکان یا نوجوانان تان را هر چه زودتر حـدیث بیاموزیـد پیش از آن که مرجئه [دشمنان منحرف] به سراغ شان بروند [و آنان را به بیراهه بکشانند] .(۱)

آهنگ های تلفن همراه

گوشـی همراه دارای آهنگ های اصـلی و سیسـتمی و آهنگ های تزریقی مجاز و غیرمجاز هستند؛ که در روند کارشناسی موسیقی به انواع مختلف (عـادی،کلاسـیک، پـاپ، راک، جـاز، هیپ هاپ و...) شـناخته می شونـد؛ برخی از جالب ترین آهنگ های دینی- مـذهبی اسـتفاده می کنند (همانند قرآن، دعا، لبیک، مدایح، اشـعار و...) اما برخی دیگر از موسـیقی ها، ترانه های عاشـقانه، آهنگ های شیطانی و... استفاده می کنند (مثل: «خوشگله هاش برقصند!!!...» یا «سبزه بناز می آید کوتاه دراز می آید!!!...» یا «یک شب در آغوشم بیا! ...»[مفت و مجانی؟!!!] یا «موی پریشان تو دام شـیاطین شده!!!» و... . [موهای نمایان- رسوایی بانوان، بازیچه ی شـیادان.] انتخاب آهنگ ها نمایان گر شخصیت انسان است.

لطیفه

عزیزی صـحبت می کرد: در نمـاز جمـاعت مسـجد در حـال سـجده رفتن بـودم که گوشـی همراه جوانی زنـگ زد و آهنگی از آن دست. سریعاً

۱-) وسائل الشیعه:۱۲/۲۴۷.

ص: ۲۰۵

گوشی را از کیفش درآورد و روشن کرد و گفت: در مسجد نماز می خوانم، و باعجله گفت: «سبحان ربی الاعلی...»!!! به به چه نماز مدرنیته ای؟!!!.

۱۹/۹. جوان و هنر

اشاره

«فرزندِ هنر باش نه فرزندِ پدر   فرزندِ هنر زنده کند نام پدر»

چه زیباست هنر و چه سرافراز و بلند آوازه است هنرمند.

پیشرفت اعجاب انگیز علم و دانش، ترقّی حیرت زای تکنیک و صنعت، گسترش تکنولوژی مدرن، اکتشاف برخی از راز و رمزهای جهان آفرینش، اختراع وسایل حیاتی و رفاهی پیشرفته و... گل غنچه هایی هستند که از پنجه های هنرمندان تاریخ روییده و شکوفا شده اند. ایستگاه های هنری، امروز از نظر فرهنگ، دانش، سیاست، و... دنیا را اداره می کنند.

بنابراین جوانی موفق است که مجهز به هنر و دارای کمال و هنرِ پویا و سالم باشد و چه قدر ارزنده است که برخی از فنون و حرفه ها در قالب هنر عرضه گردد تا ماندگار و دارای نتیجه ی درخشانی گردد.

انسان می تواند با به دست آوردن دانش و همّت بلند، هنرمند بین المللی و جهانی باشد اما اگر نتوانست آن اندازه قوی بدرخشد، نباید مأیوس و ناامید گردد و با امیدواری می تواند از هنرهای کوچک و ساده شروع کند تا به قله های بلند و هنرهای بزرگ نایل آید.

امروزه زنان هنرمند با هنرهای دستی شان و هنرهای فراتر از آن تحول ایجاد کرده اند و همچنان مردان هنرمند جهان، دنیا را با معجزه ی هنرشان

ص: ۲۰۶

به چرخش شگفت انگیزی واداشته اند.

جوان هنرجو و هنرآفرین

و تو ای جوان! دل شکسته نباش. با اعتماد به نفس و با اراده ی قوی و فولادین به هنرهای بزرگ رو بیاور. از هنرجویی آغاز و به هنرپروری پایداری کن تا هنرساز و هنرآفرینِ بلندآوازه و پرچمدار هنر باشی.

اما این که چه هنرهایی را می پسندی و می پذیری بستگی به عشق، شوق، سلیقه، توان و همت تو دارد ولی هنری را انتخاب کن که مشروع، معقول، آبرومندانه، افتخارآفرین و سعادت گستر باشد و افزون بر آن برای خود، خانواده و جامعه ات سودمند، کاربردی و موردنیاز باشد تا خردمندان از تو و از هنر تو استقبال کنند و برای آیندگان الگو باشی.

۲۰/۹. جوان و بازی

درباره ی بازی کودکان قبلاً مطالبی ارائه شد، مناسب است که نوجوانان و جوانان نیز برنامه های بازی عاقلانه و سودمند به عنوان تفریح سالم و ورزش داشته باشند. جوانان نباید تنها تماشاگر باشند، بلکه گاهی باید بازی آفرین و بازیگر نیز باشند آن گاه تماشاگرِ بازی های آموزنده. بدبختانه برخی غرق تماشای بازی های دیگرانند. در نتیجه این که بازی های مشروع وآموزنده خوب است نه بازی های حرام و سرگرمی های بی نتیجه. بازی هایی که در آن بُرد و باخت باشد و نیز بازی با وسائل مخصوص قمار حرام، گناه، قانون شکنی و خطرناک است.

در شأن جوان مسلمان نیست که به بازی های خلاف شرع،استکباری،

ص: ۲۰۷

بـازی هـای دور از عقـل و منطق و... بپردازد و زنجیر اسـارت آن هـا را به دست و پـای معنویت و ارزش هـای فطری و انسـانی خود بیاندازد.

عمق سخن این که انتخاب بازی های مشروع و مفید و پرهیز از زیاده روی در بازی دو اساس قابل توجه برای هر جوان خواهد بود.

چای خانه های سنتی، بازی خانه های عمومی، بهره وری از قلیان های آن چنانی و... دامِ های ساده ای است برای شکارِ نوجوانان و جوانان.

با توجه به پژوهش های به عمل آمـده و کار شناسـی های تخصصـی روشن شده است که ضـرر هر نوبت قلیان بیش از ۵۰ تا ۸۱ نخ سیگار می باشد(۱) و ضرر قلیان میوه ای به مراتب بیشتر از قلیان توتونی است.

۲۱/۹. جوان و خواب

اشاره

آن گونه که خدای سبحان تمام نیازمندی های انسان را به طور دقیق و ظریف در آفرینش انسان منظور کرده است، خواب و بیداری را نیز برای انسـان هـا و به نحوی برای سـایر حیوانات وحتی گیاهان قرار داده است، امّا تا کنون آن طور که بایـد بشـر رمز و رازهای اسـرارآمیز خواب را کشف نتوانسـته است. خداوند در قرآن عظیم الشأن می فرماید(:وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا)(۲)(و خواب شما را مایه ی آسایش و راحتی قرار دادیم).

از نظر علمی ثـابت شـده است که خواب طبیعی برای انسـان سـالم در مراحـل سـنّی بسـیار جـالب و منظم پی ریزی شـده است. مثلاً کودک در ماه اول زندگی به طور طبیعی ۱۶ ساعت می خوابد و ۸ ساعت دیگر را یا

۱-) زیر نویس صفحه ی تلوِیزیون و...

۲-) النباء: آیه ۹

ص: ۲۰۸

خواب آلود است یا بیدار، در کودکی، نوجوانی، جوانی و پیری به ترتیب از آن کاسته می شود تا در شب و روز به شش ساعت می رسد که مناسب و مفید است. با توجه به ضرورت خواب و فواید آن باید به طور شایسته و بایسته، خواب و بیداری را مدیریت کرد.

! عَنِ الامام عَلیِّ بنِ موسیَ الرِّضا علیه السلام: «إِنَّ النَّوْمَ سُلْطَانُ الدِّمَاغِ وَ هُوَ قِوَامُ الجَسَدِ وَ قُوَّتُهُ.»(۱)

امام رضا علیه السـلام: «همانا خواب، شهریار وفرمانده مغز و مایه ی پایداری و قوت و قدرت بدن است.» [البته خواب سالم، به موقع و به اندازه.]

خواب های سودمند یا زیان بار

از نظر اسـلام و کشف علمی دانشـمندان، خواب مفید همان خواب اول شب با شـرایط خاصّ آن است که اعصاب را آرام، سلول ها را نیرومند، مغز را فعّال، بدن را مقاوم و اسـتخوان ها را محکم می کند. اما خواب های روز که پنج قسم می باشد، به این شـرح بیان شده است:

! عَنِ النَّبیِّ الاـکْرَمِ٧:«اَلنَّوْمُ فِی النَّهَارِ عَلَی خَمْسَهِ أَقْسَامٍ: نَـوْمُ العَیْلُـولَهِ، وَ نَـوْمُ الفَیْلُـولَهِ، وَ نَـوْمُ القَیْلُولَهِ، وَ نَوْمُ الحَیْلُولَهِ، وَ نَوْمُ الغَیْلُولَهِ.»(۲)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «خواب روز پنج قسم است:

۱.خواب عیلوله (= بین طلوعین که باعث افسـردگی، مرض و ازکارماندگی می شود.) [! امام صادق علیه السلام: «خواب بامداد شوم و مانع روزی است.»]

۲. خواب فیلوله (= بعد از طلوع آفتاب که کسالت آور است.)

۱-) بحار: ۶۲/۳۱۶.

۲- ۲) جامع النورین، انسان: ۲۰۸

ص: ۲۰۹

[! امام باقر علیه السلام: «خواب اول روز بی عقلی است.»]

۳. خواب قیلوله (= خواب مختصر پیش از ظهر که موجب تقویت قوای بدن و حافظه می شود و جداً مفید است.)

۴. خواب حیلوله (= خواب کوتاه بعد از ظهر که نیز فوایدی دارد؛)

۵. خواب غیلوله (= خواب آخر روز و موقع غروب که سخت خطرناک است و اعصاب را خراب می کند و گاهی موجب جنون یا هلاکت خواهد شد. لذا در روایات از آن نکوهش فراوان شده است.)

[! امام باقر: علیه السلام «خواب بعد از عصر حماقت است.»]

متأسفانه برخی اسیر خواب هستند، از دیدگاه اسلام، بی خوابی و پرخوابی هر دو زیان آور است، از نظر علمی ثابت شده است که خواب زیاد و خواب بی موقع، مغز را افسرده، بدن را کسل، نشاط را متلاشی و سلامتی را سلب می کند، لذا نباید اوقات عبادت، درس، مطالعه، کار، تفریح، ورزش و... را خوابید. [هرچیزی به موقع خود مفید است]

! عَنِ الامامِ جَعْفَرٍ الصَّادِقِ علیه السلام:«إِنَّ اللهَ جَلَّ وَ عَزَّ یُبْغِضُ کَثرَةَ النَّومِ وَ کَثرَةَ الفَرَاغِ.»(۱)

امام صادق علیه السلام: «خداوند از خواب زیاد [بی وقت و بی برنامه] و بی کاری زیاد، نفرت دارد.»

! عَنِ الامامِ الصّادِقِ علیه السلام:«کَثْرَةُ النَّوْمِ مَذْهَبَةٌ لِلدِّینِ وَ الدُّنْیا.»(۲)

امام صادق علیه السلام: «پرخوابی سبب از دست دادن دین و دنیا است.»

۱-) کافی:۵/۸۴/۳

۲-) کافی:۵/۸۴/۱.

ص: ۲۱۰

لطیفه:

از طلبه ی جوانی پرسیده شد: برای چه طلبه شدید؟! گفت: به خاطر خواب بعدازظهر.!!! [خواب زیاد و خواب تنبلی مشکل آفرین است.]

۲۲/۹. جوان و اعتیاد

اشاره

از منظر دین و خرد، خودکشی و ضرر زدن به خود حرام، ممنوع و نامشروع است. اعتیاد به مواد مخدر، مشروب و... یک نوع خودکشی تدریجی است، نوجوانان و جوانان در برخی جوامع بشری در معرض آلودگی به اعتیادهای گوناگون هستند که با روش معقول از این فاجعه و پرتگاه جهنمی آنان را باید نجات داد.

فقها و مراجع اسلام کشت، تجارت و قاچاق مواد مخدر و نیز اعتیاد به آن را حرام و خلاف شرع دانسته اند.

اعتیاد به قلیان، سیگار و... مقدمه ی اعتیاد به مواد مخدر است، باید والدین محیط خانه را، مدیران و معلمان محیط مدارس و دانشگاه ها را، کارگزاران محیط ادارات ومحیط کار را با تدبیر عاقلانه سالم و فرهنگ پروری کنند تا کودکان و جوانان به اعتیاد و فساد کشانده نشوند.

کسی که باعث اعتیاد دیگری شود ضامن است و در پیشگاه خدای سبحان باید جواب بدهد و جزای سنگین و نابخشودنی دارد.

اقسام اعتیادهای ذلت بار

اساساً اعتیاد همانند اغلب مفاهیم دو نوع است:

الف: اعتیاد سالم، سعادت گستر، تکامل بخش و عاقلانه همانند اعتیاد به علم آموزی، هنر پروری، ابتکارهای جالب، اختراع های مفید،

ص: ۲۱۱

اعتیاد به کمال، سخاوت، عبادت، ذکر، دعا، مهمان نوازی، خدمت به مردم و... آری با اعتیاد سالم و ارزنده می توان قهرمان پیروز و سعادت مند هر دو جهان شد.

ب: اعتیاد ناسالم، نامشروع، ذلت آفرین، خطرناک و... همچون اعتیاد به تریاک، شیره، کریستال، شیشه، هرویین، بنگ، کراس، دخانیات و...؛ اعتیاد به شراب، الکل، عرق و...؛ اعتیاد به ربا خواری، رشوه، قمار، دزدی، کلاه برداری، معاملات حرام و خلاف شرع و...؛ اعتیاد به پرورش سگ، میمون، خوک، گربه و...؛ اعتیاد به جنگ دادن سگ ها، شترها، خروس ها، پرنده ها و...؛ اعتیاد به مردم آزاری، فحاشی، تهمت، تحقیر، سخن چینی، جاسوسی، سعایت، نفاق انگیزی و...؛ و ده ها موارد خطرناک دیگر. اما اعتیاد جنسی و شهوانی بویژه نامشروع آن از تمام اعتیادها خطرناک تر است. (به خدای بزرگ پناه می بریم)

۲۳/۹. جوان در آیینه ی همنشین

از نظر روان شناسی ثابت شده است که کودکان، نوجوانان و جوانان علاقه مندند دوستانی داشته باشند و تلاش دارند که با یک عده بجوشند و در کنار هم قرار بگیرند، دوست یابی و انتخاب همنشین دارای راز و رمزهایی است که نیاز به بحث بیشتر دارد، در این جا فقط به چند نکته اشاره می شود:

۱ برخی از کودکان و جوانان، منزوی و گوشه گیر هستند از برقراری ارتباط و رفت وآمدها استقبال نمی کنند، این روش ناپسند است.

۲ عده ای فکر و اندیشه اجتماعی دارند، امّا چون ضعیف اند عوض

ص: ۲۱۲

آن که کسی را به خود جذب کنند، خودشان جذب می شوند و بدون قید و شرط دنبال دیگران می روند این روش نیز پسندیده نیست.

۳ تعدادی دیگر با جاذبه قوی دیگران را می کشانند امّا متأسفانه افراد بی دین، بی فرهنگ، خلاف کار، جاهل، مفسد، بداخلاق و... را جذب می کنند، چون جاذبه ناسالم دارند. این دسته جداً خطرناک اند.

۴ برخی انسان های وارسته و با ایمان که از جاذبه و دافعه سالم و نیرومندی برخوردارند، همواره سروکار با علما، دین مداران، اندیشمندان، متفکران، فرهنگیان، سیاست مداران دارند؛ این دسته، جذب افراد فرهیخته می شوند تا از آنان بیاموزند، و افراد صالح و مستعد را جذب می کنند، تا افزون بر خودسازی، جامعه سازی کنند، این گروه تأثیرگذار و تأثیرپذیرِ سالم هستند و آینده ی درخشانی دارند.

غرض این که شخصیت و چهره ی زشت و زیبای هر کسی را می توان در آیینه ی همنشینان و دوستانش دید، و فراتر از آن کاربرد عقل و خرد هرکس را می توان در انتخاب دوستانش ارزیابی کرد.

! عَنْ أَميرِ الْمُؤْمِنينَ عَلیٍّ علیه السلام:«خَلِیلُ الْمَرْءِ دَلِیلُ عَقْلِهِ.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «دوست انسان نشانه عقل و خرد اوست».

بنابراین نباید با انسان های بی کاره، بی فرهنگ، بی دانش، بدنام، بیگانه پرست، ولگرد، مفسد و... همنشین شد. بلکه با شخصیت های خردمند، دانشمند، متدیّن، باتقوی و خوش اخلاق باید دوست و همنشین شد.

۱-) سخنان علی علیه السلام باب:خ

ص: ۲۱۳

! عَنْ أَميرِالمُؤْمِنينَ عَلیٍّ علیه السلام:«صُحْبَهُ الوَلِیّ اللَّبیبِ حَیاهُ الرُّوحِ.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «همنشینی با دوست خردمند مایه ی زندگی روان است.»

نکته مهمِ دوستی سالم این است که نباید با جنس مخالف و نیز در برخی موارد نباید کودک و نوجوان با بزرگ تر از خود طرح رفاقت و دوستی بریزند زیرا باعث اتهام، بدنامی و زمینه ساز سوءاستفاده خواهد شد.

! عَنْ أَميرِالمُؤْمِنينَ عَلیٍّ علیه السلام:«إِتَّقُوا مِنْ مَوَاضِعِ التُهَمِهِ»(۲)

امیرمؤمنان علیه السلام: «از جایگاه های متهم شدن بپرهیزید و دوری کنید.»

۲۴/۹.جوان و لباس

انتخاب نوع لباس یکی از مسائل مهم است، مسلمان عاقل و دارای هویت دینی در هر شرائطی باید هویت و ارزش ها را حفظ کند و به مسائل شرعی توجه داشته باشد همانند این موارد:

۱.پوشیدن لباس مخصوص کافر برای مسلمان حرام است.

۲.انداختن صلیب به گردن و یا روی لباس و استفاده کردن از هر علایمی که مخصوص ادیان و مذاهب انحرافی باشد نوعی از گمراهی و ترویج عقاید باطل بوده و برای مسلمانان حرام است.

۳.نوشتن برخی کلمات ضد اخلاقی و مزخرف با جملات فارسی یا انگلیسی روی لباس مسلمان لکه ننگ است. متأسفانه در برخی کشورهای اسلامی لباس هایی با نشان های آنچنانی یا با جملات

۱-) غررالحکم: ۵۸۴۲

۲-)

ص: ۲۱۴

زننده ی انگلیسی تولید می کنند.

۴.چاپ عکس فلان قهرمان و هنرمند و... روی لباس مایه ذلت است.

۵.پوشیدن لباس مخصوص زن برای مرد و لباس مخصوص مرد برای زن، حرام و گناه است و شخصیت و هویت انسان را نابود می کند.

۶.کراوات (نکتائی) اگر به عنوان صلیب یا مظاهر و علائم مخصوص کفار به حساب بیاید را نباید استفاده کرد.

۷.لباس ابریشمی و طلاباف برای مردها حرام و نماز خواندن با آن باطل می باشد.(۱)

۸.استفاده کردن طلا برای مردها حرام است و ضررهای فراوانی دارد و نیز نماز خواندن با آن باطل می باشد.(۲)

۹.خوردن و آشامیدن از ظرف های طلا و نقره حرام و گناه است.(۳)

۱۰. نماز خواندن با لباسی که از حیوان حرام گوشت باشد باطل است و حتی یک موی آن باطل کننده نماز می باشد.(۴)

۱۱. لباسی که باعث توهین و تحقیر باشد و لباس شهرت و فخر فروشی که مناسب شأن مسلمان نیست را نباید استفاده کرد.

۱۲. چند چیز در لباس نماز گزار مکروه است و از آن جمله است: پوشیدن لباس سیاه و چِرکین و تنگ و لباس شرابخوار و... .(۵)

۱-) توضیح المسائل محشی:۱/۴۶۳/۸۳۴.

۲-) توضیح المسائل محشی: ۱/۴۶۲/۸۳۲.

۳-) توضیح المسائل:۴۰.

۴-) توضیح المسائل محشی:۱/۴۶۰/۸۲۴.

۵-) توضیح المسائل محشی: ۱/۴۷۸/۸۶۵.

ص: ۲۱۵

با توجه به آنچه گفته شد جوانان عزیز اعم از دختر و پسر باید متوجه حلال و حرام باشند، و بایسته است که نظیف، آراسته، منظم، شیک، باابّهت، شاداب و... باشند و از لباس های زیبا و پوشش های مشروع و آبرومندانه استفاده کنند.

خدای سبحان در قرآن می فرماید(: قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِینَهَ اللهِ الَّتِی أَخرَجَ لِعِبَادِهِ وَ الطَّیِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ)...(۱)

(بگو ای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ! چه کسی حرام کرده است زینت های خدا را که برای بندگانش آفریده است و نیز رزق و روزی پاکیزه را)

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«حُرِّمَ لِبَاسُ الحَرِیرِ وَ الذَّهَبِ عَلَیٰ ذُکُورِ اُمَّتِی وَ اُحِلَّ لِاُنَاثِهِم.»(۲)

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «پوشیدن لباس ابریشم و طلا برای مردهای امت من حرام و برای زن های شان حلال می باشد.»

و از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است: «کسی که از لباس های فاخر [برای شهرت] بپوشد، خداوند در روز قیامت از او روی بگرداند.»(۳)

لباس به انسان شخصیت نمی دهد اما می تواند شخصیت انسان را لکه دار کند، کوچک بسازد و یا زیر سؤال ببرد.

از نظر اسلام لباس سفید مستحب است و بر لباسِ پنبه و کتّان سفارش شده است زیرا فوایدی دارد و لباس پلاستیکی و نفتی ضررهایی دارد.

۱-) الأعراف:۳۲.

۲-) کنزالعمال: ۴۱۲۱۰.

۳-) کنزالعمال: ۴۱۲۰۲.

ص: ۲۱۶

نماز با لباس سیاه از نظر مراجع تقلید مکروه است جز عمامه، عبا و... . این که در عزاداری سیاه می پوشند اساس و دلیل اسلامی ندارد و از نظر تاریخی لباس سیاه از ابتکارهای خلفای ناحق عباسی [بنی عباس] بوده است. پس لباس سیاه لباس عزا نیست جز این که شاد و زینتی نیست و تنها با فتوای مرجع تقلید، مشروع خواهد شد وگرنه یک رسم و عادت است.

! پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم روی منبر و در فتح مکه که بزرگ ترین پیروزی و جشن و سرور بود، عمامه سیاه به سر مبارک داشت.(۱)

۲۵/۹. جوان و تجمل گرایی

متأسفانه برخی نوجوانان و جوانان در اثر احساس حقارت و عقده حقارت غرقِ مدل، زرق و برق، تجمل و تجددهای ذلت بار می شوند؛ بی تعقل مدل لباس را عوض می کنند، با موهای سر و صورت شان بازی می کنند، حتی برخی پسرها خجالت نمی کشند ابرو برمی دارند، ریش می تراشند (به فتوای مراجع عظام تراشیدن ریش حرام است) این گونه انسان ها بازیچه و بازی گر هستند. اما خوشبختانه برخی نوجوانان و جوانان، خدامحور و بسیار متین و باشخصیت هستند وعاقلانه در جامعه می درخشند آنان می توانند برای نسل جوان برترین الگو باشند.

چه کسانی برای شما تصمیم می گیرند؟!!!

در یک کلام باید گفت: عده ی کثیری خودشان تصمیم گیرنده نیستند بلکه کارگزاران دولتی، رسانه های خارجی و داخلی، تاجرهای

۱-) سنن ابی داوود:۴۰۷۷ و ۴۰۷۸.

ص: ۲۱۷

بین المللی، کارگاه هـای تولیـدی و... الگوسـازی و الگوپروری غرض آلود و خطرناك كرده و برای آنان تصـمیم می گیرنـد و در سایه شوم آن، صـدها نقشه و طرح را سـروسامان خواهنـد داد لـذا بایـد بیـدار بود و با تفکر و انـدیشه سالم و نیز با تـدبیر و مدیریت حکیمانه، برای خود، خانواده خود، جامعه و کشور خود تصمیم عاقلانه باید گرفت.

۲۶/۹. جوان و توبه

بـدون تردیـد بشـر در زنـدگی دچـار اشـتباه و لغزش می شود اما نبایـد خود را ببازد و مأیوس گردد، بلکه با اُمیـد به رحمت خـدای رحمان رو به او آورده با آبشار توبه خود را شسـتشو داده پاک گردانـد تا شایـد با گام های بلنـدِ بنـدگی به مقام قرب الهی برسد و محبوب ذات احدیت شود.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«إِنَّ اللّهَ تَعالی یُحِبُّ الشّابَّ التّآئِبِ.»(۱)

پیامبر عظیم الشأن اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «همانا خداوند تعالی جوان توبه کننده را دوست می دارد.»

۲۷/۹. جوان و تفریح

انسان به ویژه کودکان، نوجوانان و جوانان نیاز به تفریـح دارند. تفریح سالم یک ضـرورت و از نظر روانی سودمند است، اسـلام آن را مباح و در برخی موارد شایسته و مستحب دانسته است.

امّا متأسفانه برخی مردم در تفریح ها برنامه های غیر شرعی را پیاده می کنند؛ بی حجابی، ساز و آواز، اذیت مردم، خرافاتی مثل ۱۳ بدَر، زیارت کردن هر چوب و درخت، پارچه بستن و... حرام و بدعت است.

۱-) نهج الفصاحه:۱۵۱/۷۴۹.

ص: ۲۱۸

برخی خانواده ها یا برخی افراد با تـدبیر سالم برنامه های منظم زیارتی [مثل زیارت خانـدان رسالت علیهم السـلام، شـهدا، اهل قبور، اقوام، مؤمنان و...] را دارند و درضمنِ زیارتِ مشروع، تفریح و سیاحت خداپسندانه دارند این روش ارزنده و شایسته است.

۲۸/۹. جوان و کار

یکی از برترین برنامه های حیاتی برای بشـر کار است که افزون بر تفریح، خود از ضـروریات زندگی است اعم از کارهای معنوی و مادی. اگر کسی دنیا می خواهد یا آخرت باید منظم و هدفمندانه کار و کوشش کند، خداوند در قرآن می فرماید:

(وَ أن لَّيسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى وَ أَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى)(۱)

(نصیب انسان نخواهد شد مگر آن چه را که برای آن تلاش کند و همانا به زودی نتیجه ی تلاشش دیده خواهد شد).

! عَنْ أَميرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٍّ عليه السلام:«الْعَمَلُ شِعَارُ الْمُؤْمِنِ»(۲)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «کار کردن، شعار انسان مؤمن است.»

! عَنْ أَميرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام:«الْعِلْمُ يُرْشِدُكَ وَ الْعَمَلُ يَبْلُغُ بِكَ الْغَايَةَ.»(۳)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «علم و دانش تو را راهنمایی می کند و کار وکوشش تو را به هدف می رساند.»

۱-) النجم: ۳۹.

۲-) غررالحکم: ۴۰۸.

۳-) غررالحکم: ۱۹۲۴.

ص: ۲۱۹

برای هر انسانی، بی کاری، بی برنامگی و نداشتن حرفه و فنّ مناسب، عیب بزرگ و سخت مایه ی ننگ و ذلت است.

چه زیبا فرموده است شاعر:

«نابرده رنج گنج میسر نمی شود

مزد آن گرفت جان برادر که کار کرد.»

! عَنِ الرَّسولِ صلی الله علیه و آله و سلم:«خَیْرُ الکَسْبِ کَسْبُ یَدَیِ العامِلِ إِذَا نَصَحَ.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «بهترین درآمد درآمد کارگری است که در کارش صداقت و راستی داشته باشد.»[کارگر صادق، همچون مجاهد خواهدبود.]

! عَنِ النَّبِیِّ صلی الله علیه و آله و سلم:«إِنَّ دَاوُدَ النَّبِیَّ علیه السلام لَایأْکُلُ إِلَّا مِنْ کَسْبِ یَدِهِ.»(۲)

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم: «داود پیامبر علیه السلام جز از دسترنج خود نمی خورد.»

۲۹/۹. جوان و پیشه وری (تجارت و...)

کسب و کار مناسب و حرفه و پیشه ی مشروع، حلال، و آبرومندانه مثل تجارت، صنعت، کشاورزی، دامداری، تولیدی و... ارزنده است اما اسلام به برخی کارها مثل تجارت و کشاورزی سفارش ویژه کرده است.

! عَنْ أَمیرِ المُؤْمِنینَ عَلیٍّ علیه السلام:«تَعَرَّضُوا لِلتِّجارَهِ...»(۳)

أمیرمؤمنان علیه السلام: «به تجارت بپردازید، که آن شما را از آن چه در دست مردم است بی نیاز می کند و خدای عزوجل بنده ی پیشه ور و امین و درستکار را دوست دارد.»

۱-) جامع الاحادیث: ۷۶.

۲-) کنزالعمال: ۹۲۲۲.

۳-) الخصال: ۶۲۱/۱۰

ص: ۲۲۰

۳۰/۹. جوان با نشاط نه تنبل

اشاره

هر انسانی به ویژه نسل جوان در زنـدگی و زنـدگانی مادی و معنوی، دنیایی و آخرتی بایـد دارای نشاط، جرأت، شـهامت و جدّیت باشـد، از سـستی، کسالت و تنبلی باید بپرهیزد، زیرا سـستی و تنبلی مایه محرومیت است، اسـلام این حقیقت را به روشـنی بیان کرده است:

! عَنْ أَميرِالمُؤْمِنينَ عَليٍّ عليه السلام:«مَن أَطاعَ التَّوانِي ضَيَّعَ الحُقُوقَ.»(۱)

امیر مؤمنـان امـام علی علیه السـلام: «هر کسـی که از سـستی، بی حالی و تنبلی فرمان برد تمام حقوق را تباه می سازد و از دست می دهد.»

! عَنْ الامامِ أَميرِالمُؤْمِنينَ عَليٍّ عليه السلام:«آفَهُ النُّجحِ الكَسَلُ»(۲)

امیرالمؤمنین علیه السلام: «آفتِ موفقیت و پیروزی، کسالت و تنبلی است.»

! عَنِ الامامِ الصَّادِقِ عليه السلام:«عَدُوُّ العَمَلِ الكَسَلُ»(۳)

امام صادق علیه السلام: «کسالت، تنبلی و سستی، دشمنِ کسب وکار است.»

تنبلی، پرتگاه خطرناک

والـدین بایـد توجّه داشـته باشـند که نباید فرزندانِ تنبل و بی کار تربیت کنند و باید برای شان نشاط و پشت کار هدف مندانه ایجاد نمایند.

کسالت، بی حالی، تنبلی و سستی در کارهای دنیایی و آخرتی خطرناک و مایه حسرت و بدبختی است.

۱-) نهج البلاغه ابن ابی الحدید: ۱۹/۷۰.

۲-) غررالحکم: ۳۹۶۸...

۳-) الکافی: ۵/۸۵/۱.

ص: ۲۲۱

! عَنْ الامام أَمیرِالمُؤْمِنینَ عَلیٍّ علیه السلام:«الکَسَلُ یُفْسِدُ الآخِرَهَ.»(۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «کسالت و تنبلی آخرت را تباه می کند.»

آدم تنبل همواره عقب می ماند و بر اعصابش فشار وارد می شود.

چرا دقیقه ی ۹۰ ؟!

در مسابقات عده ای با عزم راسخ و اراده ی فولادین قدم به میدان می گذارند و با استفاده از نخستین فرصت ها شاهد پیروزی را به آغوش می کشند، اما عده ای دیگر لحظه به لحظه طعم تلخ شکست را تجربه می کنند و فرصت های طلایی را در اثر تنبلی از دست می دهند و می گویند در آخر به اصطلاح در دقیقه ی ۹۰ پیروز خواهیم شد، این اندیشه خطرساز است. باید توجه داشت که در عبادت، کار، علم آموزی، مسابقات و... تکیه کردن به آخر وقت اشتباه بزرگ، مایه ی شکست و نشانه ی تنبلی است.

! عَنْ أَمیرِالمُؤْمِنینَ عَلیٍّ علیه السلام:«تَأْخِیرُ العَمَلِ عُنْوانُ الْکَسَلِ.»(۲)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «به تأخیر افکندن کار، [فردا و پس فردا کردن و این که وقت دارم] علامت و نشانه ی تنبلی است.»

با عزم راسخ، پشتکار، سرزندگی، تلاش و کوشش می توان تصمیم گرفت و جدیت و سرعت را جایگزین تنبلی کرد آن گاه زود به مقصد خواهد رسید.

۱-) مستدرک الوسائل:۱۳/۴۵/۱۴۶۹۵.

۲-) غررالحکم: ۱۴۷۱

ص: ۲۲۲

۳۱/۹. جوان و تشویق

از نظر روان شناسی ثابت شده است که انسان ها با تشویق رشد بیشتر می کنند و موفقیت هایی نصیب شان می گردد به ویژه کودکان و جوانان، بنابراین، کودکان، نوجوانان و جوانان را باید تشویق کرد و می توان با نیروی تشویق های سالم استعدادهای نهفته را شکوفا نمود. آری تشویق باید مشروع، منطقی و سالم باشد، تشویق به تدیّن، تقوی، علم، کمال، هنر، صداقت، امانت، کار و... متأسفانه برخی پدر و مادرها، معلم، کارفرما و همنشین های بی خرد؛ اطفال و جوانان را به کارهای خلاف شرع و دور از انسانیت تشویق و ترغیب می کنند مثل، بی بند و باری، قانون شکنی، چاقوکشی، ولگردی، اعتیاد، جهل، خرافات، دزدی، خیانت و حداقل بیکاری و... و مسلماً تشویق ناسالم بسیار خطرناک است.

۳۲/۹. جوان و سیاست

در هر شرایطی، لازم است که جوانان بیدار و زرنگ باشند، و خردمندانه از سیاست های روز آگاهی داشته تجزیه و تحلیل داشته باشند و تلاش کنند که سیاست مدار ورزیده باشند، تا بتوانند در برابر سیاست مداران و سیاست بازان حرفه ای مقاومت کنند و با سیاست های سالم، برای خود و جامعه و به خصوص برای دین، مکتب و اهداف والای الهی خدمت کنند، سیاست شناسی مقدمه ی سیاست مداری و مدیریت معقولِ سیاسی است.

ص: ۲۲۳

۳۳/۹. جوان و امور نظامی

اسلام به مسلمانان دستور و فرمان می دهد که پسران شان را تیراندازی بیاموزند. تیراندازی نشان گر آگاهی از امور نظامی است که در برخی موارد ضرور و اجتناب ناپذیر است. چنانچه قبلاً اشاره شد.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«عَلِّمُوا بَنِیکُمُ الرَّمْیَ فَإِنَّهُ نِکایَهُ العَدُوِّ.»(۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «به پسران خویش تیراندازی [نمونه ای از هنر رزمی] یاد دهید، که مایه ی پیروزی بر دشمن است.»

در صدر اسلام تیراندازی از مهم ترین برنامه های نظامی بود، اما امروز که امور نظامی پیشرفت کرده است وسائل و تاکتیک های مدرن میدان دار شده اند. جهت دفاع از اسلام و مسلمین، برای کسانی که زمینه ی فعالیت نظامی آماده است، باید انواع و اقسام تیراندازی با سلاح های پیشرفته و بهره وری از توپ، تانک و... را بیاموزند.

۳۴/۹. جوان و زبان های خارجی

اشاره

در شرایط کنونی که جهان به صورت یک دهکده در آمده است، نوجوانان و جوانان که آینده سازان جامعه ی بشری و بزرگان فردا هستند افزون بر زبان کامل مادری شان بایسته است که زبان های خارجی را در حد نیاز بیاموزند [آگاهی از زبان های محلی، خارجی از یک نظر و زبان ادبی که اصل و اساس است برای هر کسی مفید است] دانشمندان گفته اند: کسی که یک زبان را بداند یک نفر است و اگر مثلاً پنج زبان را

۱-) کنزالعمال: ۴۵۳۴۱.

ص: ۲۲۴

بداند پنج نفر خواهد بود. دانستن چند زبان بسیار مهم و قابل قدر است.

شایسته است که مسلمانان جهان، زبان عربی که زبان بین المللی اسلام است و نیز زبان فارسی را بیاموزند تا بتوانند از تمدّن و فرهنگ مکتب وحیانی اسلام بیشتر آگاه شوند.

زبان و برخی از مسائل مهم

با توجه به نیازهای خردمندانه توجه به چند نکته ضروری است:

۱. بدون تردید هجرت از نظر اسلام یک امر مقدس و یکی از چهار رکن تکامل سعادت گستر است. (ایمان، هجرت، جهاد و شهادت) بنابراین، امروز که مسلمانان در اکثر نقاط جهان هجرت کرده اند، رسالت شان این است که فرهنگ اسلام، تمدّن اسلام، مزایای اسلامی و نیز زبان مادری شان را فراموش نکنند، بلکه تلاش کنند تا دیگران را در حد امکان به این ویژگی ها و زبان عربی که زبان قرآن و سنّت است، آشنا بسازند.

۲ مسلمانان جهان که حدوداً بیش یک میلیارد و پانصد میلیون نفر می باشند، به زبان های مختلف آشنا هستند، افزون بر آن که زبان خودشان را باید حفظ کنند شایسته و در مواردی واجب است که زبان و ادبیات عرب را بیاموزند، زیرا زبان دین مقدس اسلام است.

همه ی مسلمانان عالم، قرآن عربی را کتاب مُنزَل از جانب خدا می دانند که با عنایت ویژه ی خدای سبحان از هرگونه تحریف مصون و محفوظ مانده است و آن را با زبان عربی تلاوت می کنند و بحمدالله با

ص: ۲۲۵

زبان های زنـده ی دنیا ترجمه شـده است و رو به گسترش است و روزگاری کتاب بشـریت و حاکم بر تمام گیتی خواهـد شـد. (إن شـاءالله تعـالی) و نیز مسـلمانان نماز را به عربی می خواننـد زیرا خوانـدن نماز به غیر عربی باطل است. همچنان مسـلمانان شـعار حج (لَبَیْکَ اللّهُمَّ لَبَّیْکَ و...) را به عربی می گویند و موارد فراوان دیگر. در نتیجه روشن شد که در اسلام و بین مسلمانان زبان عربی از اهمیت ویژه ای برخوردار است و آموختن آن وظیفه ای است بس مقدّس.

۳۵/۹.جوان مسلمان و هجرت

هجرت یکی از ارکـان ترقی و تکامـل است، هجرت در مکتب اسـلام جایگاه بلنـد و ارزنـده ای دارد و هجرت پیامبر گرامی اسـلام صلی الله علیه و آله و سلم مبدأ تاریخ سرنوشت ساز اسلام قرار گرفته است.

اما هجرت دارای شـرایط و ویژگی هایی است، هجرت در صورتی ارزنده است که مشـروع، معقول و خداپسندانه باشد هجرت های فیزیکی و عملی برای حفـظ دین، نـاموس و... و نیز هجرت هـای علمی، فرهنگی، سیاسـی، اقتصادی و... برترین فرهنگ است اما در هجرت باید انسان انگیزه مشـروع و سالم داشـته باشد و با هجرت معقول بتواند ارزش های دینی، هویت مکتبی، راهکارهای معنوی، غیرت ناموسی و... را شرافت مندانه حفظ کند.

هجرت بایـد پیام حیات آفرین داشـته باشد. امروزه هجرت خانواده های متدین به کشورهای اسـلامی برای حفظ ارزش های دینی و رسیدن به

ص: ۲۲۶

کمال لایق انسانی و اسلامی قابل تقدیر و انجام یک رسالت است.

اما هجرت کردن به کشورهای غیر اسلامی در صورتی درست است که عقائد و ارزش های دینی به تمام معنا حفظ شوند بنیاد خانواده های مسلمان از هم نپاشد و کودکان و جوانان تحت تأثیر عقاید و اخلاق غیر مسلمانان قرار نگیرند و فرهنگ و زبان شان را از دست ندهند.

برخی خانواده ها و نیز افراد لایق بحمد الله دین و هویت مکتبی و مذهبی خودشان را در کشورهای غیر اسلامی آبرومندانه حفظ کرده اند و حتی برخی از شخصیت ها اسلام و ارزش های دینی و حجاب و عفاف را ترویج کرده اند و از نفَسِ پاک و گرم آنان برخی به اسلام گرویده اند و آگاهانه اسلام و مذهب امام جعفر صادق علیه السلام را پذیرفته اند؛ این گونه هجرت ها قابل قدر است.

ولی متأسفانه برخی دیگر از دین بیگانه شده اند، کودکان، نوجوانان و جوانان به مسیحیت روی آورده اند یا در لجن زار فساد اخلاقی و... غرق گردیده اند و با آن که غذای حلال در اکثر کشورها موجود است آنان از غذای حرام و شراب و... استفاده می کنندکه خیانتی است بس بزرگ.

و الدین و هر کسی که زمینه گمراهی فرزندان معصوم را فراهم کرده اند به جهنم سوزان الهی گرفتار و رو سیاه دارین خواهند شد.

لذا خانواده ها باید مواظب خود و فرزندان شان باشند، دلباخته و شیفته زرق و برق کشورهای غیر اسلامی و اسیر مستکبران دنیا نشوند.

ص: ۲۲۷

۳۶/۹. جوان و دوستی و دشمنی

اشاره

جوانـان وقتی که قـدم در اجتماع می گذارنـد در برخورد با مسـلمانان و غیر مسـلمانان و نیز معامله کردن با آنان و روابط سیاسـی و اجتمـاعی و... مسائـل و احکـام مهمّی دارنـد بویژه در مواردی که انسـان به غیر مسـلمان محتـاج شود که بـدون تردیـد مسـئولیت ها سنگین تر خواهد شد.

باتوجه به این گونه روابط است که دوستی ها و دشـمنی ها با معیارهای اسلامی باید پی ریزی شود. مسلمان افزون بر دوستی خدای سبحان جلّ جلاله، پیامبر صـلی الله علیه و آله و سلم و خاندانش علیهم السلام که جزء ایمان و واجب است، باید مسلمانان را دوست داشته باشد بویژه اقوام و بستگان نَسَبی و سَببی که مصداق مهم صله رحم می باشند.

قداست و فواید صله ی رحم

صله ی رحم از جایگاه و قداست ویژه ای برخوردار است و دارای آثار و فواید فراوان دنیایی و آخرتی است.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«صِلَهُ الرَّحِمِ تَزیدُ فِی العُمْرِ وَ تَنْفِی الفَقْرَ.»(۱)

پیامبر مکرّم اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «صله رحم عُمر را افزایش می دهد و فقر را از بین می برد.»

! عَنِ النَّبِیِّ الأكْرَمِ صلی الله علیه و آله و سلم:«الزِّیَارَهُ تُنْبِتُ المَوَدَّهَ.»(۲)

پیامبر مکرّم اسـلام صـلی الله علیه و آله و سـلم: «زیارت [دیـدار، دیـد و بازدیـد از بسـتگان] درخت دوستی را رویش داده بارور می سازد.»

۱-) بحار: ۷۴/۸۸/۲ .

۲-) بحار: ۷۴/۳۵۵/۳۶.

ص: ۲۲۸

شایسته است که والدین همواره فرزندان شان را وادار کنند تا با اقوام و بستگان رفت و آمد داشته باشند و با برخوردهای خداپسندانه محبت ها را افزایش دهند و به سود و زیان های یکدیگر صادقانه شریک باشند. اما در رفت و آمدها نباید افراط کرد، زیرا آسیب های دیگری خواهد داشت.

! عَنْ مَوْلَی الْمُوَحِّدینَ عَلیٍّ علیه السلام:«کَثْرَهُ الزِّیَارَهِ تُورِثُ الْمَلاَلَهَ.»(۱)

مولای یکتاپرستان امام علی علیه السلام: «زیاده روی در دیدار و رفت وآمد ملال آور و خستگی زاست.»

! از امیرمؤمنان امام علی علیه السلام روایت شده است: «کسی که زیاد رفت و آمد کند خوش برخوردی هایش کم خواهد شد [و محبت ها ضعیف می شوند].»(۲)

و باید توجه داشت که هیچ مسلمانی تحت هیچ عنوانی با غیر مسلمان، حقّ دوستی و محبّت ندارد، زیرا دوست داشتن کفّار، دشمنان اسلام، گمراهان، پیشتازان فسق و فجور و... حرام و گناه است، اگر مسلمانان بویژه کارگزاران کشورهای اسلامی به فرموده ی قرآن کریم... (أَشِدَّآءُ عَلَی الْکُفَّارِ رُحَمَآءُ بَیْنَهُمْ)...(۳) باشند، آقای جهان خواهند بود و به پای هیچ نامه و قرارداد ننگینی امضا نخواهند کرد. و استقلال همه جانبه ی شان را در پرتو اسلام عزیز پایدار خواهند ساخت.

۱-) بحار: ۷۷/۱۳۷/۱.

۲-) غرر الحکم:۸۰۰۴.

۳-) الفتح:۲۹.

ص: ۲۲۹

۳۷/۹. جوان و مردم آزاری

برخی جوانان که از گوهر گران بهای تربیت اسلامی و تربیت خانوادگی بی بهره اند همواره مردم را اذیت می کنند و حتّی از اذیت و آزار آنان لذت می برند و به خود می بالند؛ بدترین آنان کسانی هستند که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، ائمه علیهم السلام، پدر و مادر، استاد، علما و همسایه ها را اذیت کنند.

برخی انسان های لاابالی و چاقوکش با جنایت و خونریزی، دزدی و جیب بری و برخی با فحاشی و تهمت و برخی با شوخی های نامعقول و سخنان زننده و نیشدار، بندگان خدا را اذیت می کنند؛ برخی در خانه بداخلاق و سرکش اند که با فحش، بی نظمی، لجاجت و لدوکوبِ کودکان یا بی حرمتی به بزرگان حتی والدین، یا با سروصدا کردن، یا حاضر نشدن به برنامه ها موجب ناراحتی والدین و خانواده می شوند و کانون پرمهر خانه را شبیه باغ وحش می سازند، آنان از نظر اسلام محکوم و قابل مجازات سنگین و در اجتماع منفور می باشند.

آن هایی که متأسفانه در داخل خانه زبان فحاش و دست زدن دارند سخت خطرناک اند، و باید در دنیا دیه بپردازند و در آخرت هم مجازات دارند. این گونه افراد شامل فرمایش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می باشند.

! عَنْ رَسولِ اللهِ صلی الله علیه و آله و سلم:«مَنْ آذَی مُؤْمِناً فَقَدْ آذانِی.»(۱)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هرکه مؤمنی را بیازارد بی گمان مرااذیت کرده است.»

۱-) بحار:۶۷/۷۲/۴۰.

ص: ۲۳۰

! از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است که خداوند سبحان فرموده است: «هرکسی که به یکی از دوستان من تحقیر و توهین روا دارد، برای جنگ با من آماده شده است.»(۱) [نعوذ بالله منه]

! عَنْ رَسولِ اللهِ الخاتَمِ۷:«أَذَلُّ النَّاسِ مَنْ أَهَانَ النَّاسَ.»(۲)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «خوارترین و پست ترین مردم کسی است که مردمان را خوار و ذلیل شمارد.»

اذیت و آزار مؤمن در حکم اعلام جنگ با خداست. [اذیتِ فیزیکی، زبانی، مزاحمت تلفنی، اینترنتی، جاسوسی، نفاق انگیزی بین خانواده و... .]

۳۸/۹. جوان و ازدواج

با توجّه به اشاره های فشرده ای که شد، روشن شد که نوجوانان و جوانان نیازمند خودسازی دینی، مذهبی، مادّی، معنوی، علمی، اخلاقی، هنری، رزمی، سیاسی و... هستند، زیرا جوانان امروز بزرگان آینده هستند و باید با خودسازی شان اُلگوی سالم و سازنده برای دیگران باشند.

از دیدگاه عقل و دین و فطرت والای انسانی جوانان اعم از دختر و پسر نیازمند ازدواج هستند و باید با انتخاب همسرِ شایسته و تشکیل خانواده برترین بنای دوست داشتنی را پایه گذاری کنند.

۱-) کافی:۲/۳۵۱/۳.

۲-) امالی الصدوق:۲۸/۴.

ص: ۲۳۱

! عَنْ رَسولِ اللهِ الأعْظَمِ ۷:«مابُنِیَ بِناۤءٌ فِی الإِسْلَامِ أَحَبَّ إِلَی اللهِ مِنَ التَّزْوِیجِ.»(۱)

پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «هیچ بنایی در اسلام پایه گذاری نشده است که محبوب تر و دوست داشتنی تر از ازدواج نزد خداوند باشد.»

! از امیرالمؤمنین علیه السلام روایت شده است که فرمود: «ازدواج کنید، زیرا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: کسی که دوست دارد از سنت و روش من پیروی کند باید ازدواج کند، زیرا از سنّت من ازدواج کردن است.»

توجه: درباره ازدواج به کتاب ارمغان ازدواج (ارمغان۱) نوشته ی مؤلف مراجعه شود. لطفاً فهرست آن را یک بار بخوانید.

توجّه: وقتی کتاب حاضر (ارمغان تربیت) را نوشتم به نظرم آمد که اگر خدای سبحان توفیقم عنایت فرماید کتابی را تحت عنوان ارمغان جوانان «ارمغان۴» نیز بنویسم. ان شاءالله. زیرا جوانان قابل قدر و آینده سازان جامعه می باشند.

ارمغان ازدواج «ارمغان۱» چاپ سوم؛ ارمغان خانواده «ارمغان۲»؛ ارمغان تربیت «ارمغان ۳ (کتاب حاضر)» مجموعه ای است سودمند. از خداوند توفیق خدمت و سعادت دارین را خواهانم.

«التماس دعا» - سیّد محمّد طاهر مدرّسی حجازی

۱-) مکارم الاخلاق:۱/۲۲۴.

ص: ۲۳۲

منابع عمده ی تحقیق:

· ذکر منابع، دلیل تأیید تمام مطالب آن نخواهد بود.

۱. قرآن عظیم الشأن.

۲. نهج البلاغه... .

۳. الإختصاص، شیخ مفید رحمه الله: ابو عبد الله محمد بن محمد بن نعمان (ت/۴۱۳ه ق) تحقیق: علی اکبر غفاری، نشر اسلامی چاپ چهارم قم۱۴۱۴ه ق.

۴. الإستبصار فیما اختلف من الآثار، شیخ طوسی رحمه الله: ابوجعفر محمد بن حسن (ت/۴۶۰ه ق) تحقیق: سیدحسن موسوی، دارالکتب الاسلامیه چاپ سوم۱۳۹۰ه .

۵. اصول کافی، مرحوم ثقه الاسلام کلینی رحمه الله، ترجمه ی آیت ا... محمد باقر کمره ای، چاپ اسوه، چاپ سوم ۱۳۷۵ش.

۶. امالی صدوق، مرحوم شیخ صدوق رحمه الله، ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی (متولّد ۳۸۱ ه .ق) مؤسسه الاعلمی بیروت چاپ پنجم، ۱۴۰۰ ه .ق.

۷. امالی طوسی، ابوجعفر محمد بن حسن طوسی رحمه الله، تحقیق: مؤسسه البعثه، دارالثقافه. قم چاپ اول،۱۴۱۴ه . ق.

۸. بحارالانوار لدرر اخبار الائمه الأطهار علیهم السلام للعلامه المجلسی رحمه الله محمد باقر بن محمدتقی، مؤسسه الوفاء، بیروت الطبع الثانی،۱۴۰۳ه ق.

۹. تاریخ الیعقوبی: احمد بن ابی یعقوب بن جعفر، دار صادر، بیروت... .

۱۰. تحریرالوسیله، حضرت امام خمینی رحمه الله، دارالعلم قم چ نهم،۱۳۸۰ ش.

۱۱. تحف العقول، ابن شعبه حرانی ابو محمد حسن علی، تحقیق علی اکبرغفاری مؤسسه نشر اسلامی قم چاپ دوم۱۴۰۴ه ق.

۱۲. تربیه الاولاد فی الاسلام، عبد الله ناصح علوان...

ص: ۲۳۳

۱۳. تفسیر نمونه، آیت ا... العظمی مکارم شیرازی مد ظله العالی، دارالکتب الاسلامیه تهران چاپ پنجاهم ۱۳۸۵ش.

۱۴. تفسیرالعیاشی، العیاشی: ابونضر محمد بن مسعود سمرقندی، تحقیق:سیدهاشم رسولی محلاتی مکتبه العلمیه تهران چاپ اول ۱۳۸۰ش.

۱۵. تنبیه الخواطر و نزهه النواظر (مجموعه ورّام)، ابوالحسین ورام بن ابی فراس (متوفی،۶۰۵ه . ق) ترجمه ی محمدرضا عطائی، چاپ چهارم ۱۳۸۷ش انتشارات آستان قدس رضوی.

۱۶. توحید مفضّل، روایت مفضّل بن عمر جعفی.

۱۷. تهذیب الاحکام فی شرح المقنعه، ابوجعفر محمد بن حسن طوسی رحمه الله، دارالکتب الاسلامیه تهران.

۱۸. ثواب الاعمال و عقاب الاعمال: شیخ صدوق رحمه الله ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی، ترجمه ی محمدرضا انصاری محلاتی نشر اندیشه، ۱۳۸۶ ه .ش.

۱۹. جامع الاخبار أو معارج الیقین فی اصول الدین محمد بن محمد شُعیری سبزواری (قرن هفتم ه .ق) تحقیق و نشر مؤسسه آل البیت علیهم السلام قم چاپ اول ۱۴۱۴ه .ق.

۲۰. الخصال، شیخ صدوق، ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی، تحقیق: علی اکبر غفاری مؤسسه الاعلمی، بیروت طبع اول، ۱۴۱۰ ه .ق .

۲۱. دعائم الاسلام و ذکر الحلال و الحرام و القضایا و الاحکام، ابو حنیفه نعمان بن محمد بن منصور مغربی (تولد ۳۶۳ ه .ق) تحقیق آصف بن علی اصغر فیضی، دارالمعارف مصر چاپ سوم ۱۳۸۳ ه .ق .

۲۲. روضه الواعظین، محمد بن حسن فتّال نیشابوری (۵۰۸ ه .ق) مکتبه الحیدریه نجف اشرف ۱۳۸۶ه .

۲۳. سفینه البحار، مرحوم حاج شیخ عباس بن محمد رضا القمی، کتابخانه ی سنایی تهران، ۱۳۵۵ ه .ش .

ص: ۲۳۴

۲۴. صحیح مسلم، ابوالحسین مسلم بن حجاج القشیری نیشابوری، تحقیق: محمد فؤاد عبدالباقی، دارالحدیث القاهره، طبع اول، ۱۴۱۲ه .ق.

۲۵. صحیفه ی سجادیه، امام علی بن الحسین علیه السلام، با ترجمه ی الهی قمشه ای انتشارات اقلیدوس، چاپ اول، سال ۱۳۸۷ ه .ش.

۲۶. عده الدّاعی و نجات السّاعی، ابن فهد حلی ابوالعباس احمد بن محمد بن فهد حلی اسدی (تولد ۸۴۱ ه .ق) تحقیق: احمد موحد قمی مکتبه وجدانی قم.

۲۷. علل الشرایع، شیخ صدوق رحمه الله ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی، تصحیح: سیّد فضل الله طباطبایی یزدی مؤسسه ی علمیه قم، طبع دوم، ۱۳۶۷ ه .ش.

۲۸. عیون الاخبار الرضا، شیخ صدوق رحمه الله ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی ترجمه ی محمّدتقی اصفهانی، انتشارات علمیه ی اسلامیه، بی تا.

۲۹. غررالحکم و دررالکلم، عبدالواحد آمدی التمیمی، ترجمه ی مصطفی درایتی نشر ضریح آفتاب سال ۱۳۸۱ش چاپ دقت.

۳۰. قرب الاسناد، ابوالعباس عبدالله بن جعفر حمیری قمی، تحقیق و نشر: مؤسسه ی آل البیت علیهم السلام، قم، چاپ اول، ۱۴۱۳ه .ق.

۳۱. کتاب العیال، ابن ابی الدنیا، عبد الله بن محمد...

۳۲. کشف الغمّه فی معرفه الائمّه علیهم السلام، علی بن عیسی الاربلی رحمه الله (ت/۶۹۳ه .ق) چاپ دوم ۱۴۰۵ه .ق دارالاضواء، بیروت.

۳۳. کنزالعمال فی سنن الاقوال و الافعال، علاءالدین علی المتقی الهندی رحمه الله، مکتبه التراث الاسلامی، بیروت، چاپ اوّل، ۱۳۹۷ه .ق.

۳۴. کنزالفوائد، ابوالفتح، محمد بن علی کراجکی طرابلسی (ت/۴۴۹ه .ق) تحقیق: عبدالله نعمت دارالاضواء، بیروت ۱۴۰۵ه .ق.

۳۵. لئالی الاخبار، محمد نبی تویسرکانی

ص: ۲۳۵

۳۶. المحاسن، ابوجعفر احمد بن محمد بن خالد برقی (ت/۲۸۰ه ق) تحقیق: سیدمهدی رجائی چاپ اول قم ۱۴۱۳ ه ق.

۳۷. المحجه البیضاء فی تهذیب الاحیاء، فیض کاشانی رحمه الله مولی محسن محمد بن مرتضی (ت/۱۰۹۱ه . ق) تحقیق: علی اکبر غفاری، مؤسسه نشر اسلامی، قم، چاپ دوم.

۳۸. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، میرزا حسین نوری رحمه الله، نشر مؤسسه آل البیت علیهم السلام، قم، چاپ اول، ۱۴۰۸ ه .ق.

۳۹. معانی الاخبار، شیخ صدوق رحمه الله ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی

۴۰. مکارم الاخلاق، ابوعلی فضل بن حسن طبرسی رحمه الله (قرن ششم هجری) تحقیق: علاء آل جعفر، مؤسسه نشر اسلامی، چاپ اول، قم، ۱۴۱۴ ه .ق.

۴۱. من لایحضره الفقیه، شیخ صدوق رحمه الله ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی، تحقیق: علی اکبر غفّاری، دارالکتب الاسلامیه، قم، ۱۳۷۸ هجری.

۴۲. مناقب آل ابیطالب علیهم السلام، ابن شهر آشوب: ابو جعفر رشید الدین محمد بن علی رحمه الله (متولد ۵۸۸ ه .ق) تحقیق: یوسف بقاعی، بیروت، چاپ دوم، ۱۴۱۲ ه .ق.

۴۳. منهج التربیه النّبویّه للطفل، محمّد نور بن عبدالحفیظ سوید.

۴۴. میزان الحکمه، محمد محمدی ری شهری، ترجمه حمید رضا شیخی، نشر دارالحدیث، قم، چاپ چهارم، ۱۳۸۳ ه .ش.

۴۵. النوادر راوندی، فضل الله بن علی حسینی راوندی (تولد ۵۷۱ ه .ق) مطبعه الحیدریه، نجف اشرف، چاپ اول، ۱۳۷۰ ه .ق.

۴۶. نهج الفصاحه، از کلام رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم، ابوالقاسم پاینده، انتشارات جاویدان، چاپ بیست و یکم، سال ۱۳۶۷ ه .ش.

۴۷. وسائل الشیعه، علامه محمد بن حسن حرعاملی رحمه الله، بیروت، لبنان، دار احیاء التراث العربی، بی تا.

۴۸. . . .

ص: ۲۳۶

آثار چاپ شده ی مؤلف:

۱. زمزم نور (دائره المعارف حرمین) [مکه ومدینه] چاپ دوّم.

۲. دستور و وصیت نامه ی شرعی و قانونی؛ چاپ سوّم.

۳. خوشه های خورشید در سوریه [اماکن زیارتی و...].

۴. ارمغان ازدواج (ارمغان۱) برای نوجوانان و جوانان؛ چاپ سوّم.

۵. گلواژه های معارف (۱) در عقاید، احکام و...چاپ چهارم.

۶. ارمغان تربیت (ارمغان۳) برای خانواده ها، (کتاب حاضر).

آثار چاپ نشده:

۷. عراق و خورشیدهای ولایت (اماکن زیارتی و... عراق).

۸. صلوات ارمغان محبوب.

۹. آبشار رحمت.

۱۰. ارمغان خانواده (ارمغان۲).

۱۱. امیرمؤمنان امام علی علیه السلام از دیدگاه برادران اهل سنت.

ص: ۲۳۷

۱۲. درس هایی از عقاید.

۱۳. درس هایی درباره ی وهابیت.

۱۴. برگی از انقلاب اسلامی.

۱۵. پرسش و پاسخ های دینی.

۱۶. نگاهی به حدیث شریف منزلت.

۱۷. از کوی دوست (فشرده ی سفرنامه حج سال۱۳۸۷ش)

۱۸. شاخه های پربار درخت زندگی (۷۵ ماده از زندگینامه و خدمات)

۱۹. تحقیقی درباره ی امامت.

۲۰. مقالات مدرّسی.

۲۱. مصاحبه های سیاسی و... .

۲۲. گلواژه های معارف (۲)

۲۳. ۲۹. بیانیه های کارشناسی در رادیو و تلویزیون (۷ مجلد).

ص: ۲۳۸

توجه

درکتاب ارمغان خانواده (ارمغان ۲) مطالعه خواهید کرد. ان شاء ا... :

ازدواج بدون طلاق

طلاق حلال منفور

برنامه های آرامش بخش

زمان آمیزش سودمند و...

آمیزش های خطرناك

مکان آمیزش

روش های آمیزش لذت بخش

حقوق متقابل زن و شوهر

محبت جایگزین خشونت

ناتوانی جنسی و برترین درمان آن

عوامل سنگ کلیه، مثانه، سوزاک، سفلیس و...

راه های درمان ...

و مطالب ارزنده و جالب دیگر.

ص: ۲۳۹

{مؤسسه قرآنی پژوهشی پیامبر رحمت{۲

در موارد زیر اعلام آمادگی می شود:

پاسخ به سؤالات شرعی، مشاوره حضوری در زمینه های مختلف

امور حج، عمره، عتبات عالیات و ...؛

سخنرانی و برنامه های فکری، فرهنگی، تبلیغی و آموزشی

مراسم عقد و دفترچه ازدواج؛ (صدور عقدنامه شرعی و قانونی)

کتاب ها و سی دی های فرهنگی؛

کلاس های تجوید قرآن، احکام، عقاید، اخلاق و ...

ارائه کتاب های مؤلف با تخفیف ویژه.

توزیع کتاب های رایگان برای کتاب خانه ها، مدارس، مساجد و....

تلفن تماس: ۰۹۱۵۳۲۲۶۳۲۴ (مدرّسی حجازی)

۰۹۱۵۶۵۰۸۱۴۰ -۳۲۷۱۱۶۴۸

آدرس های اینترنتی:

www.Mohager-online.org

www.facebook.com/Modarresi.hejazi

www.shefaafg@gmail.com

ص: ۲۴۰

عکس مؤلّف

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه‌ای
اصفهان
WWW
برای داشتن کتابخانه های‌تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹